

ژنان 28

١٠ بهفرانباری ١٣٨٩
31 December 2010

گۆڤاری یه کیهتیی ژنانی دیموکراتی کوردستان
نازادی بو ژن، بهختیاری بو کۆمهڵ

◆ ئالوگۆرهکان به پێوهن

◆ جینایهت به پاساوی ناموسپاریزی

◆ شهست و دوو ساله ی چارنامه ی مافی مرۆڤ

◆ پێویستی گوتاری هاوبهش له جوولانه وهی ژنان دا

◆ به هاکانی ژنان له فیمینیزم دا

2011

2011

پىرۇزىيە

دەستەي نووسەران و ئاملاەكارانى گوڧارى "ژنان" بە بۆنەي كرىسمەس

و ھاتنى سالى تازەي زايىنى، گەرمترىن پىرۇزىيەي خۇي پىشكەشى ھەموو مەسىجىەكانى

جىيان و كوردستان بەتايىەتى دەكا. ئاوانەخوازە كە سالى تازەي زايىنى سالىكى پىرلە دەسكەوت بى بۇ

ھەموو خەباتگىرانى جىيان و چىدىكە گەلانيزولملىكراوى جىيان تووشى توندو تىژى

نەبنەموو بە ماف و ئازادىيەكانىيان بگەن.

دەستەي نووسەران و ئاملاەكارانى

گوڧارى "ژنان"

پیرست

ژنان

وهرزانهیهکی

سیاسی

کۆمهلایهتی

فه رههنگی و ئهدهیه

سهژنوهسه:

نهسرین هسه نهزاده

دهستهی نهوهسه ران:

کوێستان فتووحی، عیسمهت نستان،

ره سوول سولتانی

هه لیمه ره سوول، هه لی بداعی

به فرانباری ۱۳۸۹، ۱۳۱ ديسامبري ۲۰۱۰

ژماره ۲۸

ئیمه یلی «ژنان»

Yjd.kurdistan@yahoo.com

ژماره ته له فۆن بۆ پێوهندی گرتن به

یه کیه تیی ژنانی دیموکراتی کوردستان

00964 - 7702103121

دیزاینی بهرگ: ئه یوب شه هابی راد

مونتاز: مینا سولتانهزاده

تایپ: شیلان قوربانی هه

- ۲ ..... به بۆنه ی په سندن کردنی ۶۲ ساڻه ی جارنامه ی مافی مروث
- ۳ ..... پتویستی گوتاری هاو به ش له جوولانه وه ی ژنان دا.
- ۶ ..... ئا ئوگۆره کان به رتوهن.
- ۸ ..... جینایه ت به پاساوی نامووسپاریزی.
- ۱۱ ..... به هاکانی ژن له قییمیزم دا.
- ۱۳ ..... لایه نهکانی بازرگانیکردن به ژنان.
- ۱۵ ..... ژن و کار.
- ۱۶ ..... بهرد بارانکردن سزایهک له دهره وه ی ئایینی ئیسلام.
- ۱۸ ..... مافهکانی ژن و نه یارانی
- ۲۱ ..... ژنانی نیو کۆری خه بات.
- ۲۳ ..... ژن نه ستیره.
- ۲۵ ..... نه ده بی.
- ۳۸ ..... هه واول و راپۆرت
- ۴۳ ..... هه واول و چالاکییهکانی یه کیه تیی ژنان دیموکراتی کوردستان.
- ۵۱ ..... وه رزشی.
- ۵۳ ..... جووراوجۆر.
- ۵۹ ..... هه ئدانه وه ی لاپه ریک له ژنانی ژنیک.

پیوستی گوتاری هاوبهش

له جولانهوهی ژنان دا

عیسمه ت نستانى

جو و لانه وهی مافخوازانهی ژنانی ئیران روژ له دوای روژ بهرهو گه شه کردنی زیاتر ههنگاو دهنی، هینانه ئارای ئاشکرای داخوآزیه کانی ژنان له لایهن کاندیداتوره کانی سه روک کوماری له دوایین خولی ههلبژادنی سه روک کوماری دا دهرخه ری ئه و بوو که ژنانی ئیران له سه ر داخوآزیه کانی سوورن و ناتوانی و ئه و داخوآزیه کانی پشست گوئی بخرین. ههروه ها به شداریی چالاکانه ی ژنانی ئیران له و دوایانه دا له جوولانه وهی سه و زئه و راستیه یان سه لماند که توپیژی ژنان یه کیک له کوله که سه ره کیه کانی جو و لانه وهی دیموکراسیخوآزی له ئیران دان. هاوکات له گهل گوران و به ره و پیشچو و نی جوولانه وهی ژنانی ئیران، له ناوه وه و ده ره وه ئه و پرسیاره هاته ئاراو ه که شوناسی ئه و جوولانه وه یه چیه و له چ ریگایه ک که لک و ه رده گری؟ ئه و جوولانه وه یه ده توانی له چوارچیوهی

ئیسستاش گیروده ی کوت و به ند و ریوشوینه ئیسلامیه کانن و له گهل توندوتیژی و هه لاواردنی ره گه زی به ره و روون. هه رچه نده ژنانی ئیران تا کوو ئیسستاش له ژیر حیجابی زوره ملی دا چالاکی ده کن، به لام له زوره ی بواره کانی کومه لایه تی و سیاسی و فهرهنگی و ئابووری دا ئه سپی خویان تاوداوه و روژ له دوای روژ بوونی خویان له پیکهاته ی

جیهان دا بخشینین گه شه ی بنه ره تخوآزیی ئیسلامی له جیهان دا هاوکات له گهل ژنان له ولاتانی ئیسلامی له باکووری روژه لاتی ئاسیاوه بگره تا به حره یان و پاکستان بو و ده سه ته یانی مافه ره واکانیان به تایبه ت له دوای کونفرانسی پکن زیاتر له تیکوشاندان و خوآزیاری گیرانی رۆلی زیاتر له ژنیانی کومه لایه تی و سیاسین، به لام مخابن زوبه ی هه ره زوری ئه و ژنانه

حکومه تی ئیسلامی دا گه شه بکاو نمونه یه ک له جوولانه وهی یه کسانخوآزیی ژنان له ولاتانی موسلمان بی، یان ئه و جوولانه وه یه هیچ په یوه ندیه کی به ئایینه وه نیه و شوناسی سیگولاری هه یه و به پیی بارودوخی گونجاو هیندیک جار شان به شانی ئایین به لام سه ره بخو له جوولانه وه و شوناسی ئایینی ده بی وه تده. ئه گه ر چاو به بارودوخی ژنانی

جینگەى سەرنجە ئەوھىە كە ژنانى ئىران بە تايبەت ژنانى لاوى ئىران ھەر لە سەرھتاوھ بە شىوھى جۆراو جۆر بە دواى مافى رەگەزى خۆيانەوھ بوون، كە خەباتى ئىستاي ژنان بۆ وھدەستھىتاي مافەكانيان لە بنەمالەدا بە شىوھىەكى بەربلاو و بەرنامە بۆ دارىژراو لە لاىەن بەشىك لە ھەلسورپاوانى بوارى ژنان لە ئىران دا شاھىدى ئەو راستىەن. تاكوو ئىستا ھەلسورپاوانى داكووكىكارى مافى ژنان لە شىوازى خەباتى مەدەنى بۆ وريا كرددنەوھى گشتى كەلكيان وەرگرتوھ و ھەوليان داوھ لە ھەر چەشنە رووبەر و بوونەوھىەك لەگەل حكومەت يان كەلك وەرگرتنى سياسى دوور بكەونەوھ، بەلام ئەورپو رادەى زانىارى خەلك ئەوھ دەخوازى كە ئەو جولاانەوھىە زياتر بەرھو پىش بچى و بەشىك لە داخوازيەكانى ژنان لە ئاستى سياسى دا بخريتە روو.

ژنانى ئىران بە بچى گوئى دان بەوھى كە حكومەتى ئىسلامى چ پىناسەيەك لە مافى ژن دەخاتە روو، دەبى لەسەر ئەو پىناسە نيونەتەوھيانە بچى داگرن و جارنامەى جىھانى مافى مروؤف و ژنان لە ھەموو بوارەكاندا وەك رىنوئىنى كەرى كارى خۆيان دابنئىن و مافى خۆيان بە ستراتىژى سىكولار تەوھرى « مافى ژن مافى مروؤفە» وھدەست بەئىن. ژنانى ئىران دەتوانن بە ھاوكارى رىكخراوھەكانى ژنان لە ولاتانى موسولمان پىشيلكردنى مافەكانى ژنان لەو ولاتانە لەقاوبدەن تاكوو پتوانن كارىگەرى لەسەر دەسەلات و راى گشتى لە پىناو بەرژوھەندىيى خۆيان دابنئىن.

بەو جولاانەوھىە نەدراوھ، ھەرچەندە حاشا لەوھ ناكري كە بۆ وھدەستھىتاي مافى يەكسان لە بنەمالە بە شىوھى ئاشكرا و بەرنامە بۆ دارىژراو ئەو خەباتە ھاتۆتەگورپى و بەرەدەوامە.

كۆمارى ئىسلامى دەيھەوئى ژنى موسولمان بەو شىوھىە پىناسە بكا كە ژنان لە مەيدانى چالاكىي فەرھەنگى و ئابوورى و سياسى و كۆمەلايەتى دا شان بە شانى پياوان لە جولاان دان و ھىچ چەشنە بەرەستىكيان لە

يەكئىك لە پالپشته سەرھكى يەكانى بنەرەتخوازيى لە ھەموو ئايىنەكانى جىھان دا لە ژيىر چاوھديرى گرتن و ھەلسووكەوتى رەگەزى ژنە

پىش نىە. بەلام ئەو ژنە خاوەنى شوناسى رەگەزى خۆى نىە و وەك گياندارىكى بچى شوناسى رەگەزى لە كۆمەلدا مامەلەى لەگەل دەكرى و خاوەنى ھىچ مافى رەگەزى نىە و لە ياساى بنەمالە پىنگەيەكى نزمى بۆ لە بەرچاو گىراوھ.

لەو نيوھدا جولاانەوھى ژنان دەتوانن رۆلى گرنگى خۆى ھەبى، چونكە بە گەشە و چوونە سەرى ئاستى زانىارى ژنان دەتوانن لە ئاستى نيونەتەوھىيى دا بەرھو پىش بچى و رى نىشاندەرى جولاانەوھى ژنان لە ولاتانى ناوچە بە تايبەت ولاتانى موسولمان بچى.

بنەرەتخوازيى ئىسلامى لە ئىران دا لە سەرھتاي شۆرش دا ھەولى ئەوھى داوھ كە مافى رەگەزىي ژن بە گشتى و مافى ژن لە بنەمالەدا لەبەر چاو نەگىرى، بەلام ئەوھى

كۆمەل دا زياتر دەردەخەن. گەشەى جولاانەوھى ژنان لە لاىەك و گەشەى نوئىخوازيى دىنى و جولاانەوھى سياسى و رىفورمخوازيى لە لاىەكى دىكە لە ئىرانى ئەورپو دا موژدەى چەكەرەكردنى شتىكى نوئى لە ناخى حكومەت دا دەدەن كە ئەوئىش خەباتە لە دژى بنەرەتخوازيى ئىسلامى. لىرەوھ و لە باروئوخىكى ئەوتودا گرنگى ئەو شەپۆلە نوئى يە كە لەگەل بنەرەتخوازيى ئىسلامى بەرھو روويە دەزانرى، كە ھەول دەدا بەھاكانى ئىسلام بە شىوازى تر بخوئىنئىتەوھ و لە ژيىر دەستى بنەرەتخوازيى ئىسلامى بەئىنە دەرى. يەكئىك لە پالپشته سەرھكى يەكانى بنەرەتخوازيى لە ھەموو ئايىنەكانى جىھان دا لە ژيىر چاوھديرى گرتن و ھەلسووكەوتى رەگەزى ژنە، بنەرەتخوازان لە

ئىرانىش دا مەيدانى سەرھكى نىشان دانى دەسەلاتى خۆيان لە ژيىر چاوھديرى گرتنى لەشى ژن پىناسە دەكەن، پاشان حىجاب، ياساى بنەمالە، ياساى بەردباران، ھەمووى ئەمانە بۆ لە ژيىر چاوھديرى كردنى رەفتارى رەگەزى ژنە.

ھەول و تەقەلاى ژنان بۆ وھدەستھىتاي شوناسى رەگەزى و مافى رەگەزى خۆيان بە شىوھى نەئىنى و نيوھ ئاشكرا لە ھەموو شوئىنك بەدى دەكرى، بەلام ھىچ يەك لە رىكخراوھەكانى ژنان بە شىوھىەكى ئاشكرا بۆ داكووكى كردن لە مافى خۆيان تى نەكووشاون، يان بە واتايەكى دىكە ئەو جولاانەوھىە بە شىوھى جۆراو جۆر سەرى ھەلداوھ و خاوەنى بەرنامەيەكى رىك و پىك و توكمە نەبوو و لە لاىەنى تىئورى گرنگى

سیاسی و کومه لایه تی و یاسایی نأشنا کرد و ههروهک له که مپهینی

حکومهت، ئەو لایه نه هاوبه شه له خهباتی نیوان ژنانی هه موو

و رادیکال، خوازرا و نهخوازراو له دهوری به کتر کوبینه وه و

ژۆربهی زۆرانی موسولمان له گه ل به ربه ست و زهوت کردنی مافه کانیا ن و ههروه ها بیرۆکه ی بنه په تخوازیی به ره و روون. ژنانی ئیران ده توانن هاوکاری به ربلاوی خویان له گه ل دامه زراوه و ریکخراوه کانی دیکه له ولاتان به تایبته ولاتانی موسولمان هه بی و له ئە زمونی ئەوان که لک وهرگرن و جوولانه وه که یان له ئاستیکی به ربلاوتردا به ره و پیش به رن.

یه ک میلیۆن ئیمزا نیشانی دا که ته نیا ریزبه ندی کردنی دا خوازیه کانی ژنان و دۆزینه وه ی زمانی یاسایی بۆیان به س نه بوو، راده ی زانیاری گشتی ژنان له باره ی پرسی ژنان به راده ی که وای کردوه پیاوانی چالاکیش به شد اری

له گه ل که مپهینی ژنان دابکن. دهنگدانه وه ی که مپهینی (یاسای نا بۆ به ردباران) له ئاستی نیونه ته وه ی و پشتیوانی ریکخراوه کانی ژنان و مافی مروق سهرانسهری له جیهان گه یشتنی به و ئاسته ی که ریکخراوه نیونه ته وه یه کان بۆ به ره و پیشچوونی ئەو پشتیوانیه و هه رچی به ربلاوتر بوونی که مپهین له ئاستی جیهان به و باوه ره گه یشتن که پرۆژه ی دیاری کراویان له و په یوه ندیه دا هه بی و له دامه زراوه کانی ریکخراوی نه ته وه یه کگرتووه کان دا هاوکاری مالی بۆ که مپهین داوا بکه ن.

بۆیه سروشتیه که ژنان بۆ وه ده ستهینانی مافی خویان ده بی له هه موو ئیمکاناتیک که لک وهرگرن.

ولاتان به رده وام بووه و ده بی. ژنان وهک هیزیکی گه وه ی کومه لایه تی ده توانن ریکگاکانی گوشار هیتان بۆ سه ر ده سه لاتی سیاسی بدۆزنه وه بۆ وینه مافی دهنگدانی ژنان که یه کیک له ریکه کانی گوشاری سیاسی ئەوانه.

له ئیرانی ئەورۆدا ئاستی زانیاری ژنان و پیاوان به ره و ژووره وه چووه، له وانیه له کومه لگایه کی ئایینی وهک ئەفغانستان که زۆربه ی ژنان نه خو ینده و ارن، هه لسوراوانی ژن بۆ ئاشنا کردنی ژنان به مافه کانیا ن له ریکه ی گوتاری ئایینی ئاسانتر گوتاری خویان به ره و پیش ببه ن، به لام له ئیران زیاتر له ۸۰ له سه دی ژنان خو ینده وارن و ئە زمونی شو رپش و گه شه ی شارنشینی، ژنانی له گه ل زۆر چه مکی

به رنامه ی هاوبه شیا ن هه بی.

خهباتی ژنانی ئیران نابی له ناوخۆ کورت بکریته وه، به لکوو ده بی پردی په یوه ندی له نیوان ژنانی ئیران و ولاتانی دیکه ی جیهان دا دروست بکری، به تایبته ولاتانی موسولمان، چونکه ئەگه ر و لا تانی موسولمان له پیشیلکر دنی مافی ژنان لایه نی ها و به شیا ن هه یه، ژنانی هه موو دونیا له خهبات بۆ وه ده ستهینانی مافه کانی ئەو لایه نه ها و به شه یان هه یه و به بی گو یدان به بیروباوه ری ژنان یان بیروباوه ری

ژنانی ئیران به

بئ گو یدان به وه ی که

حکومه تی ئیسلامی چ

پیناسه یه ک له مافی

ژن ده خاته روو، ده بی

له سه ر ئەو پیناسه

نیونه ته وه یانه پئ داگرن

و جارنامه ی جیهانی مافی

مروق و ژنان له هه موو

بواره کاندای وهک رینوینی

که ری کاری خویان دابین

ئالوگۆرەکان بەرئۆهەن

لاجان

نا دەولەتییەکانی ژنان پەرە دەگرن، وەزارەتی نیوخۆ بریاری دا ئەم ریکخراوانە نابێ خۆ لە کاری سیاسی بدەن، ژنان لە خۆپیشاندانەکاندا رۆلی بەرچاویان هەبوو، چونە سەری رادە ی زیندانیانی سیاسی و کۆمەلایەتیی ژنان، مانگرتنی چالاکانی ژن، کەمپەینی چەند میلیۆنی و چەند سەدەهزار کەسیی ژنان لە ئیعتراز بە بریاریکی دەولەتی یان قانونیکی بە زەرەری ژنانە، ئیمزای چەند هەزار کەسی لە دژی هەلوەشانەوی قانونی «پشتیوانی لە بنەمالە» کە ئیزن بە دیاردەوی فرە هاوسەری و مالیات وەرگرتن لە مارەیی ژنان دەدا...هتد.

ژنان لە ئێراندا بە سەرنج و وردبوونەوویەکی لە رووداوەکان بە روونی دەردەکەون. ئەم دیاردە رووداوانەیی لە پێوەندی لەگەڵ ژناندا سەرھەل دەدەن و روو دەدەن لە چاو رابردوو چ لە رووی چەندییەووەو چ لە رووی چۆنییەووە بەرفرەوانترو گەورەترن. بێشک ئەمانەش هۆو سەرچاوەی دیاردەو رووداوی گەورەترو بەرفرەوانترو ئەگەر چاویک بە لاپەری رۆژنامەو بلاوکرەوکان، سایتە ئینتەرنیتییەکان و ویبلاگەکان و بە گشتی راگەییەنە گشتییەکاندا بخشینین گەلیگ ئامارو رووداوی لەم چەشنە بەرچاوی دەکەون: ریکخراوە

ئالوگۆرە کۆمەلایەتییەکان وەک ئالوگۆرە سیاسییەکان ئاکامی تاقە هۆیک نین و هەرچەشنە ئالوگۆرێکیش بۆ خۆی دەبیته هۆو سەرچاوەی ئالوگۆرەکانی دواي خۆی. ئالوگۆرە کۆمەلایەتییەکان لە چاو ئالوگۆرە سیاسییەکان لە دوو روووەو جیاوازن: یەکەم، ئارام و لەسەر خۆ روو دەدەن، دووهم، زۆر قوول و بەهیزن و لیزانی و هیزیکی زۆریان پێویستە بۆ ئەووی بکری - ئەگەر بکری - تۆزیک شوینیان لەسەر دابنری، بەلام بەهەر حال هیزیکی نیه پیشیان پێ بگری. نیشانەیی ئالوگۆرەکانی پێوەندیار بە مەسەلەیی

به برپاره كونه په رستانه كاني ريزيم كړدوه، له وهش زياتر بچوونه كون و سوننه تيبه كاني بڼه ماله و كومه ل يان له باره ي ژن به توندي هيناو ته ژير پرسيارو ديدو بچوونه كان له بهرامبر ژناندا ئالوگورپيكي زوربان له چاو رابردو و به سر دا هاتوه و كومه لي ئيراني ههنگاو ك به ره و پيشه وه بردوه كه دياره ئه و به ره و پيشچوونه به پيچه وانه ي مهيلي دهسه لاتي زالي مه زه به ي به سر ئيراندايه.

راسته رووداوه سياسييه كان له دژي ژنان و بچووني كوني سوننه تي له باره ي ژنان و بيعه داله تي له دژي ژنان له ماوه ي چه ندين سال دا ئه و ئال وگوره كومه لايه تيبانه ي له ئيراندا پيک هيناوه، به لام ئه و دهسكه و ته كومه لايه تيبانه مادام بوون به به شيك له فهرهنگي كومه ل و رهگ و ريشه يان له نيو ناخي كومه ل دا داکوتا، برپاره سياسييه كاني دهوله تي هه رچي بن، ناتوان پيش به ئالوگوره كان بگرن. سيستم يكي سياسي، حيز بيك يان هه ر ريكر او يكي ديکه پيوسته هه ست

به قوولايي ئه و ئال وگوره بنچينه كومه لايه تيبانه بكا بو ئه وه ي له داهاتو دا وهك كوماري ئيسلامي نه كه ويته سهنگه ري بهرامبه ري بزووتنه وه كومه لايه تيبه كان و بزووتنه وه ي ژنان. كاتيک كيشه له گه ل ريزيميك له كيشه ي ئوپوزيسيون و هيزه سياسييه كانه وه پي نايه كيشه له گه ل بزووتنه وه كومه لايه تيبه كان، ئه و كات داهاتوويه ك بو ئه و ريزيمه به دي ناكري.

به و راده يه ي فه رق و جياوازي له دژي ژنان هه يه و به و راده ي چه و ساندنه وه و بيعه داله تي له دژي ژنان به رپوه ده چي، به و راده يه ش دژكرده وه له نيو ژناندا سه ره ل دده او ده يان كيشيته مه يديان كاري سياسي و سينفييه وه. له هينديك له ولاتاني ده وروبه ر كه به پي قانون و سياسي ته ده ولت مه جال و ده رفه تيک بو ژنان ره خساوه، بزووتنه وه يه كي له

هه لسوکه وتی ژنان و دژکرده وه يان

به رامبه ر به و رووداوانه جموجوولیک

و حه ره که تيکی له نيو ژناندا وه ري

خستوه و سيمايه كي گشتي له ژن و

مه سه له ي ژن له ئيراندا پيک هيناوه

که دهکري ناي بنري « بزووتنه وه ي

ژنان » که له ناکامي هه لومه رجي

سياسي، نابووري، كومه لايه تي

و فهرهنگي ئيراندا پيک

هاتوه و بوخوشي بوته هوو سه رچاوه ي

هه لومه رجي ديکه

چه شني ئيران که ئه و هه مووه قانونه كونه په رستانه يه له دژي ژنان هه يه، له گورپي دا نيه. دژكرده وه ي ژنان له بهرامبه ر سياسي ته دژي ژنانه ي كوماري ئيسلامي ئه واني چاو كراهه ترو ئاگاهترو چالاكتر كړدوه. هه رچه ند ژنان له و بواره دا نرخيكي زوربان داوه و بيگومان ئه و بزووتنه وه يه نرخي ديکه شي ده وي، به لام لاني كه مي ده سه كه و ته كاني تا ئيستا ئه مه يه كه ژنان له گه ل مافه كانيان ئاشنا بوون. ته نانه ت له هينديك بو ار دا پاشه كشه يان

له گه ل ئه مانه ش دا ژنان له بواري هونه ر، وه رگرتني كارورپيژهي چوون بو زانستگاو چالاكييه وه رزشييه كانيشدا له چاو رابردو و حوزووري به رچاو تريان هه يه. له پال ئه مانه ش دا رووداوي ناخوشه كانيش زورن: چوونه سه ري راده ي ته لاق، چوونه سه ري ئاماري ژناني له شفروش، كرين و فروشتني كچان و ژناني ئيران له ولاتاني ده وروبه ري كه نداو، چوونه سه ري راده ي تاوانه كان له نيو ژناندا، ئيعتيا دو... هتد.

هه لسو که و تی ژنان و دژکرده وه يان به رامبه ر به و رووداوانه جموجوولیک و حه ره که تيکی له نيو ژناندا وه ري خستوه و سيمايه كي گشتي له ژن و مه سه له ي ژن له ئيراندا پيک هيناوه که دهکري ناي بنري « بزووتنه وه ي ژنان » که له ناکامي هه لومه رجي سياسي، نابووري، كومه لايه تي و فهرهنگي ئيراندا پيک هاتوه و بوخوشي بوته هوو سه رچاوه ي

هه لومه رجي ديکه. مه سه له ي ژن و بزووتنه وه ي ژنان ئه مرؤ له ئيراندا راستييه كي ئاشكراو حاشا هه لنه گره. له حالیکدا ئه وه نده قانون و به ربه ست و فه رق و جياوازي دانانه ي له دژي ژنان هه يه له دنياي ئه مرؤ دا له لايه ن كه م حكوومه ته وه هه يه. به لام ئه م بزووتنه وه يه ي له نيو ژناني ئيران و ئه و رووداو و مه سه لانهي پيوه نديان به ژنانه وه هه يه له كه م ولاتي جيهان دا هه يه. كه و ابو و ده توانين به و ئاكامه بگه ين

جینایهت به پاساوی ناموسپاریژی

کونستان فتوحی

له دابونه‌ریت و که‌لتووری کۆمه‌لگه دواکه‌وتوو‌ه‌کاندا، چیرۆکی سه‌ره‌رزیی پیاوان به‌نده به گوپرایه‌ل بوونی ژن به پیاوانی بنه‌ماله‌وه. نازانم چه‌ند ساله بووم گویم له وشه‌ی ناموس بووه، به‌لام گومانم نیه زۆر مندال بووم، هه‌ر لیبی تی نه‌ده‌گه‌یشتم و به می‌شکیشمدا نه‌ده‌هات روژیک «ناموس» - به‌و مانا و پیناسه‌ی که‌لتووری کۆمه‌لگه‌ی ئیمه - چه‌ندان جینایه‌تی لیده‌که‌وینته‌وه. یه‌که‌م جار که نه‌فره‌تم له‌م وشه‌یه له لا دروست بوو ئه‌و کاته بوو که شاهیدی دیتی رووداویکی غه‌ماوی بووم. پیاویک به‌هه‌موو هیز و توانایه‌وه له‌هاوسه‌ره‌ جه‌وانه‌که‌ی ده‌دا، ژنه‌که‌هه‌موو جه‌سته‌ی شین و ره‌ش هه‌ل گه‌رابوو و ده‌م و لووتی خوینی لی ده‌هات. ئه‌و پیاوه دل‌ره‌قه به‌هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی له‌ده‌وروبه‌ری بوون دانه‌ده‌که‌وت، له‌گه‌ل لیدان ئه‌م وشانه‌شی له‌ده‌م ده‌هاته‌ده‌ر: «بۆ شه‌ره‌ف و ناموسم ده‌به‌ی؟! نایه‌لم زیندوو بمینی ده‌ته‌وی بیناموسم بکه‌ی؟! به‌ده‌ستی خۆم ده‌تخنکینم!»

ئه‌م رووداوه‌ ده‌رگای دنیا‌یه‌کی دیکه‌ی به‌ روودا کردمه‌وه، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی مندال بووم به‌لام دنیا‌یه‌ک پرسپاریان له‌لا دروست کردم و دایکم پرسپاریاران ده‌کرد. بۆم ده‌رکه‌وت پیش ئه‌وه‌ی ئه‌و پیاوه له‌گه‌ل ئه‌و ژنه‌ ژانی هاوبه‌ش پیک بینی، کوریک دیکه داوای ئه‌و ژنه‌ی کردوه به‌لام بابی نه‌یداوه‌تی. روژیک به‌ریکه‌وت ئه‌و کوره به‌به‌رده‌رکی مالی ئه‌واندا ده‌روا و ژنه‌که‌ش له‌حه‌وشه‌ ده‌بی، می‌رده‌که‌ی پیی وایه ئه‌وه بۆ سووکایه‌تی کردن به‌و به‌ویدا ده‌روا. ژنه‌که‌ ئیعتراز به‌م گومانه بی‌جینه‌ی می‌رده‌که‌ی ده‌کا و ئه‌مه ده‌بیته هۆی ئه‌وه به‌ربیته گیانی ئه‌و ژنه بیتاوانه. پاش ته‌مه‌نیک و سالانیک زۆر که ئه‌م جو‌ره‌هه‌والانه ده‌خوینمه‌وه، موچورکه‌ی ئازاریک به‌له‌شمدا دیت و ئازاره‌کانم ده‌که‌م به‌بیرکردنه‌وه و سوورتر ده‌بم له‌سه‌ر خه‌باته‌که‌م.

هه‌بوو که گۆیا کوره‌که‌ی ئه‌و نیه، سه‌ری ژنه‌که‌و منداله ۷ سالانه‌که‌ی بری.

له‌توربه‌تی جام، پیاویک به‌هاوده‌ستی برا و کوره‌مامه‌که‌ی، خوشکه جه‌وانه‌که‌ی کوشت و له‌بیریکیان هاویشته. دوا‌ی یه‌ک مانگ ئه‌و پیاوه خۆی به‌پۆلیس ناساند و هۆکاری کوشتنی خوشکه‌که‌ی ئابرووبردی بنه‌ماله به‌هۆی ئه‌وه‌وه راگه‌یاند.

له‌سه‌قز، «شنۆ فه‌ره‌ادی» به‌هۆی رازی نه‌بوون به‌شووکردنی زۆره‌می، به‌ده‌ستی براکه‌ی کوژرا.

[له‌دیه‌کی مه‌ریوان] «فرشته نه‌جاتی» که ۱۸ سال له‌می‌رده‌که‌ی چووکترو بوو به‌نیازی جیا‌بوونه‌وه ئیبی، گه‌رابوووه مالی باوکی. به‌تاوانیک نیسیات نه‌بوو که گۆیا له‌گه‌ل پیاویکی دیکه پیوه‌ندی هه‌بووه له‌لایه‌ن باوکیه‌وه سه‌ری بردرا.

له‌سالی ۱۳۸۷ ژماره‌یه‌ک له

له‌می‌رده‌که‌ی که به‌زۆر پیدرابوو جیا بیته‌وه، له‌لایه‌ن باوکیه‌وه سه‌ری بردرا.

پیاویکی ۴۶ ساله‌هاوسه‌ره سیغه‌بییه‌که‌ی که ته‌مه‌نی ۱۵ سال زیاتر نه‌بوو به‌هۆی ئه‌وه‌ی گۆمان و دلپرسی لیده‌کرد وه‌به‌ر چه‌قۆدا و برینداری کرد. ئه‌و پیاوه‌شی به‌زه‌بری چه‌قۆ کوشت که له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی قسه‌ی ده‌کرد.

له‌ئورستان له‌یلا به‌هۆی ئه‌وه‌ی نه‌یده‌ویست شوو به‌کوره مامه‌که‌ی بگا، له‌گه‌ل ئه‌و کوره‌که‌ خوشی ده‌ویست رای کرد. براکانی و کوره‌مامه‌که‌ی ناوبراویان دیته‌وه و به‌داریکیانه‌وه به‌ست و ئاگریان له‌جه‌سته‌ی به‌ردا.

له‌دزفول جاسم که خۆی ۳ ژنی هه‌بوو، کچه ۱۵ ساله‌که‌ی به‌هۆی ئه‌وه‌ی گۆمانی ده‌کرد که مامی کچه‌که ده‌ستدریژی کردیته‌سه‌ر، سه‌ری بری.

دیسان له‌دزفول پیاویک گۆمان و دلپرسی له‌هاوسه‌ری دووه‌می

شه‌یدای ته‌مه‌ن ۱۶ سال و دایکی مندالیک ۲ سالانه روژیک ۸۸/۷/۱۱ له‌لایه‌ن براکه‌یه‌وه به‌چه‌قۆ گیانی لی سه‌ندرا. ئه‌و له‌کاتیگدا کوژرا که له‌سه‌ر شه‌قامیک له‌گه‌ل پیاویک خه‌ریکی قسه‌کردن بوو.

پیاویک پاش ۲۹ سال ژانی هاوبه‌ش به‌هۆی گۆمانیکه‌وه به‌به‌رچاوی منداله‌کانی هاوسه‌ره‌که‌ی خۆی کوشت.

پاییزی سالی ۸۱، له‌خووزستان کچینگ له‌لایه‌ن مامیه‌وه کوژرا و بنه‌ماله‌که‌ی بکوژه‌کیان به‌خشی، هۆکاری کوژرانی ئه‌و کچه ئه‌وه بوو که بنه‌ماله‌که‌ی له‌جاتای کچه‌کایه‌ندا کارتیک پیروزیایی به‌بی ئیمزایان دیتبووه.

له‌به‌ئووجستان کچیک به‌ناوی سه‌عیده ته‌مه‌ن ۱۴ سال به‌هۆی گۆمانی باوکیه‌وه، له‌لایه‌ن باوک و براو هاوریکانی براکه‌یه‌وه به‌رده‌باران کراو گیانی لی سه‌ندرا. له‌دیه‌کی مه‌ریوان، دل‌به‌ر خوسه‌روی به‌هۆی ئه‌وه‌ی ده‌ویست

زور کهسی دواندوه تهنانهت
ئهوانه ی پیوهندییه کیان به
قوربانیه کانه وه هه بووه.

ئهو نمونانه و بوچوونی
بنه ماله ی قوربانیه کان به
روونی ئه وه نیشان ددهن که
پیناسه ی شهرف و ناموس و
غیره تی پیاوان له م ولاته دا خو ی
له داویتی مینه کانی بنه ماله دا
دهبینه وه و ناموس وه ک
که ره سه یه ک
بو کویله کردنی
ژن که لکی
لیوه رگیراوه.

بو ده بی
دا و ا ی
جیا بو نه وه له
میزد، باوکیک
بیتا مو و س
بکا؟
خوشه و یستی
کچیک له گهل
کۆرپک،
له گهل پاراستنی
هه مو و
رپوشوین و
نهریته باوه کانی
کۆمه لگه

غیره تی برایه ک بریندار بکا؟!
یان به هوی ملنه دانی کچ بو
شوو کردنی زوره ملی، پیاوانی
بنه ماله ههست بکه ن بی ریزی به
ناموسیان کراوه. ئه مانه بوچی
ده بی جینایه تی دژی ئینسانیان
لی بکه و یته وه؟! ئه وه چ په یامیک
ده دا به کۆمه لگه ی مرقایه تی که
له ۷ مانگدا ۵۰ قه تلی ناموسی
ته نیا له خوزستان رویداوه؟!
به ختیار نه ژاد له کتیه که یدا
ده نووسی: له سه ره تا وه که
دهستم به کاره که کرد پیم
وابوو جینایه تی ناموس پاریزی
به زوری له ۲ یا ۳ پاریزگای
ولاته هه یه، به لام هه تا زیاتر
وه داوی لیکۆلینه وه که و تم
بۆم ده رکه وت له زور پاریزگای
دیکه شدا ئه م دیارده شوومه
هه یه.

پاریزگاکانی نازهر بایجانی
روژهللات،
روژئاوا، ئه رده بیل، کوردستان،
ئیلام، کرماشان، خوزستان،
سیستان و به لووچستان،

کرد که ئیدی کارم ته واو بووه و
لیم دوور که وتته وه و ئیستاش من
زیندوووم.

له فه راشبه ندی پاریزگای
فارس، سووسه ن ۱۷ ساله له کاتی کدا
کۆرپکی دیکه ی خوش ویستوه،
به لام ناچار کراوه بیته نامزه دی
کۆره مامه گه ی. ناوبراو ناره زایه تی
له م نامزه دییه ده رپیوه. هه ر به م
هویه وه باوک و مامی به چارشپوی

ئهنجومه ن و نیهاده مه ده نییه کان
ولایه نگری مافی مرقف له گهل
ژماره یه ک له ژنانی مه ریوان
ویرای مه حکوم کردنی کوشتی
شه هین نه سرو لاهی که له
لایه ن براکه یه وه له ناوایی دزلی
کۆژابوو، رینیوانیان کرد.

زوهرا له گهل دایکی چوو بوو
بو مائی بایری، داوی گه رانه وه ی
بو مائی باوکی زوهرا گومانی نه وه
له کچه که ی ده کا که
له لایه ن خالیه وه
ده سدریزی سیکسی
کراوته سه ری، به م
هویه وه زۆه ری ته مه ن
۷ سال له لایه ن
باوکیه وه ده کۆژی.

خه رمانانی ۱۳۸۷
خه دیجه ژنیکی لای
ئابادانی به نیاز
بوو له هاوسه ره
موعتاده که ی جیا
بیته وه، میرده که ی
هه رکه ئه م برپاره له
ژنه که ی ده بیستی خیرا
له گهل ۲ مامی خه دیجه
پیوه ندی ده گری و
تۆمه تی نه وه ی لی

خوی خنکاندیان.
له گورگان پیاویک به هوی
گومان له هاوسه ره ۲۸ ساله که ی
له بهر چاوی مندا له که ی نه سیدی
به سه روچاوی هاوسه ره که یدا کرد
و گیانی لی سه ند.

ئه م نمونانه به شیک بوون له
جینایه تی به ناو ناموس پاریزی
له کۆمه لگه ی ئیران و کوردستان
که له پیشه کیی کتیبی «فاجعه
خاموش» به قه له می خانمی
په روین به ختیار نه ژاد
روژنامه نووس و لیکۆله ری
بزوتنه وه ی ژنان له ئیران دا
کۆکراوه ته وه و نووسراوه.

کتیبی «فاجعه خاموش»
لیکۆلینه وه یه کی مه یدانی و
به نرخ و له هه مان کاتیشدا
راچله کینه ر و تاله، که په روین
زور ئازیانه به داویدا گه راوه و
باسی له جینایه تیکی شه رماوی
له کۆمه لگه ی ئیران و کوردستاندا
کردوه «کوشتن له سه ره مه سه له ی
به ناو ناموس پاریزی».
ناوبراو بو لیکۆلینه وه که ی

ده دا که خه دیجه پیوه ندی له گهل
پیاویکی دیکه هه یه. روژیک
خه دیجه له گهل خوشکی ده چنه
ده ره وه، مامه کانی ده گه نه سه ری
و به زور سوار ماشینی ده که ن
و ده بیبه نه ده ره وه ی شار. داویه
به کیک له مامه کانی ده یگری و
ئه وی دیکه یان به چه قو ده ست ده کا
به برینه وه ی ملی. به لام خه دیجه
له و جینایه ته گیانی به سلامت
ده رده چی. ناوبراو ده گیریته وه
ده لی هه رچی ئینان ده پارامه وه،
زیاتر به سه رما ده بانگوراند و
ده یان گوت بلی بزانه م له گهل
کی دا پیوه ندیت هه یه؟ من ده م
گوت درویه من پیوه ندیم له گهل
که س نیه من هه میشه گۆپرایه لی
میرده که م بووم. به لام نه وان
قبوولیان نه ده کرد و یه کیان به
چه قوی میوه خو ری ده ستی کرد به
برینه وه ی ملم. ته نانه ت جینچه ره
و تاری ده نگم بر درابوون، ههستم
کرد سه بر سه بر روحم له جهستم
جیا ده بیته وه. خو نیکی زۆرم له بهر
رژابوو، نه وان کاتیک هه ستیان

لورستان، هه مه دان، فارس و خوراسان له و پارێزگایانه که خه لکه که یان له گه ل قه تلی نامووسی ئاشنان و زۆر جار شاهیدی توندوتیژی نامووسین.

له باره ی قه تلی نامووسیه وه قه ت ئاماریکی دروست ده ست ناکه و ئی، چونکه هه ره وه ک به ختیار نه ژاد له کتێبه که پدا نووسیویه تی، ئیمکانی ده ستر اگه یشن به و بنه مالانه که قه تل یان تیدا رووداوه مه حاله. بۆیه ناکر ئی بلین چ پارێزگایه ک له و باره یه وه یه که م و دوویه م و... ه.

به لام وریا کردنه وه به رده وامه کان له سه ر هیندیک پارێزگا، نیشان ده دا که ئه و جو ره قه تلانه له واندا زیاترن. بۆ نمونه پارێزگای خوزستان که به رپرسانی قه زایی به رده وام له و باره یه وه باسی ده که ن یه که مه و، دوویه م پارێزگای کوردستانه که چالاکانی مافه کانی ژنان به تایبه تی خانمی په روین زه بیجی و په روین ئه رده لان چالاکانی

مافه کانی ژنان له و باره یه وه نیگه رانیان ده رپر یوه و داویان له به رپر سان کردوه پیویسته هه وه له کان بۆ پیشگرتن له م جینایه ته دژی ئینسانییانه چر بکرینه وه.

زۆر جار رووناکبیران و نووسه ران که ئاوړ له مه سه له ی شه ره ف و نامووس ده ده نه وه، به فکر و بۆچوون و دا بونه ریتی عه شیرهی و یان به عه قلیه تی نه سه له کانی رابرووی ده به سه تنه وه، له حالیکدا ته نانه ت هه سه سییه ت به مه سه له ی نامووس له نیو نه سل ی لاویشدا به زه قی ده بیئر ئی. ئه وه تا هه ر له کتێبه که ی به ختیار نه ژاددا

چه ندین کچی لاو که ئه و خانمه له م پیوه ندییه دا دواندوونی، باس له ده مارگرژی براکانیان به نیسه بت خۆیانه وه ده که ن و، له قسه کانیا نندا ده رده که و ئی براکانیان له چاو باوکیان به نیسه بت خوشکیانه وه زۆر

دا سه پینن. هه ر کرده وه و هه لو یست و ره فتاریکی ژن یا کچ که به دلی که سوکاره که ی نه بوو، مه رج نییه تاوان و لادان بیت. ئه گه ر ئه و کرده وه و هه لسوکه و تانه _ به پنی هه ر پیناسه و لیکدانه وه یه ک _ لادان و تاوانیش بن، که س و کار، ئه و سه لاحیه ته قانوونی و قه زاییه یان نییه بریاری کوشتنی که سیک بده ن. له لایه کی دیکه وه، ده بی هه م له ئاستی کولتووری و هه م له ئاستی قانوونی دا، هه ولیکی زۆر بدریت بۆ ئه وه ی روانینی تاکه کانی کومه لگه و روانینی نا وه نده کانی یاسادانان و

به رامبه ر مافه کانی ژنان و ئازادی ئه وان له هه لپژاردنی ها و ژیا ن و جیا بوونه وه و.. بگۆردری. دیاره ئه مه ش پیویستی به کاریکی زۆری فه رهنگی له هه موو بواره کان و پیکه اتنی

هه لومه رجیکی ئه من و ئازاد له لایه ن ده سه لاته وه هه یه بۆ ئه وه ی چالاکانی مافه کانی ژنان و دا کوکیکه رانی ئه و مافانه بتوانن بۆ ئامانجه کانیان تی بکۆشن. هه ره وه ها ئیسلاحی قانوون بۆ پیشگیری له هه رجۆره توندوتیژییه ک دژ به ژنان و دروستکردن و پاراستنی مالی ئه من بۆ ژنانیک که رووبه رووی توندوتیژی ده بنه وه، تا به دیه اتنی ئه م هه لومه رجه ش، ریگایه کی دریژ له پیشه. به لام چالاکانی مافی ژنان نا بی نا هومید بن، ئه گه رچی هه وه له کانیان هه زینه و قوربانیی زۆری ده وی.

فاجعه خاموش (قتل های ناموسی)

پروین بختیار نژاد

توندوتیژترین .

***

**ئهم دیاره زیانباره
کومه لایه تییه ده بی کۆتایی پی**

ژنکوژی به پاساوی شه ره فپاریزی ئاشکراو دژی ئینسانیه و نا بی چاوپۆشیی لی بکری. بۆ که مکردنه وه و نه مانی ئه م دیاره شوومه، ده بی له لایه که وه، ریگه له وه بگریی که که سوکار (میژد، برا و باوک و مام و خال و...) هه ر سزایه ک بۆخۆیان پینان خۆشه به سه ر ژن (هاوسه ر، خوشک، کچ، برازا، خوشکه زا و...) ی خۆیانی

به هاگانی ژن له فیمنیزمدا

شیر باپیری

و بی ئه قلاڼه» دیته بهرچا و له لایه کی تریشه وه وهک جوړیک رهفتاری شیوازانسی یان شیوازیکی ئالوژی بیرکردنه وه و ئه نجامدانه له باره ی هه لومه رجه کانی ژیان. **کریس وینرون** / کومه لانس

بریتانیای له دهر برینی خویدا، فیمنیزم به زار او هیه کی سیاسی پیناسه دهکات که به ره و گوړپنی ئه و پیوه ندیبه ی دهسه لات دهرات که له نیوان ژن و پیاودا هه یه.

بیل هوکس، فیمنیستی ناوداری ئه امریکایی له و بروایه دایه فیمنیزم به ره می پابه ندیبه کی سیاسی - ئابووری و کومه لایه تیبه که هه ول ده دات زالبوونی رهگه زی، سیاسی و نه ژادی له ناو بیات و کومه لگه یه که سه ره له نوخ دروست بکاته وه که تییدا گه شه سه ندنی تاک، به بهر ژه وه ندی ئیمپریالیزم، فره و انخوازی ئابووری و خواسته کانی ماددی به ستر او هی کومه ل بیت.

به وردبوونه وه له و پیناسانه ئه و خاله مان بو دهرده که وئ که فیمنیزم ته نیا شیوه یه کی کرده وه یی یان کومه لایه تی نیه، هر بویه ئه مرؤ فیمنیزم لقی زوری لیبو ته وه وهک لیبرال، مارکسیست، سوسیال، رادیکال، دهر و نشیکار و ئه و په رمؤ دیر نیته.

به و شتانه ی که باس مان کرد و پاش خویندنه وه یه کی کورتی روانگه فیمنیزم میه کان، به دوی وه لامی ئه و پرسیاره دا دهگه رین که ئایا له نیوان فیمنیزم، هزی سیاسی فیمنیزم و شیوه ی سیاسی و سیاست پیوه ندیبه که هه یه یان نا؟

لیبرال فیمنیزم: فه لسه فه ی لیبرال به گه شه سه ندنی سه رمایه داری سه ری هه لدا و به باوه ربوون به یه کسانیی

گوړپنی ناوه، رهنگدانه وه ی گوړانیک گرینگی له تیروانینی سیاسی فیمنیزمی هاوچه رخدا دروست کرد.

پیناسه ی فیمنیزم:

فیمنیزم هاوکات که چه مکیکی هزریبه، زار او هیه کی فه ره نسبیبه که به و بزووتنه وه یه دهگوتری له سه ده ی ۱۹ له ئه مریکا به ناوی «بزووتنه وه ی ژنان» ده ناسرا. بزووتنه وه ی ژنان کومه لیکیی هه مه رهنگ له و گرووپانه بوو که هه ریبه که و به شیوه یه که بو پیشبردنی پیگه ی ژنان هه ولیان ده دا.

له فه رهنگی زانستی سیاسیدا «فیمنیزم و پیناسه کراوه» به رگریکردن و لایه نگریکردن له مافه کانی ژنان و باوه ربوون به یه کسانیی ژن و پیاو له بواره کانی رو شنبیری، ئابووری، کومه لایه تی، سیاسی و خه باتکردن بو گه یشتن به م یه کسانییبه.

له روانگه ی میژوویبیبه وه له ده یه کانی ۱۹۸۰ دا فیمنیزم وهک زار او هیه ک و دواتر چه مکیک، کومه له مانایه کی جیاوازی به خووه گرت. له و قوناخه دا لایه نگرانی رولی کومه لایه تی ژنان که پشتیوانیان له مافی ژنان وهک تاکیکی سه ره به خو ده کرد، به «فیمنیست» ناسران، واته پیروهانی فیمنیزم، به لام له سه له کانی رابردوودا به گوړانی رولی کومه لایه تی و تاکی ژنان، گوړانکاری به سه ره دهر برین و پیناسه ی فیمنیزم میشتا هاتووه، به شیوه یه که نه ده توانرا چوارچیوه یه کی دیاریکراو له و پیناسانه دهر بخریت، بو نمونه ئه و پیناسانه به و شیوه یه بوون:

نارین ئیج / نووسه ری ئه مه ریکایی پیوایه فیمنیزم له لایه که وه وهک ناویکی «پوچ

له راستیدا چه مکیی فیمنیزم (Feminism) هه مان بزووتنه وه ی ژنانه که ریشه که ی دهگه ریته وه بو قوناغه کانی رو شنبیری ئوروپا و له خه و هه ستانی ئه و پارزه وینه له سه ده کانی ناوه راستدا، به لام بیروکه کانی شوړشی گه وره ی فه ره نسا هه لیکیی له بار بوو بو یه که م سه ره له دانی بزووتنه وه ی فیمنیزمی. له وکاته ی بیره کانی مافی مرؤف بو یه که مجار به شیوه یه کی نووسراو زیاتر له پیوه ندی له گه ل مافی پیاوان داریژرابوون. له و جیگه یه ی فه ره نسا له ده یه کانی ۹۰ سه ده ی هه ژده یه مفا به شیوه یه کی چالاکانه به شداریی ژنان له بزووتنه وه ی شوړش و پاشان دامه زراندنی ئه نجوومه ته تایبه تیبه کانی سیاسی ژنانی به خووه بینی و ورده ورده ریشه که ی بو سه رانسه ری ئوروپا فره وان کرد.

«بزووتنه وه ی ئازادیی ژنان» گرینگترین چیروکی فیمنیستیبه له کومه لگه ی هاوچه رخی روژئاوادا، هه لبه ت ئه و ناوونیشانه خو ی، نیشاندهری ئه و بواره سیاسیبه یه که تییدا سه ری هه لداوه و دهرگه یه که بو تیگه یشتن له هیندیک جیاوازیبه کانی نیوان جوره کانی پیشتری فیمنیزم. فیمنیسته کانی پیشوو باسیان له «ماف» و «یه کسانیی» ی ژن ده کرد، به لام له ده یه کانی ۶۰ زاینیدا «زولم» و «ئزادی» له چالاکیه کانی سیاسی چه پی تازه دا به وشه ی سه ره کی ده ژمیردران. به زیادبوونی بزووتنه وه ئازادیخوازه کانی وهک بزووتنه وه ی ئازادیخوازی سوپا، جیهانی سیته م و...، فیمنیزمی نو ی به ناچار ناوی «بزووتنه وه ی ئازادیخوازیی ژنان» یان له خو نا که ئه م

بگورى بۆ كەسىكى سەربەخۇ و خاوەن برپار، لە قوناغەكەى تردا دەتوانى مافى ديارىكردى چارەنووسى خۆى وەربرى.

بە واتايەكى تردەتوانىن بلىين فيمينيزمى ليبرال لە دايكبووى ھەلومەرجىكە كە بەسەر كۆمەلگادا زالە، ھەروەك لە قسەكانى خاتوو ماری ئاستىلدا ھاتوو. كشانى سىبەرى ليبراليزم بەسەر كۆمەلگادا و رەتكردنەووى دەسەلاتى سەپنراو لە مامەلەكردن لە نيوان خەلك و دەسەلات و لە ئاكامدا دەچیتە ناو ژيانى تاك، كەس و بنەمالەيى لە كۆتاييدا ئەم ھاوارە سەرھەلەدات كە:

يەكەم: مرقۆقەكان لەگەل يەك يەكسانن و ھىچ بالادەستىيەك لە نيوانياندا تىيە.

د و و م : رەتكردنەووى دەسەلات و ئىمتىيازىك بەناوى ئازادى، لەسەر بنەماى پرەنسىپەكانى ليبراليزم بۆ مرقۆقەكان پەسند دەكات.

سىيەم: لە ئەنجامدا ئەو ئىمتىيازە بۆ ژنانىش قەبوول دەكرىت.

ئەو ئەنجامە يەكەك لە بناخە بنەرەتییەكانى پىكھاتنى فيمينيزمى ليبرالە. لە راستیدا دەتوانىن بلىين: ليبراليزم شىوازى روانىنى مرقۆقەكان بۆ دياردەكان و ناسىنى

ئەو سەبارەت بە جیھانىبوون دەگورى كە ئەو گۆرانە بمانەوى و نەمانەوى نيوەى پىكھاتەى كۆمەلگەش دەگریتەووە كە ھەمان ژنانن.

سەرچاوەكان:

۱. شىباھنگ، جنبش فيمينىسم، بولتن فيمينىسم.

۲. جىن فریدمن، فيمينىسم، ترجمە فيروزە مھاجر، انتشارات اشیان.

سىبەرى ياسادا، حالەتەكانى ھەلاواردنى رەگەزىي ژنان كەم بىتەووە و ژنانىش خاوەن مافەكانى ھاوشىووەى پياوان بن. ئەم خاوەنەتییەى ماف و ياساكان، كەم و زۆر كاریگەر بەرچاوەكانى خۆى لە كۆمەلگە پيشان دا كە لە ئەنجامى ئەویدا ژنان وەك پياوان بوون بە خاوەنى ھەلومەرجى گونجاو بۆ كارکردن، و دۆزینەووى پيشە و.. وەك پياوان لە ھەلەكان سوودمەند بوون.

لەو بەشەى فيمينيزمدا دەتوانىن ليبراليزم وەك بناخەى سەرەكى بناسىن، لەو لایەنەووە كە ليبراليزم لە سەدەكانى ۱۶ و ۱۷ بەليبراليزمى كلاسيك

«بزووتنەووى ئازادى ژنان»

گرينگترين چيروكى فيمينىستىيە لە

كۆمەلگەى ھاوچەرخى رۆژئاوادا،

ھەلبەت ئەو ناوونىشانە خۆى،

نیشانەدرى ئەو بوارە سياسىيەىە كە

تييدا سەرى ھەلداووە و دەرگەيەكە بۆ

تيگەيشتن لە ھينديك جياوازيبەكانى

نيوان جوړەكانى پيشترى فيمينيزم

ناسرابوو، دوو جوړ ئازادى بۆ ھەر تاكيك داناوە: ئازادى ئەرینى و شایستە و ئازادى نەرینى و ناشایست.

لە ئازادى ئەرینیدا، مرقۆقەكان بوون بەخاوەن ئىمتىياز و رۆلى شایستەيان پى در، ھەروەھا لە ئازادى ئەرینیدا دا ھەر جوړە دەسەلاتىك رەت كرايەووە كە ھەلبەت دەبى بە شىوہیەكى ناشایست بگاتە ئەنجام، واتە يەكەمجار دەبى لەژیر بەندى دەسەلات بىتەدەر يان لە كەسىكى پىرەو و شوپىكەوتوو

سروشستى تاکەكان، خوازیارى ديموکراسى و ئازادىيە سياسىيەكان بوو. ئەو جوړە بىرکردنەوہیە ھەلومەرجى ژيانى ژن و پياوہەكانى گورى، بەجوړىك ژنى بورژواز لە بەرامبەر دەسەلاتى كۆنى پياوان لە مالەكاندا راست بوو بە ھەمان شىوہ كە پياوان ئەم پىكھاتە سياسىيەيان رەت كردهوہ.

ھەر بۆيە لە سالى ۱۷۰۰ «مارى ئاستىل» گەورە فەيلەسووف و فيمينىستى برىتانىيى ئەو پرسىيارانەى خستتە روو «ئەگەر دەسەلاتى رەھا لە ولايتىكدا پىويست نەبى، بۆ لە بنەمالەدا پىويستە؟ ئەگەر لە ناو خيزاندا پىويستە، بۆ بەھەمان شىوہ لە ولاندا پىويست نىە؟ ئەگەر ھەموو مرقۆقەكان بە ئازادى لەدايەك دەبن، بۆ دەبى ئافرەتان بەكۆيلەيى لەدايەك بن و ھەموو بوونيان لە ھەلومەرجىكى كۆيلەيى تەواویدا بى و پىرەوى خواستە بى سنوورەكان و دلخوازەكانى پياوان بن؟»

ليبرال فيمينىستەكان لە سەدەى ھەژدەدا ھەولێكى زورىان بۆ سەلماندنى مافى يەكسانى ژن و پياو دا. لە سەدەى نۆزدەيەمدا داواى يەكسانى مافى ژنانيان بەپىي ياسا كرد و دواتریش لە سەدەى بىستەمدا خوازیارى چاكسازىيە جوړاوجوړەكانى كۆمەلایەتى بوون بۆ گەرەنتى كردن و پىداويستى يەكسان بۆ ژنان. ھەروەك لە سەرھتادا باس كرا، ئەمجوړە روانىنە، بنەماى فكرييەكەى لەسەر يەكسانى مرقۆقەكان (ژنان و پياوان) دامەزراوہ. ئەو شىوہ بىرکردنەوہ ھەولى دا سىبەرى سەرەكى خۆى بەسەر ياسا و مافەكانىدا بكيشى تا لە ئەنجامى ئەوہ و لەژیر

لایه‌نه‌کانی بازارگانیکردن به ژنان

نہ سرین حسہ ن زاده

لانکه حقی ماری بی بؤ دیاری دهرکی و دهری یان به خزمیکی خوی یان که سیتی تر. لیره شدا سامانیک بؤ خزم و کهس وکاری پیدا دهی.

شیوه‌یه‌کی دیکه له بازارگانی کردن به ژن، که به‌روالت شاراو‌یه و دیار نیه، به زور له شفروشی کردن به ژنه له لایه‌ن پیاوه‌وه، نه‌مه‌ش دهرکی له لایه‌ن باوک یان براو یان می‌ردو هیندیک له سهرؤکی تا قمه قاچاغچیه‌کانه‌وه بی. که له‌مه‌شیان دا مه‌به‌ست به‌ده‌سته‌نیانی قازانج و پاره‌و پوله، سهره‌پای نه‌وه‌ی نه‌م ژنانه له کومه‌لدا به سووک و کهم چاو لی دهرکین.

شیوه‌یه‌کی تر له بازارگانی کردن به ژنان به زور کار پیکردنی ژنان له لایه‌ن پیاوه‌وه‌یه یان به واتایه‌کی دیکه بیگاریه. جا نه‌و پیاوه هر که سیتی ژنه‌که بی، به‌و مهرجه‌ی که حه‌قه‌ستی کاره‌که بچیته گیرفانی پیاوه‌که و ژنه‌که بوی نه‌بی سوود له‌م پاره‌ره بیینی. له‌م شیوه‌یان دا نه‌گر کاره‌کش کاریکی ره‌او و شه‌ره‌فمه‌ندانه بی، دیسان ده‌چیته خانه‌ی بازارگانی کردن و که‌لکی خراب له ژن، و ژن دیسان وهک کالا سهر دهرکی. له‌م کاته‌دا ژن ته‌نیا وهک نامرازیکی کار که‌لکی

یان برا یان هه‌رخزم و کهس و کاریکی کولیک پاره‌و پول له به‌رام‌به‌ر خویتی کچه‌که‌یان و هرده‌گرن و به‌بیانوی نه‌وه‌ی که نه‌وانیش ده‌بی ژن بؤ کوره‌که‌یان بیین و ده‌بی خهرجی زه‌ماوه‌نده‌که‌یان بؤ

داین بکری. نه‌وه له زمانی کوریدا نای « شیربایی» ی له‌سهردانراوه. زور جار دیسان به‌و پاره‌یه که سیتی تر دهرکن، واته نه‌وانیش بؤ کوره‌که‌یان کچیک دهرکن. نه‌وه‌یان گورینه‌وه‌ی به‌های ئینسانه‌کانه به مالی دونیا. یان نه‌وه‌ی که منداله کچه‌که هر له‌سهر

بژی و سهربه‌ست بی له هه‌موو بواره‌کانی ژیندا.»

بازرگانی کردن به ژن چند شیوه‌ی هه‌یه، که هر کام له مانه دژی هه‌موو مافه‌کانی مروّقه‌و هه‌رکام له‌وه‌ی تر جه‌رگب‌ترو

بازرگانی کردن واته ئالوگوری کالا به کالا یان پاره به کالا، نه‌مه‌ش بؤ دابینکردنی پیداویسته‌کانی ژیان و وه‌سهریه‌کنانی سامانیکی زور و له ئاکامیش دا دروستکردنی پروژهی گه‌وره‌و ره‌که‌به‌رایه‌تی بازارگانانی گه‌وره گه‌وره. مروّقه له‌وه‌تی بیری بؤ به‌رژه‌وه‌ندی تاکه‌که‌سی چوه بازارگانی به کالا ساکاره‌کانی ژیان و ده‌وروبه‌ری کردوه. تا وای لی هاتوه قازانجیکی که‌می کردوه و ورده ورده ته‌ماهی بؤ شتی باشتر و قازانجی باشتر چوه. له نیوان چند کهس یان چند عه‌شیره‌تو چند بازارگان و یان له نیوان ولاتان دا به‌ریوه چوه . کاتیک مروّقه گوی له وشه‌ی بازارگانی ده‌بی ته‌نیا ده‌بی بیری بؤ هه‌نارده‌و هاورده (صادرات‌و واردات) ی کالای ولاتان بچیت، به‌لام به‌داخه‌وه نه‌مروّقه بازارگانی شیوه‌ی دیکه‌ی به‌خویه‌وه‌گرتوه‌و له مانا سهره‌کیه‌که‌ی خوی لای داوه. نه‌ویش بازارگانی کردن به‌مروّقه و به‌تایبه‌تی ژنه، نه‌وه‌ی ئیمه له‌م وتاره کورته‌دا مه‌به‌ستمانه بازارگانی کردن به ژنه. نه‌مه دژی نه‌و به‌نده‌ی به‌یاننامه‌ی مافی مروّقه که ده‌لی: «مروّقه ده‌بی به‌نازادی

کاره‌ساته‌که‌ی و ئاکامه‌که‌ی تراژیدیای لی ده‌بیته‌وه.

نه‌گر هر له نمونه به رواله‌ت ساکاره‌که‌ی ده‌ست پی بکه‌ین ده‌توانین چند نمونه‌یه‌ک له بازارگانی کردن به ژنان به‌یینه‌وه:

نه‌وه‌ی که له مالی باوک کچه‌که به زور دهری به می‌ردو باوکی

کړدن به ژنان که لک وهرگرتن له مه ووقعیه تی ژن له کومه لگا که مان دایه که ژن که متر ده که ویته بهر شک و گومان و هه ربویه رهنګه وهک ئامرازی راګواستنی شت و مه کی قاچاغ و تهنانه ت ماده هوشبهره کان که لکیان لی وهرگیری.

ئهم دیاردهیه، ویرای دیارده ناشیرینه کانی دیکه ی وهکو وئیدزو ئیعتیاد به ماده بیهوشکه ره کان

بویه ده بی ریخراوه مه دهنیه کان و سازمانه مروییه کان و بیرورای گشتی و کار له ده ستها توتوان به گشتی بو چاره سهری و بنبرکردنی ئهم دیاردهیه هه نګاوی جیددی هه لیتن. چیدیکه لاوانی ولاته که مان نه که ونه بهر سات و سه ودای مروقه به تهماح و به ژه وهندی خوازه کان. ئهو هه وله ش بریتیه له هوشیارکردنه وهی ژنان له ئاکامه کانی ئهم دیاردانه و مه ترسییه کانی.

ده بی ئهم ریخراوانه به وتارو دیمانه له گهل پسپوران و شاره زایان و له ریګای سازکردن و نیشاناندانی درامای کورت کورت، به لام به زمانیکی ساده و ساکار بو ئه وهی هه موو که س تیی بګات و شایانی که لک لیوه رگرتن بی. ده بی ده وله تان و ریخراوه کان و سه ندیکاکان به چاپی وینه و پوس تی ری هونه ری، مه ترسییه کانی سه ر ریګای بازرګانیکردن به ژنان زیاتر به رجه سته بګن. به چه شنیک که ژنانیکی زیاتر بګونه بهر شه پولی زانیاریه کان و هوشیارکردنه وه کان. ئهم کاره بیګومان کار ده کاته سه ر ریژه ی قوربانیا نی ئهم دیاردانه و ده توانی ورده ورده کاریګه ری باشی بو سه ر ژنان هه بی.

به و هیوایه ئهم هه نګاوانه بینه سه ره تیه ک بو نه مانی ئهم دیاردهیه و ده ستگیرکردن و سزادانی ئهم جوړه بازرګانانه که ته نیا بو بهر ژه وهندی تاکه که سی ژبانی هه زاران لاوی ئهم کوردستانه ده خنه مه ترسی و گولی ته مه نیان به گه شاوه بی سیس ده که ن.

به داخه وه ئهو ژنانه ی که
تووشی ئهم نه هامه تیانه ده بن
و له بهر گیروگرفت و کیشه
وناخوشی به ویستی خو یان له
مال راده که ن، رووبه رووی کیشه ی
ګه وره تر ده بنه وه وهک ئهو منداله
نه خوشه وایه که له بهر نازاری
زورو دهردی زور له باوه شی
یه کیګه وه ده چیته باوه شی یه کیګی
تر، به هیوا ی ئه وهی که باوه شی
ئه وهی تر گه رمتر و نازار شکینتر
بی و چاره ی دهردی خو ی پی
بګاوبحه سینته وه.

وینکاری و خو کوشتنی لاوان و به تاییه تی لاوی کچ، را کردنی کچانی بنه مال و له شفروشی ... خه ریکه گه رووی کومه لگا ده گری ده خنکینی و کاریګه ری نه گه تیغی له سه ر کومه لگا به گشتی و لاوی تازه پیګه یشتوو به تاییه ت ده بی، چونکه ئه وانیش ناراسته وخو ئه وانی پیش خو یان ده که نه نمونه و به ئاراسته ی ئه وان دهرؤن.

لی وهرده گیری. جوړیکی تر له بازرګانی کړدن، که لک وهرگرتن له و ژنانه یه که بو ریګلام و کالا و جل و بهرګ و خوارده مهنی .... هتد وینه یان چاپ ده کری. چونکه ئه مه شیان هه ر بو سه رنجراکیشانی موشته ریان و په یدا کردنی سوودیکی زیاتر له و کالایانه یه که ریګلامی بو ده که ن.

شیوه یه کی تر له بازرګانی کړدن به ژنان، بازرګانی کردنه که راسته وخو به ژنه که ده کری، واته ژنه که خو ی وهک کالا سه یر ده کریو کالا که ئه وه ئهم جوړه یان زور بهرچاوه و کاره ساتی زور گه وره ی لی ده بیته وه. ئه مه شیان زیاتر له نیوان ولاتان دا روو دهاو ئهم دیاردهیه ش له ولاتی ئیران زور باوه . ژنانی ئیرانی چ ئه وانه ی لیتقه و ماون و له مال) له بهر هه ر گرفتیک بی رایان کردوه و چ ئه وانه ی له لایه ن باند ه قاچاغچیه کان دهر فیندرین، ره وانه ی ولاتانی دهره وه به تاییه تی ولاتانی عه ربه ی ده کرین وده درینه ده ست سه روک عه شیرته کان و ده وله مه نده کان بو که یف کردن و رابواردن و خوشی، یان دها وهک کویله کام کاری سه خت و ناخوش و کاره که ری هه یه پییان ده کری.

به داخه وه ئهو ژنانه ی که تووشی ئهم نه هامه تیانه ده بن و له بهر گیروگرفت و کیشه و ناخوشی به ویستی خو یان له مال راده که ن، رووبه رووی کیشه ی گه وره تر ده بنه وه وهک ئهو منداله نه خوشه وایه که له بهر نازاری زورو دهردی زور له باوه شی یه کیګه وه ده چیته باوه شی یه کیګی تر، به هیوا ی ئه وهی که باوه شی ئه وهی تر گه رمتر و نازار شکینتر بی و چاره ی دهردی خو ی پی بګاوبحه سینته وه. ئه وه له حالیک دایه که ئه و نازاره ی که هه یه تی به رویشتن و را کردن له و کیشانه چاره سه ر نا کرین. بواریکی دیکه ی بازرګانی

ژنان و کار

بۆ کار و داھاتی
خۆیان دھزانن. ئەمە
یەکیک لەو ھۆیانە
کە دەبیتە ھۆی
بەرتە سکر دھنە و ھی
کار و داھاتی ژنان.

وەرگێڕان: نازاد عەباسیان

تالترین گەرفتیک

کە ژنان لە شوینی کار دا
ھەیانە و لەگەڵی دا بەرھەور و
دەبن، ئازاری جنسییە. ئەو
ئازارە زۆرتر لە لایان
بەریو بەران و ئەو کەسانە ی کە
لە سەر و ترەو ھن روودەدا.

زۆر بەی کات ئەو ئازارو
ئەزبەتەنە دوورن لە چاوی
خەلک. ئازاری جنسی دیکە کە
پیاوان لە دژی ژنان دەیکەن
توندو تیژی دەروونیە. ئەم
توندو تیژی کاتی کە دەردەکەوێ
کە ژنان دەبنە رکابەر یەک بۆ
پیاوان لە بواری ئابووری دا.
لەم کاتە دا یە کە پیاوان توندو
تیژی بەرامبەر بە ژنان لە
خۆیان نیشان دەدەن.

ئازاری جنسی بەشیکی
زۆری پێوەندی ھەییە بە
جیاوازی رەگەزییە و ھە. جیاوازی
جنسی ژنان رازی دەکا کە بە
کەمترین مافی خۆیان رازی بن.
ئازاری جنسی ژنان لە بواری
کاری دا بەرتەسک و سنوردار
دەکاتەو ھ.

بە سەرنجدان بەو شتانە ی
کە باسمان کرد بەو ئەجامە
دەگەین کە گێرو گەرفتی ژنان
زۆر قوول و بنچینەییە.
ژنان بۆ ئەو ھە ی کە بتوانن ئەو
گێرو گەرفتانە چارەسەر بکەن
و لە بەینیان بێن پێویستیان
بە بێرکرنە و ھە ی کە نوێیە لە
ھەمبەر ژنایەتی خۆیانە و ھ.
ژنان دەتوانن بیسەلمینن کە
بە بیری خۆیان دەتوانن بریار
بدەن و نە کە و نە ژیر کارتیکەری
ھەستیار بیانە و ھ.

سەرچاوە: گۆقاری ئینتەرنیتی (فصل
نو)

ژنان لە شوینی کار دا لە گەلی
بە رھو و روو دەبن، جیاوازی
دانان و بە کەم گەرتیانە.
ئەو جیاوازی دانانە بە دوو
شیو ھ پراکتیزە دەبی:

۱. جیاوازی بە شیو ھ
راستە و خۆ

۲. جیاوازی بە شیو ھ
ناراستە و خۆ

جیاوازی راستە و خۆ لە
ھەموو بواری کاندان لە نایە کسان
کاری بەرز کردنە و ھە ی پلە ی
کاری و حەق دەستەو ھ بگرە
تا یارمەتی و تەشویق کردن و
لە زۆر شتی دیکە ش دا و ھ بەر
چا و دەکەوێ.

ھەمیشە لە یاسا کاندان
دەبینن کە جیاوازی راستە و
خۆ لە نیوان ژنان و پیاوان دا
ھە ی، بە لām کە مەتر دەسەلمیند رین
کە ئەوانە جیاوازی بن.
جیاوازی ناراستە و خۆ کە

بە سەرنجدان بە میژوو و
شارستانیەتی کۆنی مرۆف،
ھەمیشە ژنان و ھک رەگەزی
دوو ھەم چاویان لێ کراو ھ
و ھەرو ھە لە چا و پیاوان
بە ھایەکی کە متریان پێ دراو ھ.
چا و ھروانییە ک
کۆمە لگا لە ژنانی بوو ھ
ھە یەتی، بەرتەسکە و سنوور
دارە دەلی دەبی ژن لە سووچی
مالدا خەریکی کاروباری نیو
مال و رھیتانی مندالان بی.

بە لām ئەمرۆ کە ژنان زۆرتر
خاوازیاری ئەو ھن کە راستە و خۆ
لە کۆمە لگادا رۆل بگێرن و
تامە زرو ھ کە کارو چالاکی لە
خۆیان بنوینن. ھەر بۆیە ش
دەیانە و ئ لە بواری ئابووری
دا سەربە خۆ بن، تاکو و ئەو ھ
گەرەنتیە ک بی بۆ نیشان دانی
سەربە خۆیی خۆیان. کۆمە لیک

گێرو گەرفت لە شوینی کاری
ژنان دا ھە ی دەبیتە ھۆی ئەو ھ
کە لە بەراورد لە گەل پیاوان دا
لە ئاستیکی نزمتر چاویان لێ
بکری.

بەرامبەر بە ژنان ھەیانە، ئەو
خویندەن و ھ سەقەتانیە کە
پیاوان بەرامبەر بە ژنانی
کرێکار ھەیانە.
ھەرو ھە پیاوان ژنانی
کرێکار بە رێگر و مەترسیە ک

یەکیک لەو گێرو گەرفتانە کە

بەردبارانکردن سزایە ک لە دەرهوهی ئاینی ئیسلام

شێر باپیری

ئایەدا لە نێوان ژن و پیاویدا بە مەبەستی سزادان هیچ جیاوازی دانەنراوە و بۆ هەریەکەیان ۱۰۰ زەربە شەلاق وەک سزا دانراوە، تەنیا ئەو سزایە تایبەت نیه. لە ئایە سێیەمی سورە نورا هاتوووە کە ژن و پیاوی زیناکار وەک یەک سزا وەردەگرن. لە ئایە چوارەمی هەمان سورەدا هاتوووە: (بۆ سەلماندنی ئەو زینایە ئەو پێویستی بە ۴ شاهی هەیه، کە ئەو روون و ئاشکرایە زۆر ئەستەمە ۴ شاهی بتوانن هاوکات لەبارە پێوەندی تایبەتی دوو کەس ئاگەدار بن و بینەر بن، مەگەر ئەوێ کە ئەو پێوەندی بە ئاشکرا بیت کە ئەو دوورە لە هەموو لایەنیکەو. کەس ئامادە نیه بۆ سزای ۸۰ زەربە شەلاق بیت شەیهی بەدات. لەو ئایەتانە ئاماژە کران هیچ کامیان باس لە ئەنجامدانی حوکمی بەردبارانکردن بۆ زینا ناکەن. بە پێی ئەو خۆیندەوانە

شێوهیە بۆ دوو هەزار سال پیش ئیستە دەگەریتەو. ئەو شێوهیە بە هاویشتی بەرد بەرووی ئەو کەسە کە بەو مەحکووم دەکرێ و تا نیوێ بەژنی لە خاکدایە، ئەوەندە بەردی پێدەن تا بە ئازارەو دەمرێ. سزای بەردبارانکردن بۆ تاوانی زینا لە یاساکانی سزای کۆماری ئیسلامیدا هەیه و بوو تە بەشیک لە یاسا.

لە قورئاندا لە چەند شوێندا ئاماژە بە زینا و شێوهی سزاکانی ئەو بەردبارانکردنە کراوە. لەبارە زینا بەو شێوهیە هاتوو «دەبی هەر یەک لە ژنان و پیاوانی زیناکار بە ۱۰۰ زەربە شەلاق سزا بدرین و هەرگیز بەزەبییان پێ مەکن و ئەگەر باوەرتان بە خودا و روژی قیامت هەیه دەبی سزای ئەو کەسانە هەندیک لە باوەرداران چاوی لێکەن (سورە نوور، ئایە ۲) لەو

دەرکردنی بەردبارانکردن سیستەمی دادوهریی کۆماری ئیسلامی بۆ خانمیکی هاوولاتی ئێرانی بەناوی (سەکینه محەمەدی ئاشتییانی) بەتاوانی «زینا» لە ماوهی چەند مانگی رابردوو کە کاریگەرییەکی زۆری لەسەر راگەیانندنەکان هەبوو و تا ئیستەش کەمپەین و خۆپیشاندانەکان بۆرێگارکردنی ئەو خانمە لەو سزایە سەختە هەر بەردەوامە، بە شێوهیە کە کار گەیشته ئەوێ (نیکولا سارکۆزی) سەرکۆماری فەرەنسا رای گەیان «ئەگەر تالە موویەکی سەری خانم ئاشتییانی کەم بیتەو ئەو پێوەندییەکانی نێوان ئێران و فەرەنسا تەواو دەبی». دەرکردنی ئەو بریارە لەلایەن کۆماری ئیسلامی و ئەو دەنگدانەوێ کە هەیبوو وای لێکردم کە خۆیندەوێە کە بۆ ئەو بابەتە بکەم و حوکمی ئیسلام بۆ زینا بزنام.

زینا و بەردبارانکردن چیە؟
 زینا یا خود (زناو) لە عەرەبی) بە واتە پێوەندییەکی نامەشرووعی نێوان ژن و پیاو، نازناوی ژنانی محصنە بە مانای پێوەندی جنسی لەگەڵ ژنیک کە هاوسەرگیری کردبیت. نامەهوی لەسەر زینا قسە بکەم، بەلکو دەمەهوی بزنام کە ئایا بەردبارانکردن سەر بە حوکمەکانی ئیسلامە یان نا؟
 بەردبارانکردن چۆریکی دیکەیه وەک بریاری لە سیداردان و کوشتن، بەلام بە شێوهیەکی جیاوان، کە ئەو

چند لاو و گهنج بویان نه کراوه به هوی باری خرابی ئابووری ژیانی هاوسه ری پیک بینن؟ نه بوونی و هه ژاری چند ژن و کچی به ره و هه لدیری کاری خراب و لادانی کومه لایه تی بردوو ه؟ چند ریککه و تنامه ی ملیار دۆلاری ئیمزا کراوه؟ چندین هه والی جوراوجوری تر...

له و نیوه نده دا ته نیا خانمی ئاشتیانی نیه که بووه ته قوربانی ئه و یارییه، به لکوو ئه و یارییه قوربانی زورتی هه یه که له وانه یه بتوانین بلین له راستیدا هه موو ولاتی ئیرانه به هه ر باوه ریکی سیاسی و ئاینیه وه قوربانیی ئه و رووداوانه ن.

دهره نجام،

سزای به ردباران بۆ زیناکار کرده یه که له دهره وه ی دهقه گانی قورئانه وه هاتوونه ته ناو ئیسلام و ته نیا پیوه ندیی به دهسه لاتی ئیسلامیه وه هه یه تا بۆچوونی راسته قینه ی ئه و ئاینه .

سه رچاوه کان:

- ۱- فریده ماشینی/ سنگسار و رابطه نامشروع جنسی (زنان) از نگاه قرآن، تیر ۱۳۸۹.
- ۲- صدیقه و سقمی/ ایا سنگسار یک سنت اسلامی است، آبان ۱۳۸۹.
- ۳- مهندس ژیلا شریعت پناهی/ ایا سنگسار کردن یک حکم قرانی است، تیر ۱۳۸۹

بئ سهروشوین کراون؟ به سه رقالبوون به و هه والانه، ئیتر که س ناپرسیت له چند مانگی رابردوودا چند که س کردوو ه. که یسیکی و هک که یسی خانمی ئاشتیانی له دادگه گانی ئیراندا زوره، که واته

که کردوو من له هیچ ئایه تیکدا ئاماژه به به ردبارانکردن نه دراوه، له قورئاندا له چندین ئایه ت ئاماژه به به ردبارانکردن کراوه، به لام نهک بۆ زینا به لکو بۆ هه ره شه کردن و ترساندنی دوژمنانی ئیسلامه. بۆ نمونه سورهی که هه ف ئایه ی ۲۰، یس ئایه ی ۱۸، مریه م ئایه ۶۷، هود ئایه ۹۱، شعر ئایه ۱۱۶. باسکردنی من بۆ ئه و ئایانه بۆ ئه وه یه که بلیم له قورئاندا سزای له سیداره دان و به ردبارانکردن بۆ کاری زینا دانه تراوه.

ئییستا بابه تی گرینگ ئه وه یه که ئه گه ر سزای له سیداره دان و به ردبارانکردن بۆ زینا له ئیسلامدا هه یه، که واته بۆ شوینه ئیسلامیه گانی دهره وه ی ئیران و به ریوه به رانی، پشتگیری له

بۆ ئه و که یسه یان له و کاته دا به به ردباران کردن مه حکووم کرد و ئه ویان هیئا

سه ر هه موو ته له قزیونه کان، له وانه یه ئه و کاره هۆکار و مه به سستی دیکه ی له پشته وه بیته. یه کیک له و هۆکارانه ده توانی ئه وه بیته که له کاتیکدا هه موو راگه یاندنه گانی دنیا یان خه ریکی ئه و بریاره کردوو ه، که س نازانی چند

به ردبارانکردن ناکه ن؟ ئه گه ر به ردبارانکردن له ئیسلامدا بۆ زینا بوونی نیه، که واته بۆچی ناوه نده ئیسلامیه کان و موسلمانانی دهره وه ی ولات که به هه موو شیوه یه ک ده ستیان به راگه یاندنه کان راده گات به دهرکردنی به یاننامه یه ک ئه و بریاره ئاینیه مه حکووم و سه رکۆنه ناکه ن؟ له کاتیکدا هه ر له برازیله وه ئه مه ریکای باشوور تا قاتیکانی هه لکه و تووی ناوچه ی شارستانییه تی رۆمای کۆن دژی به ردبارانکردن، به لام ئه و ناوه ندانه به بیده نگ بوونی خویان له و مه سه له یه دیاره ئه و بریاره یان په سند

هه وال و گۆرانکاری و لات تووشی مادده گرنگی دیکه له و نیوه دا هۆشبه ره کان هاتوون؟

مافه کانی ژن و نه یارانی

وه رگيران: دايكي كيان

که لتووری ئه و به سانایي دهرده خا. له روانگه ی خومه یینیوه به کسان بوونی مافه کانی ژن و پیاو دژایه تی کردن له گهل ئیسلام ده ژمیردری. خه لک باوه ریان به ئیسلام هیه و دژ به یه کسان مافه کانن که واته هرکات ده ولت له گهل نارده زیه تی خه لک رووبه روو ده بیته وه به ناچار پاشه کشی ده کا. ده لی:

« له روژنامه کان دا به خه تی درشت نووسیویانه که مافی دهنگدانیان داوه به ژنان، به لام ئه مه گه مه یه ک بوو. بو دهنگ دانه وه ی بیرو بوچوونی گشتی به و مه سه له یه که روانگیان به گه وره یی ئیسلام و گه وره یی قورئان هه له که ن...ئاغا مه سه له که تان دیت، مه سه له ی ژنان نیه. ئه مه شتیکی بچوکه. مه سه له نارازی بوون له ئیسلامه. دیسان ده ستیان به و مه سه له پیسانه کرده وه. ئه و بابه تانه ی که له ناویان بردبوون دووباره زیندوویان کردوونه ته وه. » له بابه ت یه کسان مافه گشتییه کان» یه کسان مافه گشتییه کان پیشیل کردنی چند ریوشوینی واجبی ئیسلامن. نه رینی کردنی چه ندین ریوشوینی روونی قورئانن. دواپی

به دیکتاتور بوونی حکومه تی پاشایه تی وه نه بوو. وینه ی ئه و هه لکه و تو و ییه کو مه لا یه تی ده توانین له سیستمه روژئاواییه کانیش دا بدوژینه وه. له ئه مریکا پاش وه که ژنان مافی دهنگدانیان پی دره، یا ره شپیسته کان وه ک هاوولاتی توانیان ببن به خاوه ن مافی دهنگدان، کو مه لگا هه روا له جیاوازی و پیوه ندیه نا به را مبه ره کان دا به رده وام بوو. گورانی که لتووری کو مه لگا به پیچه وانه ی گورینی یاساکان له شه ویک دا جی به جی نه ده بوو. به لام له ئیران دواکه وتوویی نه ریتی کو مه لگای ئیران له یاسا ریفورمییه کان و بنه رت بوونی نه یاری له گهل ژن له که لتووری باوک سالاری کو مه لگا دا، که ره سه ی سیاسه تیکی به سوودبوو بو دهربرینی نارده زیه تی له ده ست رییه رایه تی ئایینی ئه و کات دا. خومه یینی له سه ره تاوه له قسه و تراکته کانی خو ی له سالی ۱۳۴۱ دا دژایه تی له گهل ژنی به ئه رکیی سه ره کی خو ی ده زانی. له م ده ورانه به ده گمن قسه یا نووسراوه یه کی ده بینین که ئه م ره که زه ی زه ق نه کرد بیته وه. روانینیکی نیزیک به وتووژی دژه ژنی خومه یینی ره سه نایه تی

نه ریتییه کانی کو مه لگای ئیران دانا بوو که لکی پرو پاگه یه ندیه یی سیاسی لی وه رده گرت. خومه یینی به به ربلاوی دووچه شنه بوونی نه ریتی کو مه لگای ئیرانی به رامبه ر له گهل مافه کانی ژن دانا بوو و ئه وی کردبووه بنیاتی دژایه تی خو ی له گهل نیزامی پاشایه تی. ئه و راستی ده گووت. له سالی ۱۳۴۱ دا زیادتر له بیست سال له که شفی حجاب تیپه ریوو و ئیران له باری کو مه لایه تی و نه ریتییه وه گورانکاریه کی بنه رتی به سه ردا هاتبوو. ژنان له ئاسته کانی جیاوازی کو مه لگا دا هاتبوونه ناو بازاری کاره وه مه سه له ی گورانی یاساکان به مه به ستی یه کسان بوونی ژن و پیاو له به رامبه ر یاسا دا، بوونی مافی دهنگدان بو ژنان، مافی ته لاق و بوونی یه کسان له هه موو بواره یاساییه کان دا، ببوو به باسی روژ. به لام له و بواره دا کو مه لگای ئیمه یه ک قه واره نه بوو. له سه ره تاوه، که شفی حجاب به سه ر کو مه لگادا سه پابوو و سه ره رای گورانی یاساکان که لتووری دژه ژنی کو مه لگای ئیران گورانکاریکی ئه وتوی به سه ردا نه هاتبوو. ئه مه شتیکی سه یر و سه مه ره نه بوو و هیچ پیوه ندی

«ئیمه که ره سه مان نیه. راگه یه نه کان له ده ستی ئیمه دانین. زانایان خراب ناساندووه. پروان بیست و چه ند سال له که شفی حجابی پرشووره یی تیپه ریوه. حیسابی که ن چیتان کردووه؟ ژنانتان هیناوه ته ناو ئیداره کان. چاولی که ن چوونه ناو هه ر ئیداره یه ک فه له جیان کردووه. ئیستا به رته سک بوته وه. زانایان ده لین په ره ی پی مه دن. مه یان نیرن بو پاریزگاکان. ژن ئه گه ر هاته ناو ده سه لات بار و د و خه که ی ده شیوینی، ده تانه وی ژنان سه ره به خو بیتان به ده سه ته وه بکرن؟ ئه و که سانه ی که ئیوه لاسایان ده که نه وه خه ریکن به ره و ئاسمان هه لده فرن. ئیوه سه روکارتان له گهل ژنانه؟»

رووحوللا موسه وی خومه یینی - ۱۳۴۱/۹/۱۱ له سالی ۱۳۴۱ را دهنگی ئایینی دژبه رانی ریژی می پاشایه تی گورانیکی ریشه یی به سه ر دا هاتبوو. ریبه رایتی بزوتنه وه ی ئیسلامی ئیران له ده ست ئایه توللا کاشانی و لایه نه که ی به ته واوی هاتبووه ده رو پیاویک که ئیستا ئالا هه لگری دژبه رایه تی سیسته می ده سه لات به ده ست بوو قامکی له سه ر هه ستیارتین کیشه

دیتیان بوو به هوی
کیشه گه لیک . . .
حاشایان لی کرد...
له روژنامه کاندا
به زمانی زگماکی
فه سیخ نووسیان.
چوونی ژنان بو
سه ربازی په سهند
ده کری، به لام دوايي
دیتیان پر شووره ییه،
خه لک لیان
ره نجان... گوتیان
درویه. « (خومه یی -
۱۳۴۱/۱/۱۰)

سیستمی

ده سه لاتدار له
به رامبه ر خورگری
که لتووری کومه لگاو
خورگری به شیک له
ماموستایانی ثایینی
ناچار به پاشه کشه ی
کاتی ده بی. خومه یی
ئه م پاشه کشانه
وهک سه رکه وتنی
زانایان نیو ده با هه تا
بزوتنه وهی خوی
به هیز بکا:

« ئه مسال خراب بوو له بهر
وهیکه ئه م مه سه لانه رووی
داو باش بوو له بهر وهیکه
ئیوه ناغایان ئیسلامتان زیندوو
کرده وه، راوه ستان، له به رامبه ر
زولم دا راوه ستان. ئه گه ر
خورگر نه بایه ن خودا ده زانی تا
ئاخره که ی ده رویشتن. خورگری
ئیوه بوو به هوی وهیکه حاشا
له ویسته کانیان بکن، گوتیان:
نه خیر ته لاق به ده ست پیاوه. که ی
ئیمه گوتوومانه؟... له ولایه وه
بوخویان ده لین و له لایه کی تر
ده لین که ی ئیمه گوتوومانه
ته لاق به ده ست ژن بی؟ نه خیر
ته لاق به ده ست پیاوه. له لایه ک
ده لین نا، ئیمه که ی له بابته
میراته وه گوتوومانه؟ میراتیش
هر به و شیوه یه یه که خودا
گوتوویه. له لایه کی تریش ده لین
که ی ئیمه گوتوومانه ژن بچی
بو خزمه تی سه ربازی؟ ناغا
له روژنامه کانتان دا هه یه.»
(۱۳۴۱/۱/۱۰)

ثایینی پیروزی ئیسلام و قه سدی
وهی هه یه ده ستریزی بکاته
سه ر قورئانیش. بی حورمه تی
به نامووسی موسولمانان ده کا
و ئه م ده زگا زالمه به په سهند
کردنی نامه گه لیک به پیچه وانه ی
ثایین و یاسا ده یه وهی ژنانی
نه جیب له که دار و گه لانی ئیران
سه رشور بکا. ده زگای زالم به
ته مایه یه کسانیه مافه کانی ژن و
پیاو په سند و کاری پی بکا. به و
واتایه که واجبه کانی ئیسلام و
قورئانی پیروز پیشیل بکا. به و
مانایه که کچانی ته من ۱۸
سال ببا بو خزمه تی سه ربازی
و بیانکیشیتته سه ربازخانه کان.
واتا به زه بری سه رنیزه کچانی
لاو و به نامووس ببا بو بنیاته
فاسیده کان. « (۱۳۴۱)

تا کوتایی سالی ۱۳۴۱
(مانگی ره شه مه) سه رچاوه
ثایینه کان له گه ل ئه و هاوبیر
بوون و تراکتیکی هاوبه شیان بو
ده ولت سه باره ت به یاساکانی
ژن نووسی. له مانه ئایه توللا

خومه یی دژایه تی کردن
له گه ل یه کسانیه مافه کانی ژن
و پیاو به ئه رکی ثایینی خوی
ده زانی. نه بوونی یه کسانیه
مافه کانیش به روونی باس ده کا.
به ئاشکرایه دوژمنایه تی له گه ل
مافی ته لاق، میراتی وهک یه ک،
به شداریی ژنان له ئیداره کان و
سیستمی ده ولته تی دا ده کا. به
واتایه کی تر یه کسانیه مافه کان
له چوارچیوهی بنه ماله،
ئابووری و کومه لایه تی دا ره د
ده کاته وه. زیره کی و لیها تووی
سیاسی ئه و له هه مبه ر نیشان
دانی نایه کسانیه مافه کان و
ئیسلام دایه و به پالپشتی هه سته
نه ریتیه کان و « نامووس
په ره سستییه کان» ی که لتووری
باوک سالاری، وته ی سه ره کی
ئه و بو گه لانی ئیران له سالی
۱۳۴۱، له یه که م رسته کانی
تراکته که ی دا به و شیوه یه:

«انا لله و انا الیه راجعون.
سیستمی ده سه لات به ده سته ی
ئیران ده ستریزی کرده سه ر

بازرگانه ریژداره‌کان،... چاره‌سهریک بدوژیتته‌وه، خه‌ریکی کاری زیانبار وهک شه‌وهی که باسی کرا ده‌بی وهک دامه‌زراندنی ژن بو ده‌بیرستانه کوران‌ه‌کان و پیاو بو ده‌بیرستانه کچانه‌کان که فه‌سادی شه‌وهی کاره بو هه‌موو لایه‌ک ئاشکرایه‌وه پین داگرتن له‌سه‌ر وه‌یکه ژنان له‌دام وده‌زگا ده‌وله‌تییه‌کان دابننن که خراپی و بی سوود بوونی شه‌وهی کاره بو هه‌موو لایه‌ک به‌روونی دیاره.» (۱۳۴۲/۸/۴)

جوولانه‌وهی سیاسی خومه‌ینی له ده‌سپیکی دوورخرانه‌وهی وی بو تورکیه ته‌شه‌نه‌ی کردبوو. بازرگانه ریژداره‌کان له خه‌رج کردنی پارو و هاوکاری مالی دریغیان نه‌کردبوو. پرویاگه‌نده‌ی ویژهران شه‌وهی وهک ریبه‌ری بی رکه‌به‌ری ئاینی -سیاسی ناساندبوو. له وه‌ها کات و ساتیک دا شه‌وهی هیرشی کردبووه سه‌ر ئامریکا، ئیسرائیل، یه‌هوودیه‌کان و به‌هائیه‌کان و سالانیک چاوه‌روان بوو تا به‌ده‌سته‌ینانی ده‌سه‌لاتی سیاسی بو چاریکی تر هیرش بکاته‌وه سه‌ر ژنانی ئیرانی.

شه‌وه‌ی کوش «جمهوری ئیسلامی» له دوژمنایه‌تی کردن له گه‌ل ژنان و پیداکری له‌سه‌ر نه‌بوونی یه‌کسانی مافه‌کان ته‌نیا دريژده‌ری ویست و خواسته‌کانی دامه‌زرینه‌ری خویه‌تی که له‌م سندوقه‌ دا جگه له له‌عنه‌ت چی تر نه‌بوو. یه‌کیک له بناغه‌کانی سه‌ره‌کی نیه‌زه‌تی خومه‌ینی شه‌ر کردن له‌گه‌ل مافه‌کانی ژنان بوو و شه‌وهی ره‌سه‌نایه‌تییه، کوله‌که‌ی سه‌ره‌کی جمهوری ئیسلامیه. جمهوری براکان له سه‌ر بنه‌مای جیاوازی راوه‌ستاوه‌وه له سه‌ر شه‌وهی بنه‌مایه‌ش دريژده به ژنانی خوی دها.

مافه‌کان ده‌توانی ریگایه‌ک بو به‌ره‌وه پيش بردنی مه‌به‌سته خراپه‌کانی خوی بکاته‌وه که شه‌وهی هیرش بردنی یه‌کجاری بو سه‌ر ئیسلامه...» (۴۲/۲/۱۲)

به‌لام خومه‌ینی بو شه‌رکه‌مه‌نیکی به‌دژی یه‌کسانی مافه‌کانی ژنان له گه‌ل پیاوان پیک هیتابوو و پیویستی به ته‌واوی ویژهرانی ئاینی هه‌بوو. هه‌موو شوینیک ده‌بووايه بییت به تریبوونیک بو ده‌ربیرنی دژایه‌تی کردن له‌گه‌ل یه‌کسانی مافه‌کانی ژن و پیاو. هه‌ر له‌وه‌ سه‌له‌دا له برووسکه‌یه‌کی بو ویژهرانی ئاینی نووسی: «به تیسبه‌ت یه‌کسانی مافه‌کان بیزاری ده‌ربیرن و له به‌شداری کردنی ژنان له کومه‌لگادا که پیویستی به فه‌سادیکی زور هه‌یه، رق و قین ده‌ربیرن و هاریکاری ئاینی خودا بکه‌ن و بزنان «ان تنصر و الله ینصرکم و یسبت اقدامکم.» (۴۲/۲/۲۸)

له پازده‌هه‌می جوژه‌ردانی ۱۳۴۲ را تا سیزده‌ی خه‌زه‌لوهری ۱۳۴۲ که بو تورکیه دوورخراوه، پالپشتی سه‌ره‌کی نوتق وقسه‌کانی خومه‌ینی دژایه‌تی کردن له گه‌ل یه‌کسانی مافه‌کانه. به‌لام له مانگه‌کانی کۆتایی دا ورده‌ورده بابته‌ی سه‌ره‌کی جیگه‌ی خوی دا به هیرش کردنه سه‌ر ئامریکا و ئیسرائیل. به گه‌لاله‌ی کاپیتو لاسیون، خومه‌ینی مه‌یدانیکی تری بو شه‌رکردن دیتته‌وه. له لایه‌کی دیکه‌وه بو‌ی ده‌رکه‌وت که مه‌سه‌له‌ی مافه‌کانی ژنان به هیوری له کومه‌لگای ئیران دا جیگه‌ی خوی کردوته‌وه. له‌م کاتانه دا ئاماژه به به‌ره‌ره‌کانی له‌گه‌ل یه‌کسانی مافه‌کان ده‌کا به‌لام زیاتر له باسه‌ لاه‌وه‌کیه‌کاندا و وهک «کار له کار ترازان» باس ده‌کا:

«هه‌یه‌تی ده‌سه‌لاتدار له جیاتی وه‌یکه بو ئابووری ئیران، بو به‌رگری کردن له تیاجوونی

شه‌ریعه‌تمه‌داری و و مورته‌زا حائیری واژویان کرد. شه‌وهی تراکته راده‌گه‌یه‌نی که له باری میژووپییه‌وه ژنان مافی ده‌نگدان له هه‌لبژاردنه‌کانیان دانه‌بووه و به‌شداری شه‌وان به دژی یاسای بنه‌ره‌تی و هه‌روه‌ها به دژی ئاینی ئیسلامه. به ئاشکرا ده‌لین: «په‌سند کراوی شه‌وهی دواییانه‌ی ده‌وله‌ت سه‌باره‌ت به به‌شداری کردنی ژنان له هه‌لبژاردنه‌کان دا له باری ئاینیه‌وه بروا پی نه‌کراوو له باری یاساوه رهد کراوته‌وه.» و هه‌روه‌ها ئاگادار ده‌که‌نه‌وه «به‌شداری کردنی ژنان له هه‌لبژاردنه‌کان یا دانی ماف به ژنان و هینانی نیوه‌ی کومه‌لی ئیران بو کومه‌لگای...جگه له چاره‌ره‌شی و فه‌ساد چی تری لی ناکه‌ویته‌وه.»

خومه‌ینی کلتووری دژه‌ژنی ئیرانی وهک ده‌ستمایه‌یه‌ک بو بزووتنه‌وه‌ی سیاسی خوی بو دژایه‌تی له‌گه‌ل سیستمی ده‌سه‌لاتدار داناو له‌م ریگایه‌ دا پشتیوانی چین و تو‌یژه‌ نه‌ریت په‌ره‌سته‌کانی کومه‌لگای به ده‌ست هینا. له شاره‌کان شه‌پۆلی نامه و تیلگرافی پشتیوانی کردن له لایه‌ن ورده ملکه‌داره‌کان و کاسبکاران ده‌ستی پی کرد. له جوابی تیلگرافی کاسبکارانی هه‌مه‌دان دا نووسی:

«به‌رده‌وام له قسه ناحه‌زه‌کانیان دا باسی یه‌کسانی مافه‌کانی ژن و پیاو له گشت بواره‌کانی سیاسی و کومه‌لایه‌تیان کردوووه که ده‌بی هیندیک ریوشوینه‌کانی قورئانیان بو بگۆری و له‌به‌روه‌یکه دژکرده‌وه‌ی موسولمانانان دیت، حاشایان لی کردو پاساوی خراپتر له تاوانیان هیناوه...کچان بو سوپای دانیش بانگه‌هیشته ده‌که‌ن و هانان ده‌ده‌ن و بوخویان راستی ده‌که‌نه‌وه که ده‌بی پیشتر سه‌ربازی بکه‌ن چونکه له‌گه‌ل بیزاری گشتی به‌ره‌وروو ده‌بنه‌وه حاشای لی ده‌که‌ن...ده‌زگای زالم پی وایه به هینانه‌گۆری یه‌کسانی

ژنانی نیو کۆری خهبات
خانزاد مهحموودیان:

زۆر سهرفهرازم و شانازی به خۆمهوه دهکهم که له تهمهنی ۱۳ سالیهوه ههتاکوو ئیستا له ناو ریزهکانی خهبات دام

دیمانه: ژنان

خانزاد مهحموودیان کچی مهحمووده له ریکهوتی ۱۹۶۲/۳/۱ له گوندی گهوهلانی سهردهشت له دایک بووه. خۆیندن و نووسینی له قوتابخانهی شۆرش فیر بووهو تا ۳ی سهرهتایی خۆیندووویهتی. هاوسهری نهمر کاک عهبدوئالا مهحموودیان. که له سالی ۱۳۸۲ به هۆی رووداوی ماشین گیانی له دهست دا.

له ناو ریزهکانی خهبات دام، له زۆربهی ئۆرگانهکانی حیزبی دام کارم به ئهستۆ گرتوو و به بی گۆیدانه ئهوهی که ئیشهکه م به زهحمهته یان نا بهردهوام بووم ههتاکوو ئیستا.

پ: نزیك به ۱۰ سائە
هاوسهرهکهت فهوتی کردوه ئهتۆ له ژیر سینهری حیزبی دیموکرات دا خۆت، بنه مائه کهت، منداله کانت چۆن پهروه ده کردوه؟

و: ئیمه له و ماوهیه دا زۆر سهربهزانه ژیاوین له سایه ی حیزبی دیموکراتی کوردستان له لایهن حیزبه وه هاوکاریمان کراوه و منداله کانیشم سهرفهرازن.

پ: چ بیره وه ریه کی خۆش و ناخۆشت له گه ل کاک عهبدوئالا ههیه؟

و: بیره وه ریمان زۆر هه بووه به خۆش و ناخۆش به لام بیره وه ری ناخۆشمان زۆر له بیره وه ری خۆشی زیاتره، خۆشترین بیره وه ری که له ژیا نی هاوبه ش دا هه مانبوو بیت شاد بووین به دیداری دوکتور عهبدو لره حمان قاسملوو که له ماله که مان سهردانی کردین و گه وه ری کردین.

پ: منداله کانت ئه و هۆگرییان

نهمر کاک عهبدوئالا مهحموودیان

پ: چی ئی فیر بووی؟
و: بپوا به خۆبوون و بهردهوام بوون له سه ره ئه و ریبازه ی که تییدا سالانیکی زۆر خهباتی کرد و سه ری تایه وه.

پ: ئیستا که له سۆنگه ی کاک عهبدوئالاه ریت کهوته ناو حیزبی دیموکراتی کوردستان ده ئی چی؟

و: زۆر سهرفهرازم و شانازی به خۆمه وه دهکهم که له ته مه نی ۱۳ سالیه وه ههتاکوو ئیستا که

پ: چۆن بوو له گه ل کاک عهبدوئالا ئاشنا بووی و شووت پی کرد؟

و: له په یوه ندی خزمایه تی که ئامۆزامه شووم پی کرد که پیتشمه رگه ی حیزبی دیموکرات بوو، پیتشر خیزانی هه بووه و خاوه نی دوو کور و کچیک بوو به ناوه کانی (رهشید و عومه ر و زارا) که رهشیدی کوری شه هید کرا و ته رمه که شیان نه دایه وه.

پ: چهند مندالت ههیه و ناویان و چ دهکهن؟

و: چوار مندالم ههیه دوو کور و دوو کچ به ناوه کانی (چیا و چالاک و سازگار و سۆزان) ئیستا خه ریکی خۆیندن، به لام چیا نهیتوانی له سه ره خۆیندن بهردهوام بیت.

پ: کاک عهبدوئالا هه ئسوکهوتی چۆن بوو له مائه وه بو کاری حیزبی چۆن بوو؟

و: هه تاکوو بلئی پیاویکی دل ئاوه لا و هیمن و له سه ره خۆ و له لای هاوسه نگه ره کانی خۆشه و یست بوو، کار و ئه رکه کانی حیزبی زۆر دلسۆزانه به ریوه ده برد و درییی نه ده کرد له هیچ کاریک که پی سپیرد رابایه.

به بزووتنه‌وی کورد و حیزبی دیموکراتی کوردستان چون به دی ده‌کهن؟

و: منداله‌کانمان له ناو حیزبی دیموکرات له دایک بوون و دریزه‌دهری ریبازی باوکیانن.

پ: زور جار (سۆزان و سازگار) یادگار یه‌کانی کاک عه‌بدوللا له کاره هونه‌ریه‌کانی نیو حیزب دا به‌شدارن. بۆم باسی نه‌و دووانه بکه:

و: سۆزان و سازگاری کچم له زۆربه‌ی بۆنه و مه‌راسیمه‌کانی حیزبی دا به‌شدارن ده‌کهن هه‌ولی خویان داوه که رووحی باوکیان شاد بکه‌ن به هۆی نه‌و تابلۆ هونه‌ریانه‌ی که پیشکەشی ده‌کهن.

پ: نه‌گوتی و پیت خوشه بیفه‌رمووی. فه‌رمووی

و: نه‌من له سالی ۱۳۶۳ له گوندی ده‌شتیو سهر به ناوچه‌ی قه‌لادزی به هۆی توپبارانی ئیران له که‌مپه‌کانی حیزبی دا بریندار بووم و چاو یکم له ده‌ست دا.

پ: چ قسه‌یه‌کت بۆ نه‌و ژنانه‌ی که له‌م چهند ساله‌ی دوابی دا هاوسهره نازیزه‌کانیان له ده‌ست داوه‌و خاوه‌نی منداله‌ چاوکه‌شه‌کانیان هه‌یه؟

و: سهرکه‌وتنیان بۆ ده‌خوازم و دوابان لی ده‌که‌م که بی ئومید نه‌بن له ژیاندا

و منداله‌کانیان زور به باشی په‌روه‌ده بکه‌ن تا کوو له دوا روژدا ببنه نموونه بۆ هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی که هاوسهره‌کانیان له ده‌ست داوه. له ئاست سه‌ختییه‌کان دا خۆراگر بن، خۆراگرییه‌ ده‌بیته

دایه‌وه. سوپاس بۆ ئیوه‌ش که منتان به‌سه‌ر کردوه. سازگاری کچی نهر مام عه‌بدوللا بو‌خوی هیندیگ له پرسیاره‌کانی دابۆوه‌و بو‌ی وه‌لام

چیا، سۆزان، خاتوو خانزاد، سازگار

کردوه، باوکم ۲۵ سال له دایکم گه‌وره‌تر بووه و له کاتی مردنیشدا ته‌مه‌نی ۶۳ سال بوو. کاتیک که شه‌هید میرزا عه‌بدوللای نیشکۆلان له‌گه‌ل مه‌لاحه‌سه‌نی شیوه‌سه‌لی هاتنه‌ مالی باوکم. کاتیک دایکمیان بینی، به باوکمیان گوت ده‌بی نه‌و کچه‌ت به میرد بده‌ی. نه‌وان پتان وابوو که کچه‌تی. چونکه باوکم ۲۵ سال له دایکم گه‌وره‌تر بوو. نه‌وه‌ خوشتترین بیر ه‌و ه‌ری دایکمه.

دایکم زور باشه هه‌ر داوا یه‌کمان لی هه‌بی زوو جیه‌جیه‌ی ده‌کا و بی دلیمان نا‌کا. باوه‌ر نا‌که‌م هه‌یچ دایکیگ له جیه‌ه‌اندا وه‌ک دایکی من خۆراگر بیت چونکه له دوابی مردنی باوکم ته‌نها

ماینه‌وه و که‌س نه‌بوو که به‌خێومان بکات و خه‌رجی روژانه‌مان بدات دایکم هه‌موو توانای خوی ته‌رخان کردوه بۆ نه‌وه‌ی بمان ژینیت. دایکم هه‌یچ فه‌رق و جیاوازی له نیوان ئیمه‌دا نا‌کات به‌لام سۆزانی له هه‌موومان خوشتتر ده‌وین چونکه پاشه‌به‌ره‌یه‌و ۶ مانگه بووه که باوکم ماشین لی داو به‌جیه‌ی هه‌یشتین خۆزگه‌شم ده‌خواست که روژیک بیمه‌وه و باوکم له ماله‌وه‌بیت.

ناردبووینه‌وه، که نه‌مه‌ش وه‌لامی سازگاره: له کاتی شه‌هدبوونی باوکم ژیانمان به ته‌واوی تال بوو هه‌موو روژیک له سه‌عات ۱۲ له‌به‌ر ده‌رگا چاو‌ری ده‌بووم ده‌مگوت که‌ی باوکم ده‌گه‌ریته‌وه. هه‌موو کات دوعام ده‌کرد که رووحی پاک‌ی به‌هه‌شتی به‌رین شاد بی. له‌گه‌ل هه‌موو شه‌هیده‌کانی تر. دایکیشم هه‌میشه زه‌حمه‌ت‌کنیش بووه که له ته‌مه‌نی ۱۳ سالیدا هاتۆته ناو ریزه‌کانی حیزب. کاتیک که دایکم شووی به باوکم

هۆی سهرکه‌وتنمان. ژینانی من به زور ناخوشیدا تیپه‌ر بوو به‌لام بی ئومید نه‌بووم له ژیاندا و به‌رده‌وام بووم له خزمه‌ت‌کردن به حیزب و گه‌ل و نیشتمانه‌که‌م و هیوا و ئواتم نه‌وه‌یه که حیزب یه‌ک بگریته‌وه و کوردستان نازاد بی.

پ: چ پیشیاریکت بۆ یه‌کیه‌تی ژان و گو‌فاره‌که‌مان هه‌یه؟
و: ته‌نها هیوای ساغ و سلامه‌تی و سهرکه‌وتنانه‌ له کار و خه‌بات.

شۆهره ئاغداشلوو ئەکتەری سەرکەوتووی ئێرانی

وەرگیڕان و نامادەکردنی: حەلیمە رەسووئی

شۆهره ئاغداشلوو
که ناوی یه کهمی پهری
وه زیری تهباره ۲۱ی
بانه مه پری ۱۳۳۱ی
هه تاوی له دایک بووه. ئەو
خاتوونه که ئەکتەریکی
به ره چه له ک ئێرانی -
ئه مریکاییه سالی ۲۰۰۳ی
زایینی کاندیدی خه لاتی
ئۆسکار بو باشترین
ئهکتەری ژن له فیلمی
خانوو یهک له خۆل و
ته م بوو. ههروه ها سالی
۲۰۰۹ی زایینی بو رۆل
گیڕان له زنجیره فیلمی
بنه ماله ی سه دام توانی
خه لاتی شیایوی « ئەمی »
وه ده ست بێنی ئاغداشلوو
به ره له شۆرشی گهلانی
ئێران، له سی فیلمی به
ناوبانگی ئەو سه رده مه دا
وله گهل سی دهره یته ری
به ناوبانگی سینه مای
ئێران که بریتی بوون له
عه بباس کیارۆسته می،
عه لی حاته می و محه ممه د
ره زا ئەسلانی رۆلی گیڕا
و هاوکاری کردن. ئەو پاش

شۆرشی رویشته ولاتی هاوسه ره که ی هووشه نگی
ئه مریکا و هاوکات له گهل تهوزیع له زور شانوی

چهنده‌ها شانۆدا به‌شدارى كردوه وهك: «خاتوونىك ده‌مرى» و «بۆنى خوشى عه‌شق».

خاتوو شوهره جيا له‌مانه‌كارى ده‌رهینه‌رىشى كردوه بۆ نموونه ده‌رهینه‌رى به‌رنامه‌ى رادىۆى ده‌نگ و نه‌واى ئىران بوو كه له‌كه‌نالى نيونه‌ته‌وه‌ى سهراسه‌رى ئه‌مريكا دا بلاوبۆته‌وه و چه‌ندىن كارى ديكه‌ش له‌كوټايى دا ده‌لێن كه خاتوو شوهره ئاغداشلوو يه‌كێك له‌ئه‌كته‌ره سه‌ركه‌وتوو كه‌كانى به‌شى په‌يوه‌ندى نيونه‌ته‌وه‌ى دا خویندنى ته‌واو كردوه.

كانلى» به‌ره‌وه‌ى خه‌لاتى ئۆسكار بۆ ئه‌كته‌رى له‌فيلمى «زه‌گينى جوان» سالى ۲۰۰۱ رۆلى گيڤا. وهك چه‌ند نموونه له‌فيلمه‌كانى ئه‌و خاتوونه ده‌توانين ئاماژه به‌شه‌تره‌نجى با سالى ۱۳۵۵ى هه‌تاوى و زه‌مانه‌و به‌رديبارانى سوورپه‌يا بكه‌ين. سه‌رنجه جياگى سه‌رنجه كه خاتوو شوهره سالى ۱۳۵۷ وهك پر لايه‌نگرين ئه‌كته‌رى ژن له‌سینه‌ماى ئىران دا ناسرا. بۆ چه‌ند نموونه له‌زنجيره‌فيلمه‌كانى ده‌توانين ئاماژه به‌زنجيره‌فيلمى

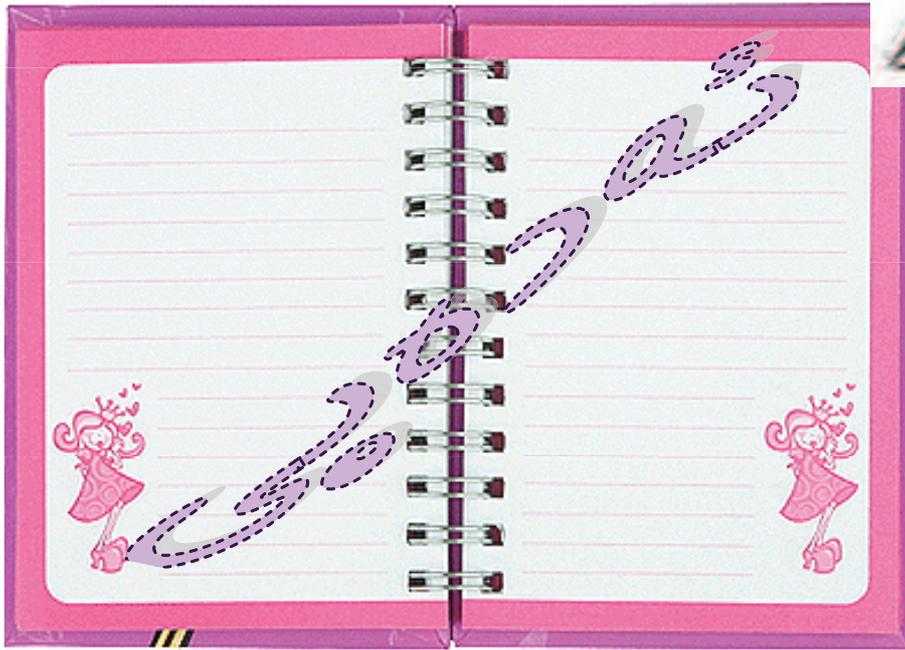
به‌نمه‌اله‌ى سه‌دام و وه‌رزى چواره‌مى زنجيره‌فيلمى ۲۴ بكه‌ين هه‌ره‌وها ئه‌و خاتوونه‌له‌ئىرانیش و له‌ئهمريكاش له‌

وهك يه‌كێك له‌ ۱۰ فيلمى هه‌لبژيردراوى ئه‌مريكا له‌وى بوو. فيلمى خانوويه‌ك له‌خۆل و ته‌م سالى ۲۰۰۳ ي زايينى خاتوو ئاغداشلوو كانديدى خه‌لاتى ئۆسكارى باشترين ئه‌كته‌رى ژن بۆ فيلمى خانوويه‌ك له‌خۆل و ته‌م بوو كه جيا له‌وه‌ش چوارخه‌لاتى گولبژيرى ناوه‌ندى ره‌خنه‌گرانى لۆس ئانجليس، نيويۆرك، سين سيناتى و ئان لايى برده‌وه. ئه‌و فيلمه‌ خانوويه‌ك له‌خۆل و ته‌م به‌ره‌مى «واديم پۆلمن» ئه‌كته‌ر له‌گه‌ل

جۆرا و جۆردا رۆليان گيڤاوه. فيلمى نه‌هينى به‌هه‌شت

سالى ۲۰۰۰ زايينى شوهره ئاغداشلوو بۆ يه‌كه‌م جار پاش ماوه‌يه‌كى زۆر له‌ده‌رنه‌كه‌وتنى له‌سینه‌ما دا له‌فيلمى سينه‌مايى نه‌هينى به‌هه‌شت surviving (paradise) (رۆيشته سه‌ر په‌رده‌ى سينه‌ماكانى ئه‌مريكا. فيلمى «نه‌هينى به‌هه‌شت» به‌ده‌رهينه‌رى كامشاد كوشان يه‌كه‌م فيلمى ئىرانى به‌زمانى ئىنگلىزى كه له‌سینه‌ماكانى ئه‌مريكا دا به‌شيوه‌ى گشتى نيشان درا. ئه‌و فيلمه‌كه له‌گه‌ل پيشوازيه‌كى زۆر به‌ره‌ورپوو بوو. بۆ نموونه له‌لايه‌ن جه‌شنواره‌ى نيونه‌ته‌وه‌يى فيلمى قاهره بانگه‌يشت كرا

وتووێژیک له‌گه‌ڵ «حافزی موسه‌وی» له‌ باره‌ی

شیعری هاوچهرخی ئێران‌ه‌وه

و: ره‌سوول سولتانی

هه‌یه به‌لام نه‌ک ئه‌وه‌نده‌ش بێ که له‌چاو بدات. ئه‌من خۆم پێ کابرایه‌کی بێرکراوه (رووناکییر) و دیموکراته به‌لام هه‌ندێ جارن له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ بابه‌تیک له‌وانه‌یه بپیکیش چه‌قه‌ستووێ و که‌له‌ ره‌قیم تیدا هه‌بێ. له‌سه‌ر یه‌ک، کابرایه‌کی شه‌رمم و له‌ رووم هه‌لنایه‌ت بێ پێچ و په‌ناو راشکاوانه‌ قسه‌کانی خۆم بکه‌م ده‌لیم نه‌کا دلێ که‌سیک له‌ خۆم بکه‌م. له‌ژایانی تایبه‌تی خۆما و هه‌روه‌ها له‌ کاروباری ئه‌ده‌بیشدا که‌سیکی زیده‌رۆ نیم. لایه‌نه خراپه‌کانی (نیکه‌تیقه‌کان)ی خۆم داناوه‌ با خه‌لک بیانلین.

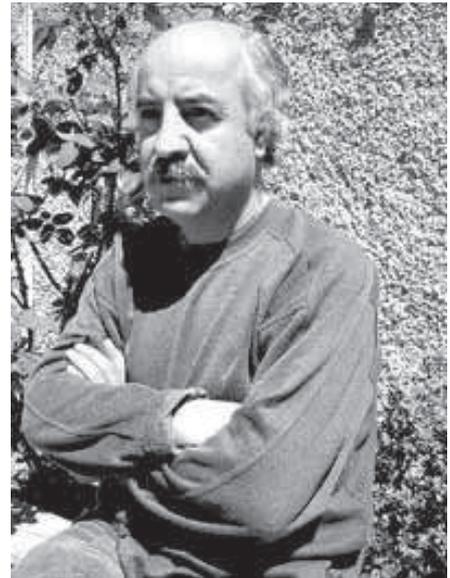
هه‌یه به‌لام نه‌ک ئه‌وه‌نده‌ش بێ که له‌چاو بدات. ئه‌من خۆم پێ کابرایه‌کی بێرکراوه (رووناکییر) و دیموکراته به‌لام هه‌ندێ جارن له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ بابه‌تیک له‌وانه‌یه بپیکیش چه‌قه‌ستووێ و که‌له‌ ره‌قیم تیدا هه‌بێ. له‌سه‌ر یه‌ک، کابرایه‌کی شه‌رمم و له‌ رووم هه‌لنایه‌ت بێ پێچ و په‌ناو راشکاوانه‌ قسه‌کانی خۆم بکه‌م ده‌لیم نه‌کا دلێ که‌سیک له‌ خۆم بکه‌م. له‌ژایانی تایبه‌تی خۆما و هه‌روه‌ها له‌ کاروباری ئه‌ده‌بیشدا که‌سیکی زیده‌رۆ نیم. لایه‌نه خراپه‌کانی (نیکه‌تیقه‌کان)ی خۆم داناوه‌ با خه‌لک بیانلین.

هه‌یه به‌لام نه‌ک ئه‌وه‌نده‌ش بێ که له‌چاو بدات. ئه‌من خۆم پێ کابرایه‌کی بێرکراوه (رووناکییر) و دیموکراته به‌لام هه‌ندێ جارن له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ بابه‌تیک له‌وانه‌یه بپیکیش چه‌قه‌ستووێ و که‌له‌ ره‌قیم تیدا هه‌بێ. له‌سه‌ر یه‌ک، کابرایه‌کی شه‌رمم و له‌ رووم هه‌لنایه‌ت بێ پێچ و په‌ناو راشکاوانه‌ قسه‌کانی خۆم بکه‌م ده‌لیم نه‌کا دلێ که‌سیک له‌ خۆم بکه‌م. له‌ژایانی تایبه‌تی خۆما و هه‌روه‌ها له‌ کاروباری ئه‌ده‌بیشدا که‌سیکی زیده‌رۆ نیم. لایه‌نه خراپه‌کانی (نیکه‌تیقه‌کان)ی خۆم داناوه‌ با خه‌لک بیانلین.

هه‌یه به‌لام نه‌ک ئه‌وه‌نده‌ش بێ که له‌چاو بدات. ئه‌من خۆم پێ کابرایه‌کی بێرکراوه (رووناکییر) و دیموکراته به‌لام هه‌ندێ جارن له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ بابه‌تیک له‌وانه‌یه بپیکیش چه‌قه‌ستووێ و که‌له‌ ره‌قیم تیدا هه‌بێ. له‌سه‌ر یه‌ک، کابرایه‌کی شه‌رمم و له‌ رووم هه‌لنایه‌ت بێ پێچ و په‌ناو راشکاوانه‌ قسه‌کانی خۆم بکه‌م ده‌لیم نه‌کا دلێ که‌سیک له‌ خۆم بکه‌م. له‌ژایانی تایبه‌تی خۆما و هه‌روه‌ها له‌ کاروباری ئه‌ده‌بیشدا که‌سیکی زیده‌رۆ نیم. لایه‌نه خراپه‌کانی (نیکه‌تیقه‌کان)ی خۆم داناوه‌ با خه‌لک بیانلین.

هه‌یه به‌لام نه‌ک ئه‌وه‌نده‌ش بێ که له‌چاو بدات. ئه‌من خۆم پێ کابرایه‌کی بێرکراوه (رووناکییر) و دیموکراته به‌لام هه‌ندێ جارن له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ بابه‌تیک له‌وانه‌یه بپیکیش چه‌قه‌ستووێ و که‌له‌ ره‌قیم تیدا هه‌بێ. له‌سه‌ر یه‌ک، کابرایه‌کی شه‌رمم و له‌ رووم هه‌لنایه‌ت بێ پێچ و په‌ناو راشکاوانه‌ قسه‌کانی خۆم بکه‌م ده‌لیم نه‌کا دلێ که‌سیک له‌ خۆم بکه‌م. له‌ژایانی تایبه‌تی خۆما و هه‌روه‌ها له‌ کاروباری ئه‌ده‌بیشدا که‌سیکی زیده‌رۆ نیم. لایه‌نه خراپه‌کانی (نیکه‌تیقه‌کان)ی خۆم داناوه‌ با خه‌لک بیانلین.

هه‌یه به‌لام نه‌ک ئه‌وه‌نده‌ش بێ که له‌چاو بدات. ئه‌من خۆم پێ کابرایه‌کی بێرکراوه (رووناکییر) و دیموکراته به‌لام هه‌ندێ جارن له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ بابه‌تیک له‌وانه‌یه بپیکیش چه‌قه‌ستووێ و که‌له‌ ره‌قیم تیدا هه‌بێ. له‌سه‌ر یه‌ک، کابرایه‌کی شه‌رمم و له‌ رووم هه‌لنایه‌ت بێ پێچ و په‌ناو راشکاوانه‌ قسه‌کانی خۆم بکه‌م ده‌لیم نه‌کا دلێ که‌سیک له‌ خۆم بکه‌م. له‌ژایانی تایبه‌تی خۆما و هه‌روه‌ها له‌ کاروباری ئه‌ده‌بیشدا که‌سیکی زیده‌رۆ نیم. لایه‌نه خراپه‌کانی (نیکه‌تیقه‌کان)ی خۆم داناوه‌ با خه‌لک بیانلین.

هانیان دایت شیعر به‌هۆنیته‌وه؟ ئیستا پیت وایه‌ چ پینگه‌یه‌کت هه‌یه و خویته‌ره‌کانت کین؟

* پیموایه‌ زۆربه‌ی ئێرانیه‌کان له‌ ته‌مه‌نی لاویتییدا قایروسی شیعر ده‌یانگریته‌، به‌لام به‌خته‌وه‌رانه‌ ورده‌ ورده‌ زۆربه‌یان لێی ده‌رباز ده‌بن و ژماره‌یه‌کی که‌میش مه‌سه‌له‌که‌ زۆر شیلگی‌رانه‌ وه‌رده‌گرن و تا ده‌می مه‌رگ پێوه‌ی ده‌نالین.

سه‌باره‌ت به‌ من به‌ستینه‌ له‌باره‌که‌ی بنه‌ماله‌که‌م هۆکاریکی گرنگ بوو. باوکم و براگه‌وره‌که‌م سه‌ریان له‌ شیعر و ئه‌ده‌بیاتدا بوو و بنه‌ماله‌که‌ی ئیمه‌ له‌و لایه‌نه‌وه‌ له‌و شوینه‌ گچکه‌یه‌ی ئیمه‌ی تیا ده‌ژایین، ناسراو بووین. هه‌مووان چاوه‌ڕوانی ئه‌وه‌یان لیمان هه‌بوو لانیکه‌م ده‌ستوخه‌تی نووسینمان جوان بیت و ئینشا (داڕشتیمان) باش و به‌هیز بیت.

هه‌مووی ئه‌وانه‌ له‌ پال قایروسه‌ گشتیه‌یه‌که‌وه‌ بوونه‌ هۆی ئه‌وه‌ی که‌ له‌ ته‌مه‌نی لاویتیما به‌ ئه‌قین

حافزی موسه‌وی ساڵی ۱۹۵۴ له‌ روودباری باکووری ئێران له‌ دایک بووه‌. به‌ نیوه‌چلی وازی هینا له‌ خویندنێ ئه‌ده‌بیاتی فارسیی له‌ زانکۆی نیشتمانی پێشووی ئێران و ئیستا خه‌ریکی کاروباری رۆژنامه‌وانیه‌. پێشتر به‌رپوه‌به‌ریی نووسینی گۆقاری ئه‌ده‌بیی کارنامه‌ بوو که‌ دواتر لیان داخست و ئیستا به‌رپوه‌به‌ریی مالپه‌ری وازنا»یه‌ و کۆری حه‌فته‌انه‌ی هه‌یه‌ له‌سه‌ر شیعر و ئه‌ده‌بیات. ئه‌و شاعیره‌ چه‌ند کۆ شیعری بلاو کردووه‌ته‌وه‌ که‌ تا ئیستا پێشوازییه‌کی گه‌رمی له‌ لایه‌ن خویته‌رانه‌وه‌ لێ کراوه‌.

پ: جه‌نابی موسه‌وی خۆت چۆن پیناسه‌ ده‌که‌یت؟

و: پیناسه‌یه‌کی تایبه‌تیم بۆ خۆم نیه‌. به‌لام بلێ و نه‌لێ ئه‌وه‌ی له‌ هه‌لسه‌نگاندنه‌کانی خه‌لکه‌وه‌ لێی تیگه‌یشتوومه‌، ئه‌وه‌یه‌ کابرایه‌کی ئاسایی دیارم، نه‌ زۆر هه‌سته‌وه‌رم و نه‌ زۆریش ژیر. ئه‌منیش وه‌ک زۆربه‌ی خه‌لک هه‌ندێ به‌رزه‌ده‌ماخیم

سرینه‌وه، ئاماژه‌یه‌کی زور ورد و راسته. به رای من یه کیک له گرنگترین تا یبه تمه ند یبه کانی ئەزموونی کومه‌لایه‌تی ئیمه له دهیه‌ی ۹۰ دا ئەزموونی سرینه‌وه‌ی پیروزیه‌تی له هه‌موو شتیک بوو. له‌وه‌وه‌ گه‌نجدا (ئیمه) له لایه‌ک و زۆریه‌ی بژارده‌کانی کومه‌لگاش له لایه‌کی دیکه‌وه‌ چه‌زیک‌ی نوێ و به‌ته‌وژم ده‌رکه‌وتوه‌ که‌ پیشتر به‌ ده‌گه‌ن به‌دی ده‌کرا. هیچ شتیک پیروزی نه‌یه. هه‌موو «بت» له‌ درۆینه‌کان پووچه‌ل و بۆشن، ته‌نانه‌ت عیشقیش پیروزی نه‌یه، ئەوانه‌ ئه‌و شتانه‌ بوون که‌ ئەگه‌رچی راسته‌وخۆ نه‌ده‌وتران به‌لام له‌ نیوئاخنی به‌رهمه‌ هونه‌ری و کرده‌وه‌ کومه‌لایه‌تی و سیاسیه‌کانی ئه‌و نه‌وه‌یه‌دا به‌دی ده‌کرا. ئه‌و گیانه‌ جگه‌ له‌ شیعره‌کانی کۆماری له‌ زۆریه‌ی به‌رهمه‌ ئەده‌بییه‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه‌دا ره‌نگی دا‌بووه‌.

«تیشکان» تپه‌ریبوون و بو‌ جاریکی دیکه‌ش و یزابوومان بیر له‌ مه‌سه‌له‌ و بابته‌ی گشتیتر بکه‌ینه‌وه‌. به‌لام نه‌ک به‌ شیوه‌ی پیشوو و به‌ نه‌سکی ئاماده‌ی ئایدۆلۆجیکی. ئەمن نه‌ک وه‌ک شاعیر یان دانه‌ری ئه‌و دوو کتیبه‌، به‌لکوو وه‌ک خوینه‌ریکی ئەوان ئەگه‌ر به‌م‌ه‌وی داوه‌ری بکه‌م، پیموایه‌ دیره‌ نه‌ینییه‌کان له‌ ماله‌وه‌ یان وه‌ک باوه‌ له‌ چواردیواریه‌کی تایبه‌تا نووسراون و شیعره‌کانی کۆماری له‌ شه‌قامه‌ قه‌ره‌بالغه‌کاندا یان له‌ کافتیریاکانی رووناکبیریدا. ئەمن جار هه‌یه‌ به‌راستی دلم‌ بو‌ که‌ش و حال و هه‌وای خه‌یال‌بزوینی دیره‌ نه‌ینییه‌کان هینده‌ی نیسکیکی لی دینه‌وه‌، به‌لام ئیتر ناتوانم ئه‌و که‌شانه‌ به‌ شیوه‌یه‌کی ده‌ستکرده‌نه‌ بو‌ خۆم ساز بکه‌مه‌وه‌. که‌شی ئیستای من درێژه‌ی که‌شی شیعره‌کانی کۆماریه‌.

کیشه‌کانی دواتری و ئالۆزبوونی ره‌وشه‌ نوینه‌که‌ له‌ به‌راورد له‌گه‌ل ره‌وشه‌که‌ی پیشوو‌دا بو‌ی ده‌رخستین که‌ ئیتر شیعر نووسین به‌و شیوه‌یه‌ و به‌و زمانه‌ی وه‌ک له‌گه‌ل یه‌کیکا قسه‌ بکه‌یت و به‌و روانینه‌ ئایدیالیستییه‌ گشتیه‌وه‌، وه‌لامده‌ری پیوستیه‌ سۆزدارای و کومه‌لایه‌تییه‌کانی ئەمرۆی ئیمه‌ نه‌یه. ئەمنیش وه‌ک زۆریه‌ی شاعیره‌کانی هاوچه‌رخ‌ی خۆم که‌وتمه‌ بیرکرده‌نه‌وه‌ وتیرامان. ئیمه‌ ده‌بوايه‌ له‌ خۆمان و له‌ ناخی خۆمان ورد ببویناينه‌وه‌. دیره‌ نه‌ینییه‌کان، به‌رهمه‌ی وه‌ها سه‌رده‌میکی من بوون. شیعره‌کانی کۆمار له‌ سه‌رده‌میکا نووسران که‌ ئیمه‌ له‌ قه‌یرانی به‌زین «تیشکان» تپه‌ریبوون و بو‌ جاریکی دیکه‌ش و یزابوومان بیر له‌ مه‌سه‌له‌ و بابته‌ی گشتیتر بکه‌ینه‌وه‌. به‌لام نه‌ک به‌ شیوه‌ی پیشوو و به‌ نه‌سکی ئاماده‌ی ئایدۆلۆجیکی. ئەمن نه‌ک وه‌ک شاعیر یان دانه‌ری ئه‌و دوو کتیبه‌، به‌لکوو وه‌ک خوینه‌ریکی ئەوان ئەگه‌ر به‌م‌ه‌وی داوه‌ری بکه‌م، پیموایه‌ دیره‌ نه‌ینییه‌کان له‌ ماله‌وه‌ یان وه‌ک باوه‌ له‌ چواردیواریه‌کی تایبه‌تا نووسراون و شیعره‌کانی کۆماری له‌ شه‌قامه‌ قه‌ره‌بالغه‌کاندا یان له‌ کافتیریاکانی رووناکبیریدا. ئەمن جار هه‌یه‌ به‌راستی دلم‌ بو‌ که‌ش و حال و هه‌وای خه‌یال‌بزوینی دیره‌ نه‌ینییه‌کان هینده‌ی نیسکیکی لی دینه‌وه‌، به‌لام ئیتر ناتوانم ئه‌و که‌شانه‌ به‌ شیوه‌یه‌کی ده‌ستکرده‌نه‌ بو‌ خۆم ساز بکه‌مه‌وه‌. که‌شی ئیستای من درێژه‌ی که‌شی شیعره‌کانی کۆماریه‌.

ئاماژه‌تان به‌ پیروزی

و ئەده‌بیاتدا په‌یوه‌ندی بگرن. که‌ه‌وایوو سروشتی بوو ئه‌و کتیبه‌ له‌ ئاستی خۆیدا و له‌ به‌راورد له‌گه‌ل کتیبه‌گه‌لی شاعیرانی نه‌وه‌ی نویدا باش بفرۆشریت.

با هه‌ر لێزه‌وه‌ ئه‌وه‌شی لی زیاد بکه‌م که‌ راده‌ی فرۆش یان پیشوازیی گه‌رموگوری خوینه‌ره‌کان به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک ناگرێ دوایین هه‌لسه‌نگاندن (له‌ باشبوون یان باش نه‌بوون) بیت. گرنگ ئه‌وه‌یه‌ که‌ بابته‌ی ئه‌ده‌بی و هونه‌ری بتوانیت جگه‌ له‌ وه‌ی خوینه‌ره‌گه‌لی تایبه‌ت دانای پیا بنین، سه‌رنجی به‌رده‌نگ (خوینه‌ری) ئاسایش بو‌ لای خۆی رابکیشیت. ئه‌وه‌ جگه‌ له‌ حافظ شاملوو و فروغیشتی گرتوه‌ته‌وه‌. فه‌ره‌یدوونی موشیری و سپیهری و فروغ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ فرۆشی باشیان بووه‌ و ئیستاش هه‌یانه‌. نموونه‌ی بالای من له‌و بواره‌دا فروغی فه‌رۆخزاد بووه‌. به‌لام پیم و ئه‌و نیه‌ تۆزی پیشی بشکینم.

له‌ کۆشیعره‌کانی «کۆماری پیروزی سرینه‌وه‌»دا روانینی ئوستووهره‌بیته‌ن جیگه‌ی تیرامانه‌، باسی ئه‌و کومه‌له‌ شیعره‌ و تایبه‌تمه‌نییه‌کانیمان بو‌ بکه‌؟

*. ئەمن کابرایه‌کم زور گرنگی به‌ ده‌ورووبه‌ری خۆم ده‌ده‌م و به‌رده‌وام ده‌روو و به‌ره‌که‌م کاریکه‌ریم له‌سه‌ر داده‌نیت. شیعره‌کانی به‌ر له‌ شۆرش‌ی ۷۹ی من، شیعره‌گه‌لی سیاسی و کومه‌لایه‌تی بوون که‌ ره‌نگدانه‌وه‌ی که‌فوکۆل و ئارمانجگه‌راییه‌کانی (ئایدیالیستبوونی) نه‌وه‌ی ئیمه‌ بوو. ئەزموونی شۆرش و بابته‌ و

«دیره‌ نه‌ینییه‌کان»ی تو، کامانه‌ن و چ هۆکارگه‌لیک وایان کرد ئه‌و کومه‌له‌ شیعره‌ پر له‌ بیره‌وه‌رییه‌ بو‌ دوهم جار چاپ بکریته‌وه‌؟

*. ئەگه‌ر ویستبایه‌م دیره‌ نه‌ینی و شاراوه‌کانم بدرکینم، ئیتر نه‌ینی نه‌ده‌بوون. هه‌ر که‌سه‌ و بو‌ خۆی کومه‌لیک دیره‌ نه‌ینی هه‌یه‌ که‌ به‌رده‌وام قه‌راغ و په‌راویزه‌کانیان ده‌لێته‌وه‌ و ده‌نووسیته‌وه‌ و ئه‌وانیتر جار و باره‌ مه‌ته‌لی ئه‌و دیرانه‌ هه‌لدین.

له‌ لایه‌ن خوینه‌ره‌گه‌لی زور لیک جیاوازه‌وه‌ پیشوازییه‌کی باش له‌ شیعره‌کانی «دیره‌ نه‌ینییه‌کان» کرا. ئه‌و شیعرانه‌ له‌ گه‌رمه‌ی باسوخواس و خۆ تا‌فکرده‌نه‌وه‌کانی شیعره‌ ده‌یه‌ی ۹۰ نووسرا بوون و ئەگه‌رچی دوور بوون له‌ زیده‌پۆییه‌کانی شیعره‌ ده‌یه‌ی ۹۰، به‌لام بلی و نه‌لی ئه‌و که‌له‌ و دله‌راوکیانه‌یان پیوه‌ دیار بوو. شیعره‌ درێژه‌که‌ی «له‌ دیره‌کانی دواتردا»

که‌ پیچه‌لاویچترین (شیعریک که‌ به‌ سانای خۆ به‌ده‌سته‌وه‌ نادات «وه‌رگێر») و زور به‌ ته‌کنیکه‌وه‌ نووسراوه‌ و به‌هۆی فۆرمه‌ تایبه‌ته‌که‌یه‌وه‌ گه‌لی جارن له‌ لایه‌ن هه‌لسه‌نگینه‌ران و ره‌خنه‌گرانه‌وه‌ تاوتوێ کرا، له‌ هه‌مان کاتدا شیعریک بوو که‌ ده‌یتوانی په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل گه‌لیک به‌رده‌نگدا پیک بینیت (واته‌ سه‌رنجی ژماره‌یه‌کی زور خوینه‌ر بو‌ لای خۆی رابکیشیت). شیعره‌کانی دیکه‌ش زۆریه‌یان به‌ واتاگه‌لی سۆزدارانه‌ و کومه‌لایه‌تی و زمانه‌ ساکاره‌که‌یانه‌وه‌، ده‌یان‌توانی زور به‌ سانای له‌گه‌ل خوینه‌رانی شیعر

كاممان دەرفەتمان نەبوو كارەكە تەواو بکەين. ئەمن شىلگىرانە بە شوین باسە ئیۆرییەکان و رەخنەى ئەدەبىدا دەکەوم. نزیكەى سى، چل وتارم لەو بواردەدا هەیه کە هەندیکیان لە چاپەمەنییەکاندا بلاو بوونەتەو. ئەمسال گەرەکم بوو ژمارەیهکیان سەرلەنوێ بنووسمەو و ریکوپیکیان بکەم بۆ ئەوێ وەک کتیب بلاو بییتەو کە چى بەداخەو سەرقالی جوراوجور بوونە لەمپەر و نەمتوانی. بازارى داتەپیوی کتیبش خوی دەردى بى دەرمانە. کاتیک ئەتو چەند مانگ لەسەر یەک یان چەند سالیك خەریکی کتیبیک یان بابەتیکی توێژینەو هەى دەبیت، سروسشتیە چاوەروانی ئەو هەشت هەیه هیندەى کارمەندیکی تازە دامەزراو پارەى فرۆشتنەکەیت پى بپریت بۆ ئەوێ لەبرسانا نەمریت. ئیستا هیچ ئاسۆیهکی روون بۆ ئەو جورە کارانە لەگۆریدا نیە.

- لە کۆشیرى «ژن، تاریکی، وشەکان» روانینت ئایدیالیتەر بوو تەو. ئاخۆ هۆکارەکەى ناگەریتەو بۆ وردبوونەو و بایه خدانى زیاترت بە بابەتە کۆمەلایەتى و سیاسییەکانى ئەمروى جیهان؟

* بەشیک لە وەلامى ئەو پرسیارەتم ئەو کاتە دایەو کە باسى شیعەرەکانى کۆماریم کرد. لیرەدا بۆ پشتراستکردنەو هەى تیگەیشتنەکەى تۆ، ئەو هەشى لى زیاد دەکەم کە شیعەرى من لەجیدا هەلگری هەوینی کۆمەلایەتى و سیاسییە. تەنانەت لە دیرەنهیینیەکانیشدا ئەو هۆگرییە بەدى دەکریت. کتیبى «ژن، تاریکی،

وشەکان» لەبەر اوردەگەل شیعەرەکانى کۆماریدا، جوراوجورى زیاتریان تیداى. جوراوجورى لە فورم و مۆتیف و بابەت و اتاکاندا.

هەندى لە کتیبەکانى ئەو کتیبە، شیعەرگەلیکن بە کەشوهەواى سۆزدارى و ئەفیندارانەو. هەندى لە شیعەرەکان بەرهمى روانینی ئەمن بۆ ژنان. خۆم هەست دەکەم عیشق و ژن لە کتیبەکانى پيشووى مندا رۆلێكى کالیان هەیه. زۆر جار ان خۆشم سەرم لەو سور ماوه. لەبەر ئەوێ لە رووى زەینى و تیۆرییەو چاوەروانى زیترم لەخۆم هەبوو. خۆم وای تیگەيوم، هیشتاش نەرتى پاوانخوایى پیاوسالارانە بالى بەسەر شیعەرەکانما کیشاوه. لە «ژن، تاریکی، وشە» دا ئەو حەزەم تیدا بوو کە خۆم لە بن ئەو سییەرە ترسناکە رزگار بکەم بەلام گومانم هەیه لەو هەولەما سەرکەوتوو بوویم.

سەبارەت بە شەئەى ئەو کتیبە کە بە پى لیکدانەو هەکانى تۆ زیاتر سەرنج و باهەخم بە بابەتە کۆمەلایەتى و سیاسییەکانى ئەمروى جیهان داوه، حەز دەکەم ئەو خالە بەبیر بیتمەو کە روانینی ئەمروى من بۆ کۆمەلا و سیاسەت لە روانگەکانى دەیهى ۷۰م جیاوازن. شیعەرى کۆمەلایەتى و سیاسى شیعەریک نیە باسى کۆمەلگا و سیاسەت بکات، بەلکو شیعەریکە سیاسەت و کۆمەلگا وینا دەکات. بەر لەو هەى و اتا و ناوەرۆک بیت، فورمە. یەکیک لە رەخنەگران و هەلسەنگینەرانى شیعەرەکانى «ژن، تاریکی، وشەکان» رەخنەى ئەو هەى

لى گرتوون کە بۆچى لە فلانە کتیبدا ئەو نەدم کەلگەلەى فورم هەیه. لە حالیکدا کە خۆم پیم وایە کەلگەلەى سەرەکیى من فورم نەبوو. لەبەر ئەو هەى من پیم وایە لە دەرهو هەى ئەو فورمانە بیرم لەو بابەت و ناوەرۆکانە نەکردوو تەو.

- دواى راگیرانى «کارنامە» کە تۆ بەرێو بەرى نووسینەکەى بوویت، ئیستا قۆلت هەلمالیوه بۆ بەریخستنى مالپەرى وازنا و پیکهینانى شیعەر. چ مەبەست و ئامانجگەلیکت بۆ گەشەى شیعەر و ئەدەبیاتى ئێران لەبەرچا و گرتوو؟

* من لەگەل کۆمەلیک لە برادەرەکانم کە نزیكەى پانزە بیت کەسیکن، لە ناو هندی کولتورى - هونەرى کارنامەدا کۆر و کۆبوونەو هەى حەوتوانەى کارگەى شیعەریمان هەیه. وازنا لە راستیدا ئۆرگانى ئەو کارگەیهیه. ئەمن لە وازنا رۆلێكى زۆر کەم لە ئەستویه و هەموو کارەکانى وازنا ئەو برادەرەنەم دەیکەن کە لە خۆم گەنجترن. منیش بەشى خۆم هەندى کار بۆ وازنا دەکەم کە جى شەرەزاریه. لەبەر ئەو هەى بریار و ابووکات و هیزیکی زیاترى بۆ تەرخان بکەم.

کۆر حەوتوانە کانیشتان کۆرگەلیكى زۆر باشن. هەولى من ئەو هەیه بەشى خۆم یارمەتیدەرى ئەندامەکانى کارگە کەم بۆ ئەو هەى پروفیشنالانەتر لە ئەدەبیات بروانن. چونکە پیم وایە ناگرى تەنیا بۆ خۆخافلاندى خۆت بە شیعەر و ئەدەبیات و هەرچەشە ئیشیکى دیکەو کە جى باهەخ بیت خەریک بکەیت.

هەمووى ئەوانەى تەنیا بۆ رابواردن خەریکی کارى هونەرى دەبن، رۆژیک لە رۆژان جا یان درەنگ یان زو، ناتوانن درێژەى بدن. دیارە ئەوانەى هەر بۆ خۆشیی خویان دەنووسن، دوا جار دەبنە بەردەنگ و خوینەرى جیددی هونەر و ئەدەبیات و ئەو هەش خوی کەم باهەخ نیە. بەلام ئەمن زۆر هیوادارم لە داها تودا روخسارى هەلگەوتە و پلە یەک لە نیو ئەو هاوری گەنجانەمدا هەلگەویت. کەوابوو بەشى کۆتایى پرسیارەکەى تۆشم بەبى وەلام نەهیشتوو تەو. بەو پینە کە من کەسیکی بەرزەفر نیمە بمەوئ گۆران بەسەر ئەدەبیاتى ئێران و جیهاندا بینم.

- قەیرانى بەردەنگ (خوینەرى) شیعەرى ئەمروى ئێرانمان بۆ لیک بدەو. پيشنیارت چیه بۆ دەربازبوون لەو قەیرانانە؟

* ئەگەر مەبەستت لە قەیرانى بەردەنگ، پيشوازینەکردنى خەلکە لە کتیبە شیعەرییەکان، پیم وایە ئەو تەنیا شیعەر ناگریتەو. خەلکی ئیمە هەر لە جیدا هۆگری خویندەو نین. کتیب خویندەو و تەنانەت رۆژنامە خویندەو لە نیو خەلکی ئیمەدا نەبوو تە خووخدەیهک. لە وەها هەلومەرجیکدا کە دوو سى هەزار بەرگ لە کتیبیکى شیعەر بفرۆشیت، ئەو پەرچۆ «موجیزە» یەک کراو. بۆ دەربازبوون لەو رەوشە، دەبى سیاسەتە بنەرەتییهکانى ولات بگۆردرین. گویا جەنابى وەزیرى رۆشنییری بەو دوايانە وتوو یەتى: رێژەى کتیب خویندەو هەى خەلک هیچ پەيوەندییهکی بە ئاستى کولتورى «رۆشنییری» ی خەلکی

هونه ره که ی ئه وه یه گالته به شیعری و شاعیر بکات.

– تو ناگاداری

چالاکیه کانی کانوونی نووسه رانی ئیرانیت، ئیستا به سه رنجدان به وه یکه ئه و ناوه نده به فرمی قبول نه کراوه، چالاکیه کانی چوئن؟ ئیوه و ئه ندامه کانی دیکه ی ئه و ناوه نده چ به رنامه گه لیکتان بو به جموجولختنی ناوه نده که هه یه؟

* کانوونی نووسه رانی ئیران گرنگترین و کوئنترین ریکخراوی روشنیبری ئیرانه که له ئاستی ناوخی و نیونه ته وه ییدا پیگه و بایه خیکی به زرزی هه یه. گرنگترین تاییه تمه ندی ئه و ناوه نده ئه وه یه که له دریزایی نزیک به چل سال چالاکی خویدا که جار و باره بو ماوه یه کی دووردریز لیان داخستونه، به رده وام پیی له سه ر سه ربه خوی خوی داگرتووه ته وه. ریکخراوه که له چوار سالی رابردوودا چند جاریک ویستوویه تی کوبوونه وه ی گشتی پیک بینیت به لام هه موو جاری پیش به و مافه ی گراوه که مافی سرووشتی هه ر سه ندیکایه که.

ریکخراوه که هه ی نووسینگه و ته نانه ت ناویشانیکی نیه. که و ابوو زوری نووسه ر و شاعیره گه نجه کان ده ستیان پیی راناگات. ئه و ئاسته نگیانه به زیانی ریکخراوه که و نه وه ی گه نجی نووسه ره و ئیمه هیوادارین هه لومه رجیکی ئه و تو بره خسیت که هه رچی نووسه ره بتوانن له و ناوه نده دا له دوری یه کتری کو ببه وه.

ئیستا کوبوونه وه کانی ریکخراوه که له مالی ئه ندامه کانی پیک دین. له و کوبوونه انه دا له سه ر بابه تگه لیک که له په یره و پرۆگرامی ناوه نده که دا دیاری کراون، قسه ده کریت و ئه گه ر پیویست بوو خه لکیشیان لی ناگادار ده کریته وه. جاری له وه پتر ناگونجی.

دواندن: حامد رحه مته ی
سه رچاوه: مالپه ری

<http://www.vazna.com/article>

* من پیموایه شیعری من هه ر به و ئاراسته یه دا ده روات، که شیعری روژئاوا له ۵۰ سالی رابردوودا پیی دا رویشتووه. دوورکه و تنه وه له هیماکان و میتافورگه لی پیچه لاپیچ و نزیکبوونه وه له ده ربینی ناراسته و خو بو فورمه گیرانه وه بییه ی له سه ر بنه مای «مجاز مرسل» دامه زراوه، دوورکه و تنه وه له شانازی کردنه کانی سه رده می ده سپیکی چاخ نوئ و نزیکبوونه وه له و ساده بیانه ی که جاروباره هه تا سنووره کانی شپرزهی ده روات.

ژیانی مؤدیرنه هونه ری کرده شتیکی گشتی. واته له ده ربار و کوره کانی به گزارانه وه هینایه نیو خه لکه وه و له و ریگه یه وه یارمه تیده ر بوو، بو پیکه یان و به هیزکردنی توژگه لی کومه لایه تی نوئ وه ک هونه رمه ندان و رووناکیران له ته نیشته توژگه کان و چینی بژارده دا. ئیستا ده لی کاتی ئه وه گه یشتووه، که ئه و بژارده تازه پیگه یشتوانه له نیو کومه لگادا بتوینه وه. ته کنولوژیای نوئ له سینه ما و شیوه کاری و شان و موسیقادا، پیگه تاییه تیبه که ی هونه رمه ندانی خستووه ته ره وشیکی مه ترسیداره وه. له کومه لگه ی مؤدیرنه دا هه مووان به شیوه یه ک له شیوه کان هونه رمه ندن. کیبوردیکی ئاسایی ده توانی له هه موو مالیکدا رولی سه دان ژهنیار بگیریته. سینه ما خه ریکه ده گاته ئاستیک که بینه ر بتوانیت به وشیه یه ی خوی حه زی لیه دریزه به فیلمه که بدات. به لام ئاخو ئه وه به واتای مه رگی هونه ر نیه؟ هینشا پیم وانیه وایی. به لام ده کری به واتای دژواربوونی بابه تی هونه ری بی. کاتیک هه مووان ده توانن به کامیرایه کی دیجیتالییه وه فیلمیک ساز بکن، بوون به سینه ماگه ر «ده رهینه ر» به واتایه ک ئاسان بووه ته وه. به لام ئه سته مه ببیته کیاروسته می.

چاره نووسی شیعری له چاره نووسی هونه ره کانی دیکه جیاواز نیه. پیگه ی پیروژانه ی شاعیران له سه ده کانی هه ژده یه م تا بیسته می ئه و روپاییدا ئیتر ئیستا بووه ته ئه فسانه. شایری ئه مرۆ چاره نووسیکی هاوشیه ی چاره نووسی بو کوفسکی ئه مریکایی هه یه که سه رنجراکیشتترین

کومه لگایه که وه نیه. مه به سته ی ئه و ئه گه ر وه ها قسه یه کی کردبیت، ئه وه یه که ریژه ی کتیب خویندنه وه و سه یری فیلم و شان و چوون بو کونسیرته موسیقیه کان، به شیک نیه له فاکته ره کانی گه شه ی رووناکیبری. کاتیک وه زیری روشنیبری ولاتیک وه ها بیر بکاته وه، باسکردن له قه یرانی به رده نگ «خوینه ر» بریک له گالته ده چیت. مه به ستم ئه وه نیه به ره مه ئه ده بی و هونه ریبه کانی ئیمه هه یچ که موکورتیه کیان نیه. له دنیای ئه مرۆ و له هه موو دنیادا رومان ژانری سه ره کییه. تیراژی ملیونی رومان له ولاته پیشکه و تووه کاند و له وانه ش وا له حالی گه شه دان، ده ری ده خا ئه و ژانره چهنده به ژانی کومه لایه تی ئه و خه لکه وه گری دراوه ته وه. رومانووسی ئیمه هینشا زوری ماوه بگاته وه ها ئاستیک. به لام بو گه یشتن یان نزیکبوونه وه له و ئاسته، ده بی نووسه ر و خوینه ر وه ک یه ک کاریگه رییان له سه ر یه کتری هه بی و ئه و ره وشه کاتیک به دی دی، که خه لک پیویستیان به خویندنه وه هه بی و به شوین به ره مه لیکه وه بن که وه لامده ری پیویستییه سوژداریبه کانیان بیت، که له و حاله ته شدا نووسه رگه لیک ده رده که ون که وه لامی ئه و پیویستیانه بده نه وه. ئیستا وه ها په یوه ندیه ک له گوپی دا نیه و هه ر بویه شه که هه موو نووسه ره کانی ئیمه هه ول ده دن بو خوینه رگه لی تاییه تی یان بو بژارده کان بنووسن، له به ر ئه وه ی هه ر له پیشدا ده رانن خوینه ریکی زور چاوه روانی به ره مه کانیان نین. نووسینیش بو خوینه ری تاییه ت پیویستی به به ستینیکی گشتی هه یه که ئه و به ستینه ش جگه له گه شه ی کولتوری و رووناکیبری هه یچ شتی نیه. راست وه ک ئه وه یکه ده بی له ولاتیکدا سه دان زه ویی ئاسایی و یانه ی ورده توپانی هه بن بو ئه وه ی له نیوانیادا ژماره یه ک ئه ستیره یان له وه ش زیاتر سه ره ل بدن.

– جه نابی مووسه وی، شیعری داهاتووی ئیران به کام ئاراسته دا ده روات؟ ئاخو ره خنه ی شیعری ئیستا توانیوتی ئاسوکانی داهاتووی شیعری روون بکاته وه؟

تاوانبار هكهی كه نار دهریا

ن: كازیوه سالیج

ژنی بۆ دههینی. بویه ئیستا ناز به سهر زهوییه كه شدا دهكات.

ئهم جارهیان به كه ناری دهریادا به پیاسه ده رویشته و به په تیکه رهنگا ورهنگی دریژ سهگه كهی به دووی خویدا په لکیش دهکرد. ئه ویش هر خوی راده پسکاند به رهو لای (تونی)، هتا دواچار هینده هۆگری یه کبوون به یه که وه چونه ژیر تاشه به رده کانی که نار دهریا، مه دام کلۆدینیش نه ئاگای له ئیره یی بردنی من بو، نه له سهگه که شی که ته نیا هاو ده مه که ی لئ داگیر کردبووم....

چۆن ئاگای لئ بیت که مه دام ته نیا کوریکه قۆز له سهر دهریا بوو داگیری کرد و به هوی جیهانی خویانه وه ئاگایان له بستیک ئه ولاتر نه ما بو...

ئیی خو منیش له داخی ههر دوولا ئاگام له ههستی خۆم نه ما بوو کاتیکیش لئ چومه پینشه وه تاشه به رديک به سهر سه ریدا که وتبوو، سهگه که ی مه دامیش ههر له ده وریدا ده جوولایه وه و دهینووژاند. له گه ل ئه وه ی دلم توند دهگوشرا خۆم تیک نه دا و رزگارم نه کرد. کاتیکیش به ته واوی تاسا و دهریا نهینا گهرچی خوشکه که م پئی گوتم ئه و کاره مه دام کردوویه تی به لام بهر له وه ی فریا بکهوم به چریه پئی بلیم چۆن؟ مه دام کلۆدین منی تاوانبار کرد، ده یگوت: تۆ خۆشت نازانی چی ده لئیت، تونی له گه ل سهگه که ی یه کیان ده لیسته وه، تۆ هه لت دایه سهر تاشه به رده که و خستت به سه ریاندا، ئه وه ی منی له قه دهر رزگاری کرد. له راستیدا نازانم... له وانه وانه بیت، به لام من نازانم چیم کرده.. ته نیا ده زانم له و کاته وه من له که نار دهریا ده ژیم، په ته که ی ملی هه تا مردن هه لده گرم، نایکه مه ملی هیچ سهگیکی تر چونکه به وه فاتر نابیت.

(کلۆدین) یس بردبوومه نیو بیر کردنه وه له جیهانه که ی ئه و، ئه و جیهانه ی جگه له خۆسه پاندن و سه ربارکردن جیگه ی هیچی دی تیدا نابیته وه... خو شیوه ی رویشته که ی و خو به م دیو و ئه و دیو خستنه که ی و به لووتیه رزی سه یرکردنه که ی شیتگیری ده کردم. ئه وه شی زه رده خه نه یه کی هینایه سهر لیوم ئه و پۆشاکه بوو که بۆ سه ر دهریا پۆشبووی. به ته واوی پۆشاکه ی ئاههنگیکی روژ هه لات بوو. شارستونیکه ی دريژ که نزه یه کی که تان و هیله گیکه ی شیفونی ته نک و دريژ هه تا سهر پاژنه ی پیلاوه پاژنه به رز و نووک تیزه کانی قژی په خش کردبوو، ئه و کچه هه رزه کارانه ی که لئ ورووژابوون ههر جارهی یه کیکیان بۆ تالیک له پرچی ده برد و دوا یی ده یانگواسته وه بۆ خشل و زیړه کانی و مه زه نده ی پۆشاکه کانی به ری. په تیکیشی کردووه ته ملی سهگیکی بچوکی تووکن و پینش خوی داوه و هه ندی جار ورده را کردیکی پر مه کریشی به دوا دا دهکات. یه کیک له و کچه هه رزه کارانه ی له ده وری بوو، ده یگپرایه وه که دایکی گوتوویه تی مه دام کلۆدین له نه وه ی ئه و هندۆسییه یه که له گوندیکی دور ده ژیان و منالیان نه ده بوو. پاش چه ندین سال له جیاتی منال ماریکیان بوو، له گه ل ئه وه ی هاوری و ناسیاوه کان زۆریان پین گوتن که ماره که بکوژن و خویان رزگار بکن، دایکه که رازی نابی و به خۆشه ویستی دایکانه به خیوی دهکات و سه رجه م جیهانیس دهگه ریته هه تا

هه مووان پیکه نیگایان پر بوو له نووری جوانی. ئه و کاته ی سپیده چاوی له دره خته کان داده گرت و جار جار له نیو په له کانیه وه تیشکیکی ده هاویشته، هه موو گه لاکان له په لوپۆ ده که وتن و دواچار سه ری کر توشیان بۆ ده له رزاند، هه تا ده رکه وتنی ئه و توپه له به فره کانی سهر چیا که ی به رامبه ر نازی سپیتی به سهر شه ودا ده کرد، هه تا سپیتی ئه و کردی به دلۆپه شیر ی داچوراو، که ئه ستیره کانیس ورد ورد به ره و کوژاندنه وه رویشتن و به ته واوی سه روشتی له خو ماره بری. له ویدا زانیم کازیوه هه وییه کی بی ره می شه وه و به ده رکه وتنی ئه و، شه و پاشه کشه دهکات، ئه ویش ئاوا هه وییه کی بۆ من هینایه ئاراوه و ده بوو من پاشه کشه بکه م.

ئا. و ابوو که به ئاگا هاتمه وه، هه ر دوو کیان سه ریان نابوو به یه که وه و له ئیمه تامه زرۆتر سه یری تیشکه زیۆینه کانیان ده کرد له شووشه ی ئۆتۆمبیله که وه.

بۆ ئه وه نده بیر ی له کوشتنی ده که مه وه، ده بی مافی کوشتنیم نه بیت؟

له چیه وه ئه و مافه م هه بیت؟ له وی له هه موو شت زیاترم خۆش ده ویست، راستیشه ده لین خۆشه ویستی له کوشتن نزیکت ده کاته وه؟ ئاخه بیر کردنه وه له شیوه ی مردنه که ی ته زووی مه رگیکی ترسناک به روحمدا دینیت، ناتوانم باوه ر به خۆم به نیم که مردوه.

ناز و مه کری و خۆواندنه کانی مه دام

- تۆ کوشتت؟
- نازانم
له وانه یه وابیت، ده کری بکوژ بم. یان کوژراو بم.. نازانم گرنگ ئه وه یه له ئیستادا په تیک هه یه جه مسه ری هه ر دوولا ده به ستیته وه به یه که وه و له نیوان ئه و دوو جه مسه ره شدا، له هه ندی شتی لاوه کیدا ئازادیت، له که ناری ئه و ئازادییه شدا فیلباز پایو چاکه و پیچه وانه که شی بکوژ و کوژراو. به لام تیناکه م ئه و چیژی له کوشتن وه رده گرت یان کوژراوی؟

گهرچی بۆ من جیاوازی نیه. ئه گه ر به دهستی خۆم کوشتیتم، یان بووم به هوی کوشتنی، هه رچه ند باوه ر نا که م کوژرابیت، یان نامه وی باوه ر بکه م..

ئاخر نه مانی ئه و بۆ من زۆر گرانه چونکه زۆرم خۆش ده ویست، زیاد له وه ی مه زه نده بکریت، ده کریت به نرخترین شت بووبیت له ژیانی مندا، هه رواش بوو، ته نها ئه و له م ته نیایی و غه ربییه کوشه نده یه دا هاو ده م و هاو ده نگم بوو.

کئ باوه ر ده کا نزیکترین زینده وهر له خۆمه وه بکوژم؟

هه تا ئیستاش شیوه ی چاوه پر ئاوه ئه فسووناویه کانیم کاتیک له چا و ن نابیت، ئه و ساته ی له گیانداندا بوو به ماتیی بوی ده نواریم، له وانه یه ئیره ییم پئ بردیت، هه رواشه.. ئیمه به نیازی گه شتیکی دوو روژی بووین بۆ که ناری دهریا، کاتیکیش که وتینه ری کاتژمیر دووی شه و بوو، تارمایی ره شی شه و نه یده هیشته رووی شته کان به جوانی ببینن، هه تا سپیده ده رکه وت

سیمون دیوار و فیمینیزم

له زمانی که سیکه وه که خوی له دامه زینهران و به پروه به رانی بزووتنه وهی ژنانی فهره نسا بووه

و: ره سوول سوئتانی

بۆ ماوهی نزیک به مانگیک ئیفلیج بوو. ههر سی ریه ره کهی ئه و بزووتنه وهیه پیاو بوون. له و مانگه دا هیچ کهس دهنگی ژنیکی نه بیست. ههر وهک ئه و له بهرگی چواره می بیر ه و ه ریه کا نیدا دهلی: «ئه و و سارتر زیاتر سهیر کهری و بینهری روداو هکان بوونه، ئه گه رچی ته و او چیژیان له تین و گور و زیندووی ریه ره گه نده کانی ئه و بزووتنه وهیه وهرده گرت. به لام ئه و بیده نگیه زور ناخایه نیت. دوا جار ژنان دهنگیان هه لبری. سالیک دواتر قسه و داخواییه کانیان ته نییه وه و سیمون دی بوقار که له دوا ی بلاو بوونه وهی «ره گه زی دووه م» ه وه زور به ده گمن باسی مه سه له ی ژنانی کردبوو، له نیو خه لکدا باسی ئه و مه سه له یه ی کرد و هه تا مردنیش ههر له سه ر قسه ی خوی سوور بوو.

بزووتنه وهی ژنان

بزووتنه وهی ژنان له فهره نسا سالیک دوا ی روداو ه که ی مانگی مای ۱۹۶۸

جاری دیکه ش دوا ی ئه وه بچمه وه ئه و ماله و هه تا دوا یین روزه کانی ژیانم ببه هاو ری. مانگی مای ۱۹۶۸

له کومه لگای فهره نسای نیوان سالانی ۱۹۴۹ و ۱۹۶۸ دا به ده گمن باسی مافه کانی ژنان ده کرا. ناوه ندی جله و (کو نتر و ل) کردنی بنه ماله * تا قانه ناوه ندیک بوو که بانگه شه ی بۆ خوار دنی حه بی پیشگرتن له زاووزی ده کرد. زوری به قوتابخانه دواناوه ندیه کانی هیشتا تیکه لاو نه بوون و بۆ ئافره ت زور ئه سته م و دژوار بوو که بتوانیت کاری گرینگی وهک بازرگانی و ئه ندازیاری بواره کانی زانست ته کنولوزیا و سیاسه تدا به ده ست بیهن. ئه وان به س بویان هه بوو ماموستایه تی یان په رستاری یان سکرته ره بن.

له ۱۹۶۸ دا کریکارانی سه رانه سه ری فهره نسا بۆ پشتیوانی له بزووتنه وهی قوتابیان دژی بۆرۆکراتیکی ئیداری و ریوشوینی ره ق و ته قی به پروه به ری، ده ستیان کرد به مانگرتن. ولات

دووکانه که وه و کتیبی «ره گه زی دووه م» ی کری. له و ساته به دوا وه ئه و ده یزانی که ئه وهی له ناخه وه هه سته پی کردوه راست و دروست بووه و ئیتر توانی گوروتینی پیویست له پیناوی خه بات نهک ههر بۆ بوونی به ماموستای کیمیا به لکوو به مه به سته ی بوون به یه کیک له باشترین سه روکه ژنه کانی فهره نسا ده سته به ر بکات. له و مانگه دا که منی بوو، به شی دووه می «ره گه زی دووه م له نیو هه لالی سیاسه توانان و نووسه راندا بلاو بۆوه که پینان قه بوول نه ده کرا. به لام دایکم له و کتیبه وه فیری شیلگری و پیداکرییه کی له شکانه ها توو بوو. دایکم ئه منیشی فیری ئه وه کرد که ریوشوینی ئه و ره چاو بکه م. بیست سال دواتر له ۱۹۶۹ دا، ئه من له بهر ده رگای خانووی ژماره ۱۱ شه قامی شلوسته ر، له نزیک گورستانی مۆنپارناس راوه ستا بووم و له ده رگای مالی سیمون دی بوارم ده دا. که ده رگای لی کردمه وه، هیچ پیم و نه بوو زور

گیرانه وهی که سیک که به چاوی خوی بینویتی: ئه من ههر له یه که مین روزه کانی ژیانمه وه مندالی ره گه زی دووه م بووم. له ۱۹۶۶ دا، شه ری دووه می جیهانی تازه دامرکابووه و فهره نسا خه ریکی تیمار و ساریژ کردنه وهی ئه و زمانه بوو و به ره می داگیرکاری نازییه کانی بوون. دایکم بریاری دا له بواری کیمیای کوانتومدا شه هاده ی دکتورا وهر بگریت و بیته ماموستای کیمیای زانکوی سوربوون. به لام له بهر ئه وه یکه ئه و کات ئه و ژنی کابرایه کی ماتماتیکزان (پسپوری ماتماتیک) بوو، هه ندیک له هاوکاره کانی باوکم ئاموزگارییان کرد واز له و پیشه یه بینیت و ژنانی خوی بۆ پیاویک ته رخان بکات که هیز و توانای ئه وهی تیدایه بیته زانایه کی ناودار. ئه و گوئی به قسه کانیان نه دا و دریزه ی به خویندنه که ی دا. له ۱۹۴۹ دا له جامخانه ی یه کیک له کتیبفرۆشییه کاندا چاوی به کتیبیک کهوت که کومه لیک گیچهل و مشتومری نابووه. ئه و چووه نیو

بڼه‌ماله‌یه‌کی خوینه‌وار
و لیبرالم هه‌بوو،
هیش‌تاش به ده‌گمن
گویم له‌و ده‌سته‌واژه‌یه
ببوو. ده‌توانم بلیم له
هیچ میدیایه‌کدا چاوم
به‌و ده‌سته‌واژه‌یه
نه‌که‌وتبوو و له‌هیچ
که‌سیکی ده‌وروبه‌ری
خوشم نه‌بیستبوو به
زاری دا‌بیت. له‌ده‌یه‌ی
۱۹۷۰دا‌ فرهنسا
هیش‌تا ولاتیکی
کاسولیکی بوو، بویه
که‌س نه‌یده‌ویرا باسی
شتیکی له‌و جوره‌بکات.
ته‌نانه‌ت له‌ ۱۹۴۳دا
حکومه‌تی «ویشی»
سزای مهرگی بو‌ئو
ئافره‌ته‌دیاری کرد که
به‌نایاسایی منداله‌که‌ی
خوی له‌بار بردبوو.
به‌و حاله‌شه‌وه له
ده‌یه‌ی ۱۹۶۰او ۱۹۷۰دا
له‌فرهنسادا‌گه‌لیک
که‌س به‌ شیوه‌ی
نایاسایی مندالیان
له‌به‌ر خویان ده‌برد که
ئوه‌ش ئیفلیجی یان
مهرگی زور ئافره‌تی
له‌ده‌که‌وته‌وه.

له‌یه‌که‌مین
یه‌کشه‌مه‌دا که
چوومه‌ کوبوونه‌وه‌ی
دی بو‌قار، بریارم دا
راگه‌ببندراویک بنوسم
(مانیفیستی ۳۴۳) و
تبییدا‌راگه‌یه‌نم که‌ئیمه
مندالمان له‌بار بردووه.
ئو بیرۆکه‌یه‌مان له
راگه‌یه‌ندراوی ۱۴۱
وه‌رگرت که‌له‌جه‌نگه‌ش
شه‌ری سه‌ربه‌خویی
ئه‌لجه‌زایردا بلاو
ببووه‌وه. ده‌مانزانی
ده‌بی که‌سانیکی
خوشناو و به‌ناوبانگ
بدوزینه‌وه و پینان
واژوو بکه‌ین. ۲۴۳ ژن
که‌ئه‌کته‌رگه‌لی وه‌ک:
کاترین دونوو و دولفین
سیتریک واژوویان کرد.
ئهمنیش له‌گه‌ل ئوه‌دا

گرووپه‌که و یه‌کیک
بوو له‌وانه‌ی له
میرمندالییه‌وه‌لایه‌نگری
ئو بوو، سامناک بوو.
له‌ ۱۹۷۰دا‌ دی بو‌قار
۶۲ سالانه‌ بوو و له
ته‌مه‌نی دایه‌گه‌وره‌م
دابوو.
ئو کاته‌ی له
ته‌لاره‌که‌ی ئو
به‌ژوو که‌وتم، زانیم
که‌ بو‌چی ئو شه‌ره‌ی
په‌ فرۆشتم. له‌به‌رده‌م
مۆبله‌که‌وه‌ کاتریمیریکی
گچکه‌ی ناتهرز دانرا‌بوو
که‌ ریک ده‌خوله‌ک له
پیش بوو. ۱۶ سال
به‌رده‌وام کوبوونه‌وه‌ی
وه‌ره‌زکه‌ر به‌لام پر
جوش و خرۆشمان
هه‌بوو. کاتریمیر
ریک پینچ ده‌قیقه
پیش سه‌عات حه‌وت
کوبو و نه‌وه‌که‌مان
کو‌تایی ده‌هات. ئو
کاته‌ی دی بو‌قار
دیاری کردبوو.
شتیکی دیکه‌یش
هاته‌پیش. پیمو‌ابوو
که‌ ده‌بی یه‌کسه‌ر گوئ
بده‌ینه‌ قسه‌کانی دی
بو‌قار، به‌لام وانه‌بوو.
ئو پاش راگورپینه‌وه
له‌گه‌ل یه‌کیک له
دامه‌زرینه‌رانی
بزووتنه‌وه‌ی ژنان،
سه‌یریکی منی کرد و
گو‌تی: «تو بیت وایه
ئیمه‌ ده‌بی چ بکه‌ین
بو‌ئوه‌ی باس و
مه‌سه‌له‌ی له‌باربردی
مندال بکه‌ینه‌ شتیکی
گشتی؟» پیشنیاری من
ئوه‌بوو که‌ کاریکی وا
ده‌که‌ین، روژنامه‌کان
ناچاربن، ده‌سته‌واژه‌ی
مندال له‌باربردن به‌کار
بنین.

هینانه‌ سه‌رزاری
ده‌سته‌واژه‌ی مندال
له‌باربردن له‌فرهنسا
بفه‌بوو. من خوم
له‌گه‌ل ئوه‌شدا که

خواسه‌ سیاسییه‌کانا
به‌شدار بم. بویه‌دوای
ماوه‌یه‌ک ئه‌منیش
وه‌کوو زوربه‌ی
ژنانی دیکه، له‌و
به‌که‌مگرته‌یان
وه‌ره‌ز بووم و به
مه‌به‌ستی چون بو
نیو بزووتنه‌وه‌ی ژنان
گرووپی قوتابیانم
به‌جی هیش‌ت. ئو
روژه‌ی له‌گرووپه‌که‌ی
ده‌رویشتم، پینان
گوتم که‌ بزووتنه‌وه‌ی
ژنان شتیکی بی
جی و گه‌مژانه‌یه‌و
به‌دووی کلاوی خوار
که‌وتوون. ئه‌وان
دلنایان ده‌کردمه‌وه‌که
ئه‌گه‌ر پیاوان جیهانیکی
باشتر ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن
ئه‌وا پینگه‌ی ژنانش
باشتر ده‌بیت. پینانم
گو‌ت: که‌ نامه‌وئ
چاوه‌ری داها‌توویه‌ک
بین که‌ نازانین و لیمان
روون نیه‌به‌سه‌ری
زیندوویه‌تی ده‌بیینین
یان نا. ئیمه‌کرده‌وه‌ی
خیرامان ده‌وی.
سیمون دی بو‌قاریش
هر رای وابوو و
له‌ «پیراگه‌یشتن»دا
باسی ئو بابه‌ته‌ی
کردوو.

گرووپیکی گچکه‌ی
ژنان که‌هر شه‌ش
حه‌وت که‌سیک
ده‌بووین هه‌موو
یه‌کشه‌مموان کاتریمیر
پینجی دوانیوه‌رو له
ته‌لاره‌که‌ی سیمون
دی بو‌قاردا کو
ده‌بووینه‌وه. یه‌که‌م جار
که‌چوومه‌ئوئ پیم
وابوو له‌کاتی خویدا
گه‌یشتوومه‌تی، به‌لام
که‌ده‌رگای کرده‌وه
لیم راما و گو‌تی: «به
دره‌نگی که‌وتووی.»
ئو هه‌لسوکه‌وته‌ی
بو‌کچیکی ۲۳ سالانه
که‌گه‌نجترین ئه‌ندامی

ده‌ستی پی کرد. له
۲۶ی ئووتی ۱۹۶۹دا
هه‌شت ژن خویان به
ژووری «سه‌رکه‌وتن»
داکرد بو‌ئوه‌ی تاجه
گولینه‌له‌سه‌ر گو‌ری
هاوسه‌ری سه‌ربازی
ون دابنین. ئو
رووداو هه‌للایه‌کی
له‌نیو سه‌ربازاندا
نایه‌وه‌و راگه‌ببینه‌کانی
فرهنسای راجله‌کاند.
بزووتنه‌وه‌ی ژنانی
فرهنسا له‌دایک ببوو.
دوو مانگ دو‌تر ژنان
داویان له‌سیمون دی
بو‌قار کرد بو‌ئوه‌ی
له‌و که‌مه‌ینه‌دا به‌شدار
بیت و پتشیوانیان لی
بکات که‌بو‌ده‌ربرینی
ناره‌زایه‌تی له‌به‌رامبه‌ر
«له‌باربردی مندال»دا
وه‌رپیان خستبوو.
ئه‌وان له‌باربردی
مندالیان به‌تاوانیکی
سیسته‌می دادوه‌ری
فرهنسا له‌قه‌له‌م ده‌دا.
ئویش ئو داوایه‌ی
قبول کرد. له‌مه‌ودا
هه‌موو کوبوونه‌وه‌کانی
ئو تا‌قمه‌بچووه‌کی
ریکخه‌ری بزووتنه‌وه‌که
له‌ته‌لاره‌که‌ی سیمون
دی بو‌قار دا به‌رپوه
ده‌چوو. ئه‌من سی مانگ
دوای رووداو‌ه‌که‌ی
ئووت چوومه‌نیو
بزووتنه‌وه‌ی ژنانه‌وه.
ئه‌منیش وه‌کوو
زوربه‌ی ژنانی دیکه
له‌بزووتنه‌وه‌ی مانگی
مای ۱۹۶۹دا‌هاوکاری
گرووپه‌کانی قوتابیان
بووم که‌ئافره‌تیا‌ن ته‌نیا
وه‌ک سکریتیره‌سه‌یر
ده‌کرد. ئه‌من وتاری
ئو پیاوانه‌م تایپ
ده‌کرد که‌قولیان بو
گورین و هه‌ه‌روه‌ها بو
باشترکردنی داها‌تووی
دنیا هه‌لمالیبوو. ئو
پیاوانه‌ئیزنیا‌ن به‌من
نه‌ده‌دا که‌له‌باس و

نۆڧىل ئابستروا تۆر
بكات و بلې بۆچى ئەو
راگە يەنراو هەيان بلاو
كردهوه.

دوا نيوەرۆي رۆژى
شەممە ۲۰ نۆڧەمبەرى
۱۹۷۱ رېپيوانىكى
بەرىنمان وەرپى
خست كه هاوكات بوو
له گەل خۆپيشاندانى
فيمينيستى

له سه رانسه رى
جيهاندا. بۆ يەكەمىن
چار كەسانىك كەوتتە
گەلمان و هاتتە
نېو ريزەكانمانەوه
كە ئەندامى
گرووپەكەمان نەبوون
و راگە يەنەكانيش
ئاورپان ليمان دايەوه.
سيمون دى بۆقار له
هەلسەنگاندنى ئەو
جیژنە شاد و برايانە يەدا
تاریفی دەكات.

هەولەكانى ئيمە
بۆ ياسايكردى
له باربردن ئەو هەلەى
بۆ رهخساندين كه
بارودۆخى ژيانى ئەو
ژنە گەنجانە تاوتوى
بكهين كه نه ياندهتوانى
منداله كانيان له بار
بهرن. زۆر بهى ئەو
ئافرهتگەله، ئەو
ميرمندالانە بوون كه
دهستدریژيان كرابووه
سەر. هەنديكيان
باوك يان مام يان
خالو يان كەسيكى
نزيكيان دەستدریژيان
كردبووه سەريان. جا
له بەر ئەوهيكە هەژار
بوون نه ياندهتوانى
له ناوهنديكى
تەندرو و ستنى
ريكوپيک له سوويسرا
منداله كەيان له بار
بهرن. ئەوانيان به
شيۆه يەكى سيستماتيک
له قوتابخانە دەرده کرد
و مافی ئەوهشيان
پييان نەدەدا كه

له وهى دەرڤهتى
ئەوهمان بيت كه
ئاكامهكانى ئەو كارە و
دەرکهوتەكانى لهسەر
ژيانمان ليك بدەينهوه،
دا هيتا نه كه مان
سەرکهوتنىكى گەورهى
لئ كهوتەوه. له گەل
ئەوهشدا زۆر بهى
ئەوانهى واژوويان
كردبوو تووشى گرفتى
گهوره هاتن و كليسا
و حكومەتیش تووره
بوون. سيمون دى
بۆقار كه له دهيهى
۱۹۷۰وه له سەر
مەسهلهى فيمينيزم
كه مترخوى له وتوويز
دەدا، ئەوجاره قایل بوو
به وهى ديمانە له گەل

نۆڧىل ئابستروا تۆر
ريک كهوتين. دياره
ئەوان له وهش
دەترسان كه وهزارهتى
ناوخو گۆقاره كەيان لئ
داخات، له گەل ئەوهشدا
به لئنيان پئ دايين كه له
سەر بهرگى يەكەمیان
و وهك سەردير بۆمانى
چاپ بکەن.
ليکدانە وه كانمان
وهراست گەران. له
۴ى ئەپريلي ۱۹۷۱دا
هەللایهكى لئ
كهوتەوه. بۆ يەكەمىن
جار له فەرەنسا
رادوى و تەلهفزيون
و رۆژنامهكان ليکدا
ليکدا باسى له باربردنى
منداليان کرد. بەر

كه هيج كات مندالم
له بهرخوم نەبردبوو
واژووم کرد.
هيتشتا
دژواره كەى كارەكه
مايووه. كامه رۆژنامه
راگە يەندراوه كەى بلاو
دەكردهوه؟ لۆمۆند به
دلنيابيهوه ئەو كارەى
نەدەکرد، چونكه
رۆژنامه وانەكانى ئەوى
كۆمه ليك كاسۆليكيى
چەقبەستوى توخ
بوون و هيج لایهنگرى
مافی هەلبژاردن
نەبوون. تەنيا
گۆقارهكانى ئيكسپريس
و نۆڧىل ئابستروا تۆر
حەزيان له هاريكاريمان
هەبوو. دواچار له گەل

پاش له‌دایکبوونی منداله‌ک‌ش بچنه‌وه خویندن. به‌و شیوه‌یه له هه‌موو مافیکی خویندن بئ به‌ش و بئ به‌ری ده‌کران. زوربه‌شیان بڼه ما له کا نیا ن ماله‌ده‌ریان ده‌کردن. به‌لام ناخر ئه‌وان ده‌یانتوانی بچنه‌کوئ؟ چووبانه ئه‌و چهند ماله‌ی وا ده‌وله‌تی فه‌ره‌نسا بۆ ئافره‌ته زگورتیه‌کانی ساز کردبوو؟ ئه‌و مالانه شوینتیکی زور ناخوش و سارد و سر بوون و له‌وئ وه‌ک تاوانباران له‌گه‌ل ئافره‌ته‌کان ده‌جوولانه‌وه.

روژیکي سیمون دی بۆقار ئاگای له رووداوئیک بوو که له یه‌کیک له خانوو‌ه‌کانی پلوسی رو‌بینسون - شاریکی نزیک پاریس - رووی دا. له‌وئ ته‌نیا کچانیان فه‌ره‌به‌رگدووری و چنن و چیشته‌ لی‌نان ده‌کرد. ئه‌وان له خه‌وتنگه‌یه‌کی گه‌وره‌دا ده‌ژیان که قه‌ره‌ویله‌ی گچکه‌گچکه‌ی لی بوو. له‌به‌ر ئه‌وه‌یکه دووگیان نه‌یاندته‌وانی له‌سه‌ر ئه‌و قه‌ره‌ویلانه‌ بنوون. ته‌نیا روژانی شه‌مه‌ و ئه‌ویش هه‌ر بۆ ماوه‌ی دوو سه‌عات بۆیان هه‌بوو بچنه‌ده‌ره‌وه. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زوو ده‌ناسرانه‌وه خه‌لک له‌سه‌ر شه‌قامه‌کانا ئه‌زیه‌تیان ده‌کردن و گالته‌یان پئ ده‌کردن و نفورچکیان له‌زگیان ده‌گرت.

کچیکیان له‌گه‌ل بوو که زگه‌که‌ی له‌و کوربه‌ه‌یرانه‌که‌ی خوی بوو و زوریشی

خوش ده‌ویست، که‌چی بوی نه‌بوو بینینی. دوانیوه‌رۆیه‌ک هه‌موو کچه‌کان له‌ نهۆمی خواره‌وه‌مانه‌وه و لی‌یان گه‌ران که ئه‌و جووته‌پاش چه‌ندین مانگ پیکه‌وه‌بن. به‌رپرسانی ماله‌که‌به‌ دیارنه‌مانی کچه‌یان زانی، چوونه‌سه‌ری و پیکه‌وه‌یان دیتن. روژی دوابی په‌یوه‌ندیان به‌بڼه‌ماله‌ی کچه‌وه‌گرت و پینان گوتن چی رووی داوه. دوو روژ دواتر باوکی کچه‌گه‌یشتی. قژی کچه‌ی راکیشا و ده‌ستی کرد به‌تی‌هه‌لانی. یه‌کیک له‌ په‌رستاره‌کان ویستی ناو‌بژوانی بکا، به‌لام به‌رپرسه‌که‌نه‌یه‌شیت و تی‌ی خوری: «خو له‌کاری باوک و کچ هه‌لمه‌قورتیه‌». کابرا ئه‌وه‌نده‌ی له‌کچه‌که‌ی دا، هه‌تا کچه‌له‌هوش چوو. کچه‌کانی دیکه‌که‌ئو دیمه‌نه‌یان بینن، مانیان له‌خواردن گرت. حکومه‌تی فه‌ره‌نسا له‌ماوه‌ی ۲۴ کاتژمیردا بریاری دا ئه‌و ماله‌دابخت. نامه‌یان بۆ بڼه‌ماله‌ی کچه‌کان نارد که بین و کچه‌کانیان به‌رنه‌وه. کچه‌کان داویان له‌ ئیمه‌ئهندامانی چالاکی بزووتنه‌وه‌ی ژنان کرد که خیرا فریایان بکه‌وین. ۴۸ سه‌عات دواتر ئیمه‌له‌به‌رده‌م ئه‌و ماله‌دا مانمان گرت. سیمون دی بۆقار وته‌بیژمان بوو. ئه‌و فه‌ره‌نسیانه‌ی ئه‌و روژه گوییان ده‌دایه رادیو ده‌یانزانی که بارودۆخی ئه‌و مالانه‌چه‌نده‌سامناکه‌سیمون دی بۆقار له‌گه‌ل یه‌ک به‌

یه‌کی کچه‌کان قسه‌ی کرد و قسه‌کانی لی‌یان وه‌رگرت و کردییه‌به‌لگه. روژی دواتر سیمون دی بۆقار چاوی به‌پله‌به‌رزترین به‌رپرسانی په‌روه‌رده‌ی فه‌ره‌نسا که‌وت. یه‌کیک له‌ به‌ره‌مه‌کانی ئه‌و دیداره‌ئه‌وه‌بوو که ئیزن به‌و کچانه‌بدریت دوابی مندالبوونه‌که‌یان بچنه‌وه‌سه‌ر خویندنه‌که‌یان.

له‌ماوه‌ی ئه‌و ۴۸ سه‌عاته‌دا رای خه‌لک به‌رامبه‌ر به‌بزووتنه‌وه‌ی ژنان گورا. ئاخری فه‌ره‌نسییه‌کان تی‌گه‌یشتن که ئه‌و بزووتنه‌وه‌ی بز و وتنه‌وه‌ی خواپیداوان و چینه‌ده‌وله‌مه‌نده‌کان نیه، به‌لکوو ئاور له‌چینی هه‌ژار و لیقه‌وماویش ده‌داته‌وه. سیمون دی بۆقار گه‌لیک نامه‌ی له‌ژنانی لیقه‌وماو و ئازارچیشته‌وه‌پئ گه‌یشته. ئه‌و لایه‌نگری خیر و خیراتی نه‌ینی بوو. له‌گیرفانی خوی یارمه‌تی ئه‌و ئافره‌تانه‌ی دا که نامه‌یان بوی نووسیوو و به‌ئیمه‌ی ده‌گوت «پینان بلین ئه‌وه بزووتنه‌وه‌ی ژنان ئه‌و پاره‌یه‌ی بۆتان ناردوو.»

هه‌ر له‌و کاته‌دا خه‌باتی ئیمه‌بۆ به‌یاسا بیکردنی له‌باربردنی مندال به‌رده‌وام بوو. له‌باربردن له‌فه‌ره‌نسا هیشتا نایاسایی بوو و هه‌لومه‌رجی له‌باربردنه‌کان کیشه‌و هه‌للای زوری لی ده‌که‌وته‌وه. ده‌بوايه‌کاریک کرابا. له‌۱۹۷۳دا ئیمه‌ری‌گه‌یه‌کمان

دۆزییه‌وه‌که‌له‌ویوه‌خوی تی‌هه‌لقورتینن. کچیکی گه‌نج که‌له‌خوشه‌ویسته‌که‌ی جوئ ببوو‌وه‌تی‌گه‌یشته‌که‌دوو گیانه‌دایکی کچه‌گوتی: خوی منداله‌که‌به‌خپو ده‌کات. به‌لام ماری کالی‌ر منداله‌که‌ی نه‌ده‌ویست و بریاری دا له‌به‌ر خوی به‌ریت. کوره‌که‌که‌پیشتر یه‌کتریان خوش ویستبوو، چوه‌لای پۆلیس و تاوانباری کرد به‌وه‌یکه‌ده‌یه‌وئ منداله‌که‌له‌به‌رخوی به‌ریت. له‌به‌ر ئه‌وه‌یکه‌دایکی ماری کالی‌ر «مامان»ی بۆ کچه‌که‌ی دۆزیبو‌وه‌، هه‌م دایکه‌و هه‌میش کچه‌ده‌ستبه‌سه‌ر کران. ئیمه‌بری‌ارمان دا خو له‌کیشه‌که‌وه‌رده‌ین. له‌پیشدا ری‌پیوانیکمان له‌گوره‌پانه‌که‌ی ناوه‌ندی پاریس ساز کرد، ری‌پیوانیکی هیمن که‌تیندا دایکان منداله‌کانی خویانیان له‌باوه‌ش گرتبوو و هه‌رکامه‌یان فوودانه‌(میزه‌لان) یکیان پئ بوو. له‌نه‌کاو پۆلیسه‌کان به‌ماتوره‌وه‌په‌لاماریان داین. خه‌لک ده‌یانزریقاند و مندالان رایان ده‌کرد و ئیمه‌هه‌ندی‌کمان لی‌مان درا. روژی دوابی له‌ری‌گه‌ی راگه‌یه‌نه‌کانه‌وه‌هه‌موو فه‌ره‌نسا ئاگادار بوونه‌وه‌له‌وه‌یه‌که‌خو‌پیشاندانیکی هیمن سه‌رکووت کراوه. خه‌لک راچله‌کین. له‌ماوه‌ی ۲۴ کاتژمیردا کیشه‌که‌ی ماری کالی‌ر بوو به‌کیشه‌یه‌کی نیشتمانی.

سیمون دی بۆقار ئاماده‌بوو نه‌که‌هه‌ر له‌ته‌له‌فزیون

و رادیو، به لکوو له دادگاش له سهر ماری کالیر به جواب بیت. ئەو له بهر دهم گروو پینک دادوهر دا که ههر هه مووان پیاو بوون، شایه تی بو کیشه و چه رمه سهری و کویره وه ریه کانی ژنان دا. کهس نه یویرا قسه ی پئ بپریت. چند روژ دواتر را و بریاری دادوهران راگه یه نرا، ماری کالیر نازاد کرا.

دوچار پۆلیس یاسای دژی له باربردنی هه لوه شانده وه. ئیتر کاتی ئەوه گه یشتبوو بچینه سهر کیشه گه لی وهک ده ستدریژی و زیناح له گه ل مه حره م و مووچه ی نایه کسان و ژنانی نازار چیشتوو. ههر له وه سه رده مه دا بوو که سیمۆن دی بو قار کومه له ی مافه کانی ژنانی دامه زراند و ئەو دهر فته تی به ئیمه دا بابته کانمان بو بلاقوکی سه رده می مؤدیرن بنیرین که له ۱۹۴۵ دا له گه ل سارتر دهریان ده کرد. ئیمه ژماره یه کیشمان تاییه ت بو ژنان ناماده کرد که مانگیکی نه خایاند هه مووی فرۆشرا. له پیشه کبی ئەو ژماره یه دا سیمۆن دی بو قار پیشنیاری به ژنان کرد که ته نانه ت ئەگه ر بارودوخیش له بار بوو، به رامبه ر مافه کانی ژنان که مته ر خه م نه بنه وه.

مالاوا یی

ههر سه ر روبه نده دا بوو که سیمۆن دی بو قار داوا ی له من کرد بچمه لای هیلینی خوشکی له گوندیکی نزیک ستراسبورگ.

هیلین له وی به توندی خه ریکی بزووتنه وه ی ژنان بوو و وهک سه روکی ناوه ندی ژنانی تیپه لدر او هه لبر ژیرا بوو. زوربه ی تابلوکانی ئەو له سهر مه سه له ی ئافه ره تان نیشاندهری و را و بو چو و نی فیمینستییا نه ی هاوبه ش ئەو و سیمۆن بوو. ئەو تا ته مه نی ۸۵ سالان ههر وا له سهر شیوه کاری به رده وام بوو. سیمۆن له یه کیک له دوایین دیداره کانیدا به هیلینی گوتبوو، خۆزگه به خۆت که ئیستاش ده توانی تابلو بکیشیته وه. ئەمن ئیتر هیچ حه زم ناچیته نووسین. ئیتر هیچم بو گوتن پئ نه ماوه. شیوه کار هه میشه شتیکی بو وتن پیته.

کاتیک له ۱۹۷۰ دا سیمۆنم بینیه وه، باری ته ندرووستی سارتر زور ناله بار بوو. له ۱۹۷۴ دا ئەو ئیتر کویر ببوو و ئەوه نده لاواز ببوو که هیوا یه کی به وه نه ما بوو بتوانی کتیبه که ی له سهر فلۆبیر ته واو بکات. دی بو قار له بارودوخیکی دژواردا بوو. له لایه که وه به هوی ته ندرووستی سارتره وه و له لایه کیشه وه له به ر ئەوه یکه که سانیک لی نزیک ببوونه وه که زور له گه لیاندا هاوړا نه بوو. به و حاله شه وه هه رکات له گه ل ئیمه بووا یه، به تین و گور بوو. ده یزانی چه نده مان خوش ده ویت و چه نده ش پی وه فادارین. به جوریک که ئیمه نمونه ی زیندووی ئەو

بیروباوه رانه بووین که ئەو له ره گه زی دووه مدا په ره ی پیندا بوو و کاریگه رییان به سه ره نه وه کانی دیکه ی ئافره تانی شه وه ده بوو. ئەو سه ره که وتبوو.

له ۱۹ ی ئەپرلی ۱۹۸۶ دا، هیلین دی بو قار و من چووینه نه خوشخانه بو ئەوه ی ته رمی سیمۆن دی بو قار ببینین. وهک شوک وا بوو. ئەو که هه میشه ته ژ ی بوو له گور و تین، بی جووله لی که وتبوو. له سه رانسهری دنیا وه چه پکه گولیان بو ناردبوو.

کاتیک له گه ل هیلین له سه یاره ی مه یته هه لگردا پیکه وه دانیشتبووین، به هه زاران که سمان ده بینی که سهری ریژیان له به ر داده نواند. ئەو کاته ی گه یشتینه گورستان، ده ستمان کرد به چرینی ئەو سه رووده ی که له ۱۹۷۰ دا بو بزووتنه وه ی ژنانمان نووسیوو. سیمۆن ئەوه نده ی ئەو سه رووده ی پئ خوش بوو که پینمان وا بوو ئەوه باشتترین مالاوا ییه له و. ئیمه ئافره تان که بی رابردووین ئیمه ئافره تان که له بی روژگاره وه بی میژووین ئیمه ئافره تان که ولاتیکی ره شین لیمان گه رین ئیمه ی کو یله با راپه رین راپه رن، راپه رن... ئیمه به هیمنی ده مان چری بو ئەوه ی ئەو له خه وی شیرین رانه په رینین. به س ئەو کاته ده نگمان به رز کرده وه که تابووته که ی

رو هیشترایه ناو گورپه وه. سیمۆن دی بو قار گه لیک شتی به گه نجیتی من و زوربه ی ژنان به خشی. ئاخو ئیمه ییش بزووتنه وه ی ژنان که له گه ل ئەو کارمان کرد و دریزه دهری ریگه ی ئەوین، گه نجیتی به کی نو ی به و ده به خشین؟ هیوادارم

کلۆدین مۆنتی

***

کلۆدین مۆنتی له ۱۹۴۹ دا له پاریس له دایک بوو. ژوسین سیر (ی دایکی) پسپوری کیمیا بوو و باوکیشی بیرکاریزان بوو. کلۆدین له گه نجیتیدا چوه ریزی بزووتنه وه ی ژنانی فه ره نساره و ههر له سه ره تا وه په یوه ندیبه کی باشی له گه ل سیمۆن دی بو قار و سارتری هاوسهری و هیلینی خوشکی که شیوه کار بوو، پیک هیئا و ئەو په یوه ندیبه هه تا دوا ساتی ژیانان به رده وام بوو. ئەو دوکتورای له بواری تاوتو یکردنی ژیان و به ره مه کانی دی بو قاردا له زانکوی نیس وه رگرت و ئەندامی ئەنجومه نی سیمۆن دی بو قاریشه. کتیبه کانی کلۆدین بریتین له: خوشکانی سیمۆن دی بو قار، سیمۆن دی بو قار و بزووتنه وه ی ژنان، بیره وه ریه کانی کچیکی شو رشگیر و ئەقیندارانی نازادی، سارت و دی بو قار.

وه رگی رانی بو فارسی:

هوما مه داح

لای لای گولم لای

حه‌لیمه ره‌سوئی

دەربرپوهه. باوکی نائاسایی دەررونی بوو به پیشه‌نگی

ماوهیه‌ک له‌وه پیش هه‌والی کۆچی دوايي خاتوونی هونه‌رمه‌ند فه‌تتانه وه‌لیدیمان له‌سه‌ر زۆربه‌ی سایته‌کان و هه‌والده‌ریه‌کان چاو پی‌که‌وت. به‌لام دواتر به‌خۆشیه‌وه بیستمان که‌ئه‌وه‌واله‌ راست نیه. «مه‌حه‌مه‌د شه‌ریف وه‌لیدی» باوکی فه‌تتانه وه‌لیدی له‌ وتویژ له‌گه‌ل چه‌ندین هه‌والده‌ری دا‌ئه‌وه‌واله‌ی ره‌ت کرده‌وه و گوتی که‌ بلاوکردنه‌وه‌ی وه‌ها هه‌وال گه‌لیک به‌ بی لیکۆلینه‌وه به‌ پی‌چه‌وانه‌ی عورف و یاسای هه‌والده‌ریه‌کانه. ئه‌وه‌روه‌ها گوتی که‌ له‌ کوردستان به‌م جۆره‌ی که‌ شیاوه‌ گرنگی به‌ هونه‌رمه‌ندان ناده‌ن به‌لام کاتی مردن تواناییه‌کانی هونه‌رمه‌ندان زه‌ق ده‌که‌نه‌وه و باسیان لی‌ ده‌که‌ن. هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ سوپاسی ئه‌م که‌سانه‌ی کرد که‌ سه‌باره‌ت به‌م هه‌واله‌ هاوسۆزی و هاوده‌ردی خویان

ئه‌م خاتوونه‌ گوتی که‌ فه‌تتانه ئیستا له‌ مائی سه‌رقالی ته‌مرینی مۆسیقایه و له‌ سلامه‌تی ته‌واو دا‌ژیان به‌سه‌ر ده‌با. فه‌تتانه وه‌لیدی له‌ ماوه‌ی ژیا‌نی کورتی هونه‌ریی خۆیدا چه‌نده‌ها گۆرانی جوانی پیشکه‌ش کرده‌ که‌ به‌ ناوبانگترینیان بریته له‌ دیه‌ی گریان، لای لای و له‌سه‌ر کانی و ئه‌ی یاری نازدار. فه‌تتانه وه‌لیدی به‌ هۆی بارودۆخی چه‌نده‌ها ساله‌ له‌ هونه‌ر کتیاوه‌ته‌وه و له‌گه‌ل باوکی له‌ گوندی حه‌سه‌ن ئاوا‌ی سنه‌ ده‌ژیت. به‌ ری‌وه‌ به‌ ری‌ی به‌شی ئه‌ده‌ب و هونه‌ری گۆفاری «ژنان» ئاواتی سلامه‌تی و ته‌مه‌ن دريژی بو‌ئه‌م گۆرانی بیژه‌ خوشه‌ویسته‌ ده‌خوازی. فه‌تتانه له‌ سه‌رده‌می بی‌ده‌نگی و چاره‌ره‌شی ژنی کورد دا‌له‌ رادیۆ کوردستان گۆرانیه‌کانی بلاو کردۆته‌وه و

داپورت و هوان

راپرسییه‌ک له‌سهر

داوای نه‌حمه‌دی نژاد

بو بوونی زیاتر

له دوو منډال

ئاکامی راپرسییه‌ک له ئی‌یران ده‌ری خستوه که نیزی‌ک به‌سی له‌سهر چواری خه‌لکی ئی‌یران دژی نه‌و دروشمه‌ی نه‌حمه‌دی نه‌ژادن که بنه‌ماله‌کانی ئی‌یرانی هان داوه که ده‌بی زیاتر له ۲ منډالیان هه‌بی.

ئاکامی نه‌و راپرسییه‌ نیشانی داوه که سه‌تا ۷۳ ی خه‌لکی ئی‌یران پێیان وایه بوونی دوو منډال بو ههر بنه‌ماله‌یه‌ک پر به‌پێستی خۆیه‌تی و زیاتر له‌وه نه به‌قازانجی بنه‌ماله‌یه و نه ده‌توانری داها‌توویه‌کی گه‌ش بو نه‌و منډالانه‌ دابین بکری.

نه‌حمه‌دی راپه‌گه‌یانده‌ که سیاسه‌تی ۲۰ سه‌له‌ی راپردووی ده‌وله‌ت بو کۆنترولی حه‌شیمه‌ت و دروشمی به‌سبوونی ۲ منډال بو ههر بنه‌ماله‌یه‌ک، دروشم و پیلانی روژئاواییه‌کان بو لاواز کردنی ئی‌یرانه.

شایانی باسه‌ که له‌و راپرسییه‌دا ته‌نیا سه‌تا ۲ ی به‌شداران نه‌و مافه‌یان داوه به‌ ده‌وله‌ت تا له‌و باره‌وه‌ بریار بدا و سه‌تا ۲۵ ی به‌شدارانیش له‌سهر نه‌و باوه‌ره‌ بوون که نه‌وه‌ پێوه‌ندی به‌ لیکدانه‌وه‌ و بریاری بنه‌ماله‌کان و دایکان و باوکان هه‌یه.

شایانی باسه‌ که زۆربه‌ی کۆمه‌لناسانی ئی‌یران له‌سهر نه‌و باوه‌ره‌ن که زۆرتر بوونی حه‌شیمه‌تی ئی‌یران له‌وه‌ی که ئیستا هه‌یه‌ کاره‌سات و قه‌یرانگه‌لیکی ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و ژینگه‌یی یه‌کجار زۆری له‌ داها‌توودا له‌ ده‌که‌وه‌یته‌وه‌.

بدن.

به‌ پێی راپۆرتی چالاکانی مافی مرۆف له‌ ئیستا لانیکه‌م زیاتر له‌ ۱۸ ژنی چالاکی سیاسی ته‌نیا له‌ به‌ندی گه‌شتی زیندانی ئیقین دان که به‌ هه‌موویانه‌وه‌ زیاتر له‌ ۷۰ سه‌ل حوکمی زیندانیان به‌سه‌ردا سه‌پاوه‌. جیا له‌وه‌ زۆربه‌ی چالاکانی سیاسی، روژنامه‌نووسان و ژناتی ده‌سه‌سه‌رکراو له‌ نا‌ره‌زایه‌تیه‌کانی دوا‌ی هه‌لبژاردن،

به‌ ده‌رکردنی حوکمی زیندانی ته‌عزیری له‌ لایه‌ن دادگای شو‌رشه‌وه‌ له‌ چاوه‌روانی جیه‌جی کردنی حوکمه‌کانیان دان و به‌و پێیه‌ شیمانه‌ی نه‌وه‌ ده‌کری که له‌ مانگه‌کانی داها‌توودا ژماره‌ی ژنان له‌ به‌ندی سیاسی زیندانی ئیوین دا بچێته‌ سه‌رت.

دروستکردنی به‌ندی سیاسی بو ژناتی گیاروی سیاسی ره‌نگی له‌ یه‌ک بینه‌کان دا وه‌ک ئیمتیا‌زیک بو ژنان به‌ حساب بی، چونکی باسی جیا‌کردنه‌وه‌ی ژناتی گیاروی سیاسی له‌ تاوانبارانی عادی یه‌کیک له‌ کێشه‌ و داوا سه‌ره‌کییه‌کانی نه‌و ژنانه‌ بووه، به‌لام هه‌لوێستی به‌رپرسیانی زیندان بو جیا‌کردنه‌وه‌ی ژناتی سیاسی له‌ زیندانیانی ئاسایی بو نه‌وه‌ ناگه‌رێته‌وه‌ که ئیمکاناتیکی باشتر له‌ زیندان دا بو تاوانبارانی سیاسی ژن دابین بکه‌ن، به‌لکوو زیاتر بو نه‌و مه‌به‌سته‌ بووه‌ که چاوه‌دی‌ری وردتریان بخه‌نه‌ سه‌ر و فشاره‌کانیان له‌ سه‌ر نه‌وان زیاتر بکه‌ن.

به‌رپرسیانی گرتووخانه‌ی ئیقین له‌ ماوه‌ی نه‌و حه‌وتوویه‌ دا زۆربه‌ی ژناتی سیاسی گیاراو له‌و به‌ندیخانه‌یه‌یان له‌ هۆلیکی تابه‌ت دا جی کردۆته‌وه‌ و له‌ زیندانیانی ئاسایی ژنیان جیا کردوونه‌ته‌وه‌. هه‌ولی کاربه‌ده‌ستانی زیندانی ئیقین بو جیا‌کردنه‌وه‌ی ژناتی سیاسی له‌ زیندانیه‌کانی دیکه‌و زیندانی کردنیان له‌ هۆلیکی داخراودا له‌ لایه‌ن چالاکانی مافی مرۆفه‌وه‌ نه‌و ته‌عبیره‌ی لی‌ کراوه‌ که به‌رپرسیانی نه‌منیه‌تی کۆماری ئیسلامی له‌ هه‌ولی دروستکردنه‌وه‌ی به‌ندیکی سیاسی تابه‌ت به‌ ژنان.

له‌ سه‌ره‌تای سه‌له‌کانی ده‌یه‌ی ۷۰ را هه‌تا ئیستا به‌ هۆی نه‌وه‌ی که راده‌ی زیندانیانی سیاسی ژن که‌م بوون، به‌رپرسیانی زیندان نه‌وانیان له‌ به‌نده‌ گه‌شتیه‌کانی زیندانی ئیقین دا راده‌گرتن، به‌لام له‌ سه‌له‌کانی ده‌یه‌ی ۶۰ و به‌ تابه‌ت له‌ سه‌له‌کانی دوا‌ی سه‌ره‌که‌وتنی شو‌رشی ۵۷ به‌ هۆی زیادبوونی ژماره‌ی زیندانیانی ژن، به‌رپرسیانی زیندان به‌ ناچار چه‌ند به‌ندیکی تابه‌تیان بو ژنان ته‌رخان کردبوو.

ئیستاش دوا‌ی تپه‌ره‌بوونی نزی‌ک به‌ ۲۰ سه‌ل و بو جاریکی دیکه‌ له‌ کۆماری ئیسلامی ئی‌یران دا راده‌ی زیندانیانی سیاسی ژن نه‌وه‌نده‌ زۆر بوونه‌ته‌وه‌ که به‌رپرسیانی نه‌منیه‌تی کۆماری ئیسلامی هه‌تاوه‌ته‌ سه‌ر بریاره‌ی که پێویسته‌ به‌ندیک له‌ ژیر ناوی «به‌ندی سیاسی ژنان» دروست بکری و نه‌وه‌ نیشانه‌ی نه‌وه‌یه‌ که به‌ پێچه‌وانه‌ی مانۆره‌کانی دادوه‌ری سه‌له‌کانی پێشوو له‌ لایه‌ن دادگای شو‌رش و به‌رپرسیانی نه‌منیه‌تی که وایان پێشان ده‌دا که ژناتی چالاکی سیاسی زیندانی نا‌کرین، ئیستا ژنان له‌ ته‌نیشته‌ پیاوان ده‌بی تیچووی قورسی نا‌ره‌زایه‌تی ده‌ربرین و دژایه‌تیکردنی سیاسه‌ته‌کانی کۆماری ئیسلامی

قاچاخی ژنان و کچان له ئیران دا

باندەکانی قاچاخی ژنان و کچانی ئیرانی دەگا. چا و د ئیرانی کۆمه لایهتی و چالاکانی بواری مافهکانی ژنان، زۆر جار ان باسیان له وه کردوه که ئه و که سانهی له بازرگانیکردن به کچانی ئیراندا دهستیان ههیه له خودی بهرپرسان و دهسه لاتدارانی کۆماری ئیسلامین، یان ئه وه یکه له م بازرگانیکردنه دا شه ریکی سه ره کین. بێدهنگی بهرپرسانی ئیران له دهست و پێوه ندهکانی ئه و که سانهی ئه م کچانه یان کۆکردۆته وه و دواتر به بی لپیرسینه وه ئازادیان کردوون ئه و روانگه یه به هیز دهکا که دهسه لاتدارانی ئیران بهروونی ئاگیان له م بازرگانیکردنه به کچان و ژنانی ئیرانه وه ههیه.

ئهو کچانه و که سانی پێوه ندیدار به وانه وه ئازاد کراون. به پیتی ئه و راپۆرت و زانیارییهانی ئازانسێ ئیران خه بهر بلا و کردۆته وه زۆربه ی ئه و کچانه ی بو یه که مجار ئه زموونی دوور که تنه وه له مال تاقی ده که نه وه له لایه ن ئه م باندانه وه کۆده کرینه وه له کۆمه لیک مال له ئیسفه هان، چوار محالی به ختیاری و فولاد شار راده گیرین و له وێرا بو ولاته عه ره بیه کان ده نێردین که له به رانه ر هه ر که سیکیان، پاره و پوولیکی زۆر به

بازرگانیکردن سه ره تا بو دورگه ی کیش و دواتر بو دوه ی به رییان بکه ن. کاتیک ئه و کچانه

ئازانسێ ئیران خه بهر، بلاوی کردۆته وه که روژی دووشه مه ۱۰ی خه زه لوهر، ۲۰ کچ که ته مه نیان له نیوان سه لاهه کانی ۱۷ بو ۲۵ سه لدا بووه له لایه ن هیزه ئینتزامیه کانه وه له شاری ئیسفه هان ده ستبه سه ر کراون، به لام پاش ماوه یه کی کورت هه موویان ئازاد کراون.

له لایه ن ئه م باندانه وه به ره و باشووری ئیران به ری کراون، له شاری ئیسفه هان له لایه ن هیزه ئینتزامیه کانه وه ده ستبه سه ر کراون، به لام ده ستبه جی دوا ی ماوه یه کی کورت و به بی هچ لیکۆلینه وه یه ک

به پیتی ئه و زانیارییه ی ئازانسێ ئیران خه بهر بلاوی کردۆته وه، ئه م ۲۰ کچه له ریگه ی باندیکی قاچاخی کچان و ژنان بو بازرگانی له شفرۆشی کۆکرا بوونه وه که هه موویان به مینی بووسیک به ره و شاره کانی باشووری ئیران طوازتروانه و ته به مه به ستی تا

هوی پشتگۆی خرانیان له چاره سه ری و پیشگرتنیان دا ئه منیه تی کۆمه لایه تیی کۆمه لگای ئیرانی به ره ورووی مه ترسیی زۆر جیدی کردۆته وه.

تووشبووان به ماده هۆشبه ره کان کۆمه لگای ئیرانیا ن به ره رووی مه ترسیی زۆر جیدی کردۆته وه.

بهرز بوونه وه ی ریژه ی ته لاق له ئیران دا

هه ر به پیتی دوایین ئاماری سا ز ما نی سه بت و ئه حوالی ئیران که، به شیوه ی ما منا وه ند له ئیران دا روژانه ۵۳۲ حاله تی ته لاق و جیا بوونه وه روو ده دا و به وه ش ئیران پله ی چواره می ته لاقی له دنیا دا هه یه.

شایانی باسه که به بروای زۆربه ی کۆمه لئاسانی ئیران په ره سه ندنی قه یرانه کۆمه لایه تیه کان به

خوراسان، کرماشان و کوردستان روو ده دن. ئه و مه جلیسی شووری ئیسلامی به په ره سه ندنی ۱۵٪ ی خه ساره کۆمه لایه تیه کان له ئیران رایگه یاندوه که له ته نیشته ئه و ئامارانه، چوونه سه ری ته مه نی پیکه وه نانی ژیا نی هاوبه ش، ها تنه خواری ته مه نی بلووعی جینسی، دابه زینی ته مه نی را کردن له مالی و په ره سه ندنی روژ له گه ل روژی دیارده ی ئیعتیاد و دابه زینی ته مه نی

ئه ند ا میکی کۆمیسییۆنی کۆمه لایه تیی مه جلیسی شووری ئیسلامی رایگه یاندوه که له سالی رابردوو دا ریژه ی ته لاق سه تا ۱۳ زیادی کردوه، له حالیک دا ریژه ی پیکه وه نانی ژیا نی هاوبه ش هه ر له و ماوه یه دا ته نیا ۱٪ چۆته سه ری سه مه د فه دایی رایگه یاندوه که ژماره ی ئه و ژنانه ی له ئیران ته لاقیان وه رگرتوه، گه یوه ته نزیک به شه ش میلیۆن که س و زۆرتری نی حاله ته کانی جیا بوونه وه ش له پاریزگاکانی تاران،

بارودۆخی زینەب جەلالیان،

لێل و ناروونە

بە پێی و تەهی قازیی پەرۆندەیی زینەب جەلالیان، حوکمی ئێعدامی ناوبراو بۆ زیندانی درێژ ماوه داشکاوه، بەلام ئەو بڕیاره گرینگه تا ئیستا بە شیوهی رەسمی بە پارێزەر و بنەمالەیی زینەب و تەنانت بە خوۆشی رانهگهیه ندراره. ئەوهش له حالیک دایه که بارودۆخی جەستەیی و رووخی زینەب له گرتووخانه زۆر ناله باره و بە پێی راپۆرتی ناوهندی پشتیوانی کردن له بنەمالەیی گیراوان و گیانبهختکردوان ناوبراو نه خوۆشیی چاوی گرتوه و بینایی چاوهکانی به تهواوی روویان له کزی داوه، بەلام بەرپرسیانی زیندان نه خوۆشیی ناوبراویان پشتگۆی خستوه و هیچ ههولیکیان بۆ چارهسەریی ناسازییهکهی زینەب جەلالیان نه داوه.

بە پێی زانیارییهکان نه خوۆشیی چاوی زینەب پێویستی به نهشته رگهری ههیه، بەلام بەرپرسیانی زیندان پێیان راگهیانده مادام که ئێعدام دهکری، کهواته هیچ پێویست ناکا به دواي نه خوۆشیی چاوهکانتهوه بی.

دهزگای قهزایی کۆماری ئیسلامی

له ماوهی ۱۱ مانگ ۱۴۶ کهسی

له سێداره داوه

ریکخراوی لیبوردنی نیونه تهوهیی دۆینی چوارشه ممه ۱۰ی سه رماوه ن، ویرای مه حکومکردنی له سێداره درانی شه هلا جاھید رایگه یاند که کۆماری ئیسلامی له ماوهی ۱۱ مانگ ۱۴۶ کهسی به ئاشکرا له سێداره داوه.

ریکخراوی لیبوردنی نیونه تهوهیی رایگه یاندوه که کۆماری ئیسلامی گه لێ جار به دزی و به نه ئینیش حوکمی ئێعدام له سه ر گیراوان جێبه جێ دهکا، هه ر بۆیه ش به دلنیا ییه وه ئێعدامکراوانی ۱۱ مانگ له ئێران له و ۱۴۶ کهسه زیاتره که ناو و نیشانیان ئاشکرا کراوه.

شایانی باسه بهرپرسیانی کۆماری ئیسلامی هۆکارهکانی جێبه جێ کردنی حوکمی ئێعدام بۆ جێگیر کردنی بایه خه کۆمه لایه تیبیه کان و ته مبی کردنی کهسانی دی له تاوان کردن دهگه رپینه وه، بهلام له گه ل ئەوهی ئێران پله ی یه که می ئێعدامی له دنیا دا هه یه، به و حاله ش ریژه ی تاوان و تاوانکاری له و ولاته دا نه ک دانه به زیوه، به لکوو به رده وام لادان و تاوانکاری له کۆمه لگای ئێران دا په ره ی ئەستاندوه.

لقی ۵۴ ی دادگای پێداچوونهوهی شوۆشی

ئیسلامی، حوکمی سالیک زیندان و ۳۰ سال

قه دهغه کرانی چالاکي روژنامه نووسی به سه ر

ژيلا به نی یه عقووب دا سه پاند

بە پێی سه رچاوه کانی هه وال، حوکمی سالیک زیندان و ۳۰ سال قه دهغه کرانی چالاکي روژنامه نووسی بۆ ژيلا به نی یه عقووب، روژنامه نووسی سه ره بخۆ و چالاکي بزووتنه وه ی ژنان له لقی ۵۴ ی دادگای پێداچوونه وه ی تاران پشتراست کرایه وه.

ژيلا به نی یه عقووب له م چه ند ساله ی دوا ییدا چه ندین خه لاتي نیونه ته وه یی ئازادی راده ربرین و هه روه ها خه لاتي باشتترین وییلاگ نووسی له لایه ن هه والنیترانی بی سنووره وه پی دراوه.

شایانی باسه که به هه من ئەحمه دی ئومه وی هاوسه ری ژيلا به نی یه عقووب، به هۆی چالاکي له بواری راگه یاندن و روژنامه نووسیدا پینچ سال زیندانی به سه ردا سه پاوه و ئیستا له به ندی ۳۵۰ ی زیندانی ئیویندا خه ریکی تپه راندنی حوکمه که یه تی.

مامۆستایانی قوتابخانه کانی سه ناتوانن

له سه ر پۆل به کوردی قسه بکه ن

موزه فه ر رۆسته می، بهرپرسی په روره ده و فیڕکردنی سه قز، له به خشنا مه یه کدا که بۆ هه موو قوتابخانه و خویندنگه کانی ئەم شاره ی ناردوه، به رەسمی داوای ئەوه ی کردوه که به کارهیتانی زمانی کوردی له قوتابخانه و خویندنگه کانی سه قز قه دهغه بکری.

بە پێی هه والیکي ناوه ندی هه والنیتری سه قز له م بڕیاره دا ئاماژه به وه کراوه که له سه رجه م پۆله کانی خویندنگه و قوتابخانه کانی ئەم شاره، مامۆستایان ده رسه کانیان به زمانی فارسی بلینه وه و بۆیان نیه به کوردی قسه بکه ن.

شایانی باسه له گه ل ئەوه ی که هه موو کتیبه ده رسییه کانی خویندن له ئێران به زمانی فارسییه، مامۆستایانی کوردی قوتابخانه کانی کوردستان ناچارن بۆ تیگه یاندنی قوتابییان به شیک له ده رسه کان به زمانی کوردی شی بکه نه وه، به لام تەنانت ئەوه ندە قسه کردنه ش به زمانی کوردی له قوتابخانه کان دا ناره زیایه تی و پی ناخۆشبوونی بهرپرسیانی ریژی می لی که وتۆته وه.

هه‌وال و چالاکییه‌کانی یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان

په یامی هاوبه‌شی یه کیه‌تی لاوانی دیموکراتی روژه‌لاتی کوردستان و یه کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان

به بۆنه‌ی ۲۶ ی سهرماوه‌ز روژی پيشمه‌رگه‌ی کوردستان

کیژو لاوی پيشمه‌رگه‌ی له ناو ریزه‌کانی خه‌بات دا کردۆته قه‌لا‌ی له‌بن نه‌هاتوو له به‌رامبه‌ر دوژمنا‌ی نه‌ته‌وه‌که‌ماندا.

ههر به‌م بۆنه‌وه داوا ده‌که‌ین که لاوان و ژنانی شو‌رشگێری ولات به‌هاتیان ریزه‌کانی ناو سه‌نگه‌ری خه‌بات برا‌زینه‌وه‌و به‌باشترین شیوه‌ روژی پيشمه‌رگه‌ بکه‌نه جه‌ژن و شادی و له‌کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان ده‌خوا‌زین به‌سه‌ردانی بنه‌ماله‌ی سه‌ره‌ری شه‌هیدان و پيشمه‌رگه‌ خۆراگه‌کانی کوردستان یاد و ناوی پيشمه‌رگه‌ به‌رزو پيرو‌ز رابگرن.

له‌کۆتایی دا له‌لایه‌ن کۆمیته‌ی به‌ریوه‌به‌ری گشتی یه‌کیه‌تی لاوانی دیموکراتی روژه‌لاتی کوردستان و کۆمیته‌ی به‌ریوه‌به‌ری یه‌کیه‌تی ژنانه‌وه به‌نیوه پيشمه‌رگه‌ خۆراگه‌کانی کوردستان راده‌گه‌یه‌نین که شان به‌شانی هی‌زی پيشمه‌رگه‌ی کوردستان له‌مه‌یدانی دیفاع له‌ئازادی دا ده‌مینینه‌وه و درێژه به‌خه‌بات ده‌ده‌ین.

سلاو له ۲۶ ی سهرماوه‌ز روژی پيشمه‌رگه
سلاو له پيشمه‌رگه‌ باسکی به‌هیزی گه‌ل

کۆمیته‌ی به‌ریوه‌به‌ری گشتی

یه‌کیه‌تی لاوانی دیموکراتی

روژه‌لاتی کوردستان

کۆمیته‌ی به‌ریوه‌به‌ری یه‌کیه‌تی

ژنانی

دیموکراتی کوردستان

کوردستانی ئازادی به‌ده‌سته‌وه‌گرت. له‌وساوه‌ ناوی پيشمه‌رگه‌ بۆته هیماو سومبولیک بۆ ولاتپاریزانی کوردستان و له‌ژێر ئه‌م ناوه‌دا به‌هه‌زاران

لاوی کورد گیانیان له‌پیناوه‌ ئامانجه‌کانیاندا به‌خت کردوه‌و ریگه‌یان به‌ دوژمنا‌ی نه‌ته‌وه‌که‌مان نه‌داوه‌ که به‌یسته‌ چه‌په‌له‌کانیان بگه‌ن ههر به‌هۆی ئه‌م هه‌موو فیداکاری و له‌خۆبردوویی و گیان به‌خت کردنه‌یه‌ که ناوی پيشمه‌رگه‌ له‌لای نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌رزو پيرو‌ز راگیراوه‌.

دیاری کردنی روژی ۲۶ ی سهرماوه‌ز به‌ روژی پيشمه‌رگه‌ی کوردستان له‌لایه‌ن حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه‌نیشانه‌ی ریزلینانه‌ له‌خه‌باتی پيشمه‌رگه‌ و وه‌فاداریه‌ به‌رامبه‌ر رۆله‌ به‌ئه‌مه‌گه‌کانی نه‌ته‌وه‌که‌مان. پيشمه‌رگه‌ ئازیزه‌کان!

ئیمه‌ وه‌ک دوو ریکخراوی تاییه‌ت به‌تویژی لاوان و ژنان به‌شانازیوه‌ ده‌روانینه‌ چه‌ند ده‌یه‌ خه‌بات و به‌ره‌ره‌کانی نیوه‌ تیکۆشه‌ران، دژی ریزیمه‌کانی پاشایه‌تی و کۆماری ئیسلامی و له‌نیو ریزه‌کانی ئیمه‌دا سه‌دان پيشمه‌رگه‌ فیدای بزووتنه‌وه‌ی ئازادیخوازانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد بووه‌و ههر ئیستاش به‌سه‌دان

خه‌لکی پيشمه‌رگه‌ په‌روه‌ری کوردستان!

پيشمه‌رگه‌ خۆشه‌ویسته‌کان! به‌ بۆنه‌ی ۲۶ ی سهرماوه‌ز روژی پيشمه‌رگه‌ی کوردستان له‌لایه‌ن یه‌کیه‌تی لاوانی دیموکراتی روژه‌لاتی کوردستان و یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستانه‌وه جوانترین پيرو‌زبایی خۆمانتان پيشکesh ده‌که‌ین.

هیوادارین ههر وه‌ک هه‌میشه‌ که پيشمه‌رگه‌ی کوردستان بۆ به‌دییه‌تانی ماف و ویسته‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی له‌خه‌بات و تیکۆشان دا بووه‌ و ههر له‌م پیناوه‌ش دا گیانی به‌خت کردوه‌، به‌ پشت به‌ستن به‌ ئیراده‌ی نه‌ته‌وه‌یی دژی داگیرکه‌رانی کوردستان هیچ کات سلی نه‌کردۆته‌وه‌، له‌ خه‌بات تا به‌دییه‌تانی ئامانجه‌ پيرو‌زه‌کانی به‌رده‌وام بیت.

له‌ روژیکی وه‌ک ئه‌مرۆدا له‌ ساڵی ۱۳۲۴ ی هه‌تاوی ئاخیرین مولگه‌ی ریزیمی سه‌له‌ته‌تی له‌ شاری مه‌هاباد تیکه‌وه‌ پيچراو له‌و کاته‌وه‌ سوپای میلی کورد ناوی پيرو‌زی پيشمه‌رگه‌ی له‌سه‌ر دانرا پاراستنی ئه‌منیه‌تی

یاداشتنامه‌ی

که‌مپینی (نابۆ)

بازرگانیکردن

به ژنانه‌وه

روژی به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی توندوتیژی دژی ژنان وهک یادیکی جیهانییه سالانه به چالاکی جوراو جور به‌رز راده‌گیریت وهر بویه ئیمه که ژماره‌یک ریکخراوو که‌سایه‌تی که‌مپینی (نابۆ) بازرگانیکردن به ژنانه‌وه) مان راگه‌یاندوه به ئامانجی هه‌نگاونان به‌ره‌وبه‌دیتهانی داخوایه‌کانی که‌مپینه‌که که نه‌هیشتی توندوتیژیوجیاکاری ره‌گه‌زی وه‌مووشیوازه‌کانی بازرگانیکردن به ژنانه‌وه.

ئه‌م‌پ‌وش ۲۵ی نۆقه‌م‌به‌ر روژی به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی توندوتیژی دژ به ژنان ئه‌رکی هه‌موانه جه‌ختی هیتانه‌دی ئه‌و داواکاریانه بکه‌ینه‌وه له هه‌موارکردنه‌وه‌ی سه‌رجه‌م به‌نده‌کانی یاسا کارپیکراوه‌کان، چاودیری کردنی ئه‌و ده‌زگایانه‌ی په‌یوه‌ستن به کاروباری ژنانه‌وه له لایه‌ن حکومه‌ته‌وه‌و هیتانه‌دی داخوایه‌ی ریکخراوه‌کان له پیداو‌یسته‌یه هه‌نووکه‌ییه‌کانی ئه‌م‌پ‌وی ژنانه‌وه.

ئیمه وه‌کو که‌مپینه‌که داوا‌ده‌که‌ین که:

* بکوژانی ژنان راده‌ستی یاسا بکری.

* په‌سه‌ندکردنی پرۆژه یاسای به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی توندوتیژی دژ به ژنان ئه‌رکی هه‌نووکه‌یی پارله‌مانه‌وه.

* هه‌موارکردنی سه‌رجه‌م ئه‌و به‌ندو ماده یاساییانه‌ی که دژ به ماف و ئازادییه‌کانی ژنانه‌وه.

* سزادانی ئه‌و که‌س و ده‌زگایانه‌ی که بازرگانی به ژنانه‌وه ده‌که‌ن.

که‌مپینی نابۆبازرگانیکردن به ژنانه‌وه

راگه‌یاندنی سه‌رجه‌م ریکخراوه‌کانی

ژنانی روژه‌لاتی کوردستان

بۆ یه‌که‌ده‌نگی بۆ هه‌لو‌ه‌شان‌ده‌وه‌ی

حوکمی ئیعدامی حه‌بیبوللای له‌تیفی

حوکمه نار‌ه‌وايه داوا له‌خه‌لکی کوردستان ده‌که‌ین به‌هه‌ر شی‌وه‌یه‌ک له ریک‌گه‌ی ئیعتیرازی مه‌ده‌نییه‌وه ده‌نگی خۆیان به‌جیهانیان بگه‌یه‌نن و ریک‌گه‌ له جیه‌به‌جیبوونی ئه‌و حوکمه بگرن.

داواش له‌حیزبه سیاسییه‌کان ده‌که‌ین ده‌سپیش‌ه‌خه‌ری ئیمه‌ی ژنان به‌هه‌ند وه‌ربگرن و به‌یه‌ک هه‌لو‌یستی و یه‌که‌ده‌نگی خۆیان داوا له‌خه‌لکی کوردستان بکه‌ن به‌یه‌ک‌گرتووی نار‌ه‌زایه‌تی خۆیان به‌رام‌به‌ر ئه‌و حوکمه نار‌ه‌وايه ده‌ربهرن.

ریکخراوی ژنانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران چالاکی ژنانی سازمانی کوردستانی حیزبی کۆمونیستی ئیران (کۆمه‌له‌)

ریکخراوی ژنانی کۆمه‌له‌ی شو‌رش‌گیرێ زه‌حمه‌ت‌کیشانی کوردستانی ئیران (کۆمه‌له‌ی ژنانی روژه‌لات)

یه‌که‌یه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان

ریکخراوی ژنانی کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌ت‌کیشانی کوردستان

ریکخراوی ژنانی پارتی ئازادی کوردستان (نینا)

ریکخراوی ژنانی سه‌ره‌به‌ستی کوردستان

ریکخراوی ژنانی پارتی لیبرال دیموکراتی کوردستان

چالاکی ژنانی کۆمه‌له‌پارتی سۆسیال دیموکراتی کوردستان

هاوکات له‌گه‌ل بۆبوونه‌وه‌ی هه‌والی له‌ سیداره‌دانی حه‌بیبوللای له‌تیفی، چالاکی خۆیندکاری مه‌حکوم به‌ئیعدامی کورد، ئیعدامی سیاسی کوردستان چوه قۆناغیکی دیکه‌وه‌و به‌م بریاره کۆماری ئیسلامی سه‌لماندی که له‌سه‌ر له‌ناوبردنی فیزیکی چالاکی سیاسی و مه‌ده‌نی کورد به‌رده‌وامه. ئه‌مه له‌ کاتێک‌دا یه‌هیشتا یه‌کسال به‌سه‌ر ئیعدامی به‌کۆمه‌لی فه‌رزادی که‌مانگه‌ر و هاو‌پێیانی تی نه‌په‌ریوه. جگه له‌ حه‌بیبوللای له‌تیفی هیتشا ده‌یان که‌سی تر له‌وانه زه‌ینه‌ب جه‌لالیان حوکمی له‌سیداره‌دانیان بۆ ده‌رچوه‌و هه‌ر ده‌م ئه‌گه‌ری جیه‌به‌جیبوونی حوکمه‌که‌یان له‌ئارادایه.

له‌ئه‌زموونی پاش ئیعدامه به‌کۆمه‌له‌که‌ی مانگی بانه‌مه‌ر پیمان سه‌لما که‌هاوده‌نگی و یه‌ک‌گرتووی خه‌لکی کوردستان و چالاکی مه‌ده‌نی و حیزبه سیاسییه‌کان ده‌توانیت په‌یامی زۆر گرنگ له‌سه‌ر دۆخی چالاکی سیاسی کورد به‌جیهانیان بگه‌یه‌نیت.

ئێستاش ده‌زگای قه‌زایی کۆماری ئیسلامی له‌پریک‌دا رایگه‌یاندوه که‌به‌ره‌به‌یانی روژی یه‌کشه‌مه‌ حه‌بیبوللای له‌تیفی چالاکی کورد له‌سیداره ده‌دات. به‌م بۆنه‌به‌وه ئیمه وه‌ک ریکخراوه‌کانی سه‌رجه‌م ریکخراوه‌کانی ژنانی روژه‌لاتی کوردستان سه‌ره‌پای مه‌حکومکردنی ئه‌م

به یاننامه‌ی ناره‌زایی فیدراسیۆنی ریکخراوه مه‌ده‌نیه‌کانی کۆیه

له به‌رامبه‌ر جیبه‌جیکردنی بریاری له‌سیداره‌دان له‌سه‌ر

خویندکاری زانکۆو چالاکوانی کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی

له‌ بواری مافی مروّف (حه‌بیبوئلائی له‌تیی)

خویندکاری زانکۆو چالاکوانی کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی له‌ بواری مافی مروّف (حه‌بیبوئلائی له‌تیی) له‌سیداره‌ بدات، ئەمه‌ش هه‌نگاوێکی تره‌ به‌ره‌و تاریکی و به‌رته‌سککردنه‌وه‌ی ئازادی و گرتنی هه‌ناسه‌ی دیموکراسیه‌ له‌ پوژژه‌ه‌لاتی کوردستان، بۆیه ئیمه‌ وه‌ک فیدراسیۆنی ریکخراوه‌ و مه‌ده‌نیه‌کانی کۆیه هه‌لوێستی خۆمان راده‌گه‌یه‌نین له‌دژی ئەم بریاره‌ی رژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران و ئیدانه‌ی ده‌که‌ین و داواکارین له‌ ریکخراوه‌کانی ناوخۆیی و نیۆده‌وله‌تی هه‌لوێست وهر‌بگرن له‌سه‌ر ئەم پرسه‌، به‌تایبه‌تی ریکخراوی مافی مروّقی جیهانی هه‌ول بدات بۆ ئازادکردنی ئەم چالاکوانه‌ و چه‌ندانی تری له‌م شیوه‌یه‌ که‌ به‌ناحق ده‌ستگیر ده‌کری‌ن و ئەشکه‌نجه‌ ده‌دری‌ن و له‌سیداره‌ ده‌دری‌ن .

**فیدراسیۆنی ریکخراوه
مه‌ده‌نیه‌کانی کۆیه**

۲۵ / ۱۲ / ۲۰۱۰ - شه‌مه‌مه

خویندکاری زانکۆو نووسه‌رو چالاکوانی کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی ده‌ستگیر کرد به‌ بیانووی به‌شداریکردنیان له‌ چالاکی سیاسی و نانه‌وه‌ی ئاژاوه‌و ...هتد، که‌ ئەمانه‌ ریکگای شارستانیانه‌و سه‌رده‌میانه‌ن بۆ داواکردنی ماف و

ئازادیه‌ که‌سیه‌کان و به‌ها مروّقایه‌تیه‌کان، ئەوه‌ی جیگای داخه‌ هه‌لمه‌ته‌کان ته‌نها به‌ده‌ستگیرکردن و ئازاردان و ئەشکه‌نجه‌دان کۆتاییان نایه‌ت به‌لکۆو زۆربه‌یان له‌به‌رامبه‌ر داواکردنی ئازادی بیروراو دادپه‌روه‌ری کۆمه‌لایه‌تی په‌تی سیداره‌ چاره‌نووسیانه‌!!، وه‌ک پوژژانه‌ له‌ راگه‌یاندنه‌کاندا به‌روونی ده‌بیبین و ده‌بیبستین و ده‌یخوینینه‌وه‌، ئەمروّش کۆماری ئیسلامی ئێران به‌نیازه‌

کۆمه‌لانی به‌شه‌ره‌فی خه‌لکی کوردستان .....
نووسه‌ران
پووناکبیران.....
چالاکوان و کادیرانی
ریکخراوه‌یی .....

له‌ کاتیکدا زۆربه‌ی

ده‌سه‌لاته‌کانی
دوونیا به‌شیوازی
مه‌ده‌نیانه‌ و
سه‌رده‌میانه‌ ناره‌زایی
و داواکاری خه‌لک
وه‌رده‌گرن و شیوازی
شارستانیه‌ی
حوکم به‌کارده‌هینن
بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی
په‌خنه‌و گله‌یی
جه‌ماوه‌رو نووسه‌رو
پووناکبیران
و چالاکوانانی
کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی و
به‌یه‌کیک له‌ ماف و
ئازادیه‌ که‌سیه‌کانی
داده‌نین که‌ بۆ
هه‌موو مروّقیک هه‌یه‌

له‌سه‌ر زه‌وی موماره‌سه‌ی کارو چالاکی ریکخراوه‌یی و سیاسی و مه‌ده‌نیانه‌ بکات له‌ چوارچێوه‌ی یاسای دیاریکراوی ولاتان که‌ به‌ پێوه‌ری نه‌ته‌وه‌یه‌ که‌گرتووه‌کان ریکه‌ی پیدراوه‌ و ریکخراوی مافی مروّقی نیۆده‌وله‌تیش پشتگیری ده‌کات، پێچه‌وانه‌ی هه‌موو ئەم به‌هاو یاساو ریسایانه‌ رژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران نزیکه‌ی سالیک به‌ر له‌ ئیستا کۆمه‌لیک گه‌نج و

بئ جیاوازی رووبەرووی
ئازارو ئەزیزەت و توندترین
شیوێهکانی سەرکوێکردن
نەبنەوێ روژ لەگەڵ روژ
ئازادییەکانیان بەرتەسکتر
نەکریتەوێ.

ئەگەر دەبینین لە دنیای
ئازادو پیشکەکوێتوودا روژ لەگەڵ
روژ ئازادی و دیموکراسی لە نیو
کۆمەلگادا قوولترو نیهادینە تر
دەبن و بیر لەوێ دەکریتەوێ کە
چۆن کەموکۆریەکانی چارەسەر
بکەن و بۆئەوێ خەلکیکی زیاتر
بە شیوێهەکی باشتر لە نیعمەتی
ئازادی بەهرەمەند بن، لە ولاتی
ئێمەدا دیکتاتۆری روژ لەگەڵ
روژ شیوێهێ دزیوترو میتۆدی
نوێتر لە سەرکوێت دا دەدۆزیتەوێ.
بەو رادەهێهێ خەلکی ئازادبخواز
میتۆدی نوێ بۆ وەدەستەینانی
ماف و ئازادییەکانیان دەدۆزێتەوێ،
بەو رادەهێش دیکتاتۆری
فەرمانرەوا میتۆدو پیلانی نوێ بۆ
سەرکوێت دەدۆزیتەوێ. ئەم رەوتە
ریژمی کۆماری ئیسلامی بەرەو
تاریکییەکی ئەنگۆستەچاوی
زۆلم و ستەم پال پیوێناوێ بە
چەشنیک کە بە یەکجاری لەگەڵ
کۆمەلگەێ مرۆفایەتی و رووھی
ئینسانییەت پاکانە حیسابی
کردوێ. لەو بەرەبرەکانی نیوان
ئازادی و دیکتاتۆری دا ژنان و
لاوان نرخێ سەرەکی سپیئەدە
ئەو ئازادییە دەدەن کە لە دوا
شەوێ زەنگی دیکتاتۆری دەنگوێ.
بەو هیوایەێ سالی تازەێ زاینی
بەرەکەتی ئازادبخوازان و نەگبەتی
زۆردارەکان بئ.

وێرای پیروژبایی دووبارە بۆ
هەموو گەلانی جیهان، هیوادارین
سالی تازەێ زاینی سالی
رەواندەوێ هەموو خەمەکان و
چەسپاندن و جیگیربوونی مافەکانی
مرۆف بئ.

بە سوپاسەوێ

یەکیەتی زانی دیموکراتی
کوردستان

یەکیەتی لاوانی دیموکراتی
روژەلاتی کوردستان

۳۱ دیسامبری ۲۰۱۰ زاینی

رۆپۆرسمیگ بە بۆنەێ سەری سالی نوێی زاینییەوێ

بەیامی هاوێهشی یەکیەتی زانی دیموکراتی کوردستان و یەکیەتی لاوانی دیموکراتی روژەلاتی کوردستان بەبۆنەێ هاتنی سالی تازەێ زاینییەوێ

بەشدارانێ بەرێزا!
میوانانی خۆشەوێست!
بەخێر بین بۆ ئەوێ لە گەڵ
ئێمە سەری سالی تازە جیژن
دەگرن. سالی (۲۰۱۰)ی زاینی بە
هەموو خۆشی و ناخۆشییەکان
بەری دەکەین و پیکەوێ شاهیدی
هاتنی سالی تازەێ زاینی دەبین،
بەم بۆنەهێوێ لەلایەن یەکیەتی
زانی دیموکراتی کوردستان
و یەکیەتی لاوانی دیموکراتی
روژەلاتی کوردستان گەرمترین
پیروژبایی بە ئیوێو هەموو خەلکی
جیهان و کوردستان دەلین و
هیوادارین سالی تازە پڕ لە خێرو
خۆشی بئ بۆ ژنان و لاوانی جیهان
بەگشتی ژنان و لاوانی کوردستان
بە تاییەتی.

بەرێزان:

دەبینین سال بە سال زیاتر
گەلانی جیهان بە ماف و
وێستەکانی خۆیان لە چوارچیوێ
بەندەکانی چارنامەێ مافی مرۆف
و پابەندبوون بەو بەندانە دەگەن و
ئاسایش و ئاوەدانی بۆ ولاتەکیان
داین دەکرئ، بەداخەوێ لە ولاتی
ئێران لە ژێر دەسەلاتی ریژیمی
کۆنەپەرستی کۆماری ئیسلامیدا
مرۆفەکان لە سەرەتاییترین
مافەکانی خۆیان بیبەشن و روژنیە
شاهیدی پیشیلکردنی مافی مرۆف
بە گرتن و زیندانی کردن و ئێعدام
کردنی رۆلەکانی ئەم خاکە نەبین
و هەر روژەێ توێژەکانی کۆمەل

روژی هەینی ریکەوتی
۲۰۱۰/۱۲/۳۱ (ز) بەرابەر بە ۱۰
بەفرانباری ۲۷۱۰ کوردی کۆریک
شادی بە بۆنەێ هاتنی سالی نوێ
زاینی لە لایەن یەکیەتی زانی
دیموکراتی کوردستان و یەکیەتی
لاوانی دیموکراتی روژەلاتی
کوردستان بۆ ئەندامان و
لایەنگرانی حیزبی دیموکراتی
کوردستان پیک هات.

سەرەتای رۆپۆرسمەکە لە لایەن
پیشکەش کاری بەرنامەکەوێ هێرو
عەبدوولاهی یەوێ بەخێر هاتنی
میوانان و ئامادەبوونی ئەم جیژنە
کراو و دواتر پەيامی هاوێهشی
یەکیەتی زانی دیموکراتی
کوردستان و یەکیەتی لاوانی
دیموکراتی روژەلاتی کوردستان
لە لایەن فەریبا وەیسێ ئەندامی
بەرێوێهیری یەکیەتی زانی
دیموکراتی کوردستان پیشکەش
بە ئامادەبووان کرا.

دوابەدواي بلاو کردنەوێ
شیرینی هونەرماندان ئارام و
ئاوات بۆکانی و موزیک ژەنی
بەرێز نەریمان کەرکوکي ئەم
کۆرە زیاتر رازایەوێو هەلپەرکی
گشتی دەستی پئ کرد.

جیگای ئاماژەهێ کە ئەم
رۆپۆرسمە کاتژمێر ۲/۳۰ی
دوانیوێو دەستی پئ کرد زیاتر
لە ۲ کاتژمێری خایاند.

ئەمەش دەقی پەيامەکە:

به شدارى هه‌یه‌تیکی یه‌کیه‌تی ژنان له که‌مپه‌ینی «نا بو» بازرگانی کردنی ژنان»

هه‌یه‌تیکی یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان نه‌سهرین حه‌سه‌نژاده، ئەندامی به‌ریوه‌به‌ریی یه‌که‌یه‌تی ژنان و گه‌لاویژ حه‌سه‌ن زاده کادری دیرینی یه‌کیه‌تی ژنان و شاناز کاکه‌خان ئەندامی یه‌کیه‌تی ژنان، سێشه‌ممه ۲ ی سهرماوه‌ز به‌شدارییان له که‌مپه‌ینی «نا بو بازارگانیکردن به‌ژنان» دا کرد که له باخی گشتیی شاری سلیمانی دا به‌ریوه‌چوو.

له‌و کۆبوونه‌وه‌یه‌ی چالاکان و ریکخراوه‌کانی ژنانی کورد دا یادداشتنامه‌ی یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان له لایهن سهرپه‌رهستی هه‌یه‌ت نه‌سهرین حه‌سه‌نژاده‌وه‌ خویندرايه‌وه‌ که به‌ بۆنه‌ی ۲۵ ی نوامبر، رۆژی نه‌هه‌شتنی توند و تیژی دژی ژنان ئاماده‌کرا بوو.

کۆبوونه‌وه‌ی فیدراسیۆنی ریکخراوه‌ مه‌ده‌نیه‌کان له‌ کۆیه

به‌ریوه‌به‌ریی نوێ دا، خاتو سویلا قادری، سکرته‌یری یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان به‌ یه‌کیک له ئەندامانی به‌ریوه‌به‌ریی فدراسیۆن هه‌ل بژێردرا.

شایانی باسه‌ که جیا له یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان، ۳ ریکخراوی دیکه‌ی سهر به‌ بنه‌ماله‌ی حیزبی دیموکرات که ئەندامی ئەو فدراسیۆنه‌ن، به‌شدارییان له‌و کۆبوونه‌وه‌یه‌دا کردبوو که بریتی بوون له

- یه‌کیه‌تی لاوانی دیموکراتی رۆژه‌لاتی کوردستان

- ئەنجومه‌نی به‌رگری له زیندانیانی سیاسی رۆژه‌لاتی کوردستان

- ناوندی مندالپاریزی رۆژه‌لاتی کوردستان

رۆژی دووشه‌ممه، ۲ ی سهرماوه‌ز هه‌یه‌تیکی یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان به‌ سهرپه‌رهستی سویلا قادری به‌شداری له کۆبوونه‌وه‌ی فدراسیۆنی ریکخراوه مه‌ده‌نیه‌کانی شاری کۆیه‌دا کرد.

له‌و کۆبوونه‌وه‌یه‌دا سه‌وه‌یلا قادری باسی گرینگی پیدان به‌ حه‌وتووی «نا بو توند و تیژی دژی ژنان» و چر بوونه‌وه‌ی چالاکی ریکخراوه مه‌ده‌نیه‌کان له‌و پیناوه‌ی دا کرد.

ههر له‌و کۆبوونه‌وه‌یه‌دا پێشنیار کرا که فدراسیۆنی ریکخراوه مه‌ده‌نیه‌کانی شاری کۆیه به‌ نیه‌به‌تی رووداوه نه‌ته‌وه‌یه‌کان هه‌لوئست و بۆچوونی خۆی هه‌بێ و له‌ درێژه‌ی ئەو کۆبوونه‌وه‌یه‌دا و له‌ به‌شی هه‌لبژاردنی ئەندامانی

به‌ریوه‌چوونی سمیناریک به‌ بۆنه‌ی ۲۵ ی نوامبر

له‌لایهن ژنانی کۆمه‌له‌وه‌

خۆی دا رۆلی راگه‌یاندن له‌ په‌ره‌پیدان به‌ دیارده‌ی توند و تیژی و هه‌روه‌ها به‌رگرتن له‌و دیارده‌یه‌ی خسته‌ به‌ر باس.

سه‌وه‌یلا قادری له‌ به‌شیکه‌ی دیکه‌ی باسه‌که‌ی دا پیکه‌اته‌ی پیاوسالاری کۆمه‌لگا و جیا نه‌کردنه‌وه‌ی دین له‌ ده‌سه‌لات و نه‌بوونی یاسای به‌ر ته‌سککردنه‌وه‌ی توندوتیژی وه‌ک هۆکاره‌ سه‌ره‌کیه‌کانی به‌رده‌وامیی توند و تیژی له‌ کۆمه‌لگای ئێران و کوردستان ناو برد.

شایانی باسه‌ که له‌و سمیناره‌ دا چه‌ند برگه‌ کاری هونه‌ریش پێشانی ئاماده‌ بووان درا.

کۆمه‌له‌، سه‌وه‌یلا قادری، یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان و که‌نێر عه‌بدوللا، سه‌رنووسه‌ری گوڤاری ته‌وار له‌ پێوه‌ندی له‌ گه‌ل کێشه‌ و پرسه‌ی ژنان له‌ کۆمه‌لگا و ریکگانانی به‌ره‌و رووبوونه‌وه‌ له‌ گه‌ل توند و تیژی دژی ژنان باسه‌کانی خۆیان پێشکێش کرد.

سه‌وه‌یلا قادری، سکرته‌یری یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان له‌ باسه‌گه‌ی

کرد که ژنانی کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌ تکێشانی کوردستانی ئێران به‌ بۆنه‌ی ۲۵ ی نوامبره‌وه‌ ریکگان خستبوو.

له‌و سمیناره‌دا ناهید به‌همه‌نی، ئەندامی سیاسی ده‌فته‌ری

سکرته‌یری یه‌کیه‌تی ژنانی دیموکراتی کوردستان رۆژی چوارشه‌ممه، ۳ ی سهرماوه‌ز به‌ پێشکێشکردنی باسێک، به‌شداریی له‌ سمیناریک دا

بۆ کۆتایی هینان به‌ توندوتیژی دژی
STOP VIOLENCE AGAINST WOMEN
برای پایان دادن به‌ خشونت علیه زنان

بەرپۆهچوونی سەمیناریک بە بۆنەی ۲۵ ی نوامبر،

رۆژی سەپتەمەری توندوتیژی دژی ژنان

چاوەدێری و کۆنتڕۆلی توند و تیژی لە کۆمەڵگای ئێرانی بە پر لە کەمایەسی زانی.

کۆرگی دیکە ئەو رپۆرسمە عەلی بەدای، رۆژنامەنووس و چالاکی سیاسی بوو کە تیشکی خستە سەر دیاردەیی توند و تیژی لە بنەمالە دا.

ناوبراو لە باسەکەیی دا شکل و شیوازەکانی دەرکەوتنی توندوتیژی لە بنەمالە، ھۆکار و بەستین و زیان و دەرەنجامەکانی ئەو دیاردەییە لە کەشی خیزان دا شی کردووە و کۆمەڵە پێشنیاریکی لە پێوەندی لە گەل گۆرینی کلتوری توند و تیژی لە کۆمەڵگادا خستە روو.

بەشیکی لە دیکە ئەو سەمینارەدا بەشداران سەرنج و تێبینیەکانی خۆیان لە پێوەندی لە گەل باسەکانی سەمینارەکەدا خستە روو.

رەگ داکووانی توند و تیژی لە کۆمەڵگای ئێرانی خستە بەرباس. ناوبراو لە باسەکەیی دا ئاماژەیی بە پیکهاتەیی پیاومەزنییی

ئێوارەیی رۆژی پینجشەممە، ۴ ی سەرمادە، سەمیناریک لە لایەن یەکیەتی ژنانەووە بە بەشداریی دەیان کەس لە کادر و پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکرات و ئەندامانی یەکیەتی ژنانی دیموکراتی کوردستان بەرپۆه چوو. کۆرگی ئێرانی سەمینارەکە پرسیی توندوتیژی لە کۆمەڵگای ئێران و رۆژەلاتی کوردستانیان تاوتوی کرد.

لەسەرەتای ئەو رپۆرسمەدا پەیامی یەکیەتی ژنانی دیموکراتی کوردستان بەو بۆنەووە لە لایەن خاتوو شەهلا مورتە زازادەووە خویندرایەووە. دواتر خاتوو کویستان

فتووحی، رۆژنامەنووس و چالاکی کۆمەڵگای ئێران و کوردستان مافەکانی ژنان باسی ھۆکارەکانی کرد و یاساکی پێوەندیار بە

کۆبوونەووی سکریتی یەکیەتی ژنان

بۆ ئەندامانی لە دیانان

ئەرک و بەرپرسیاریەتیانەیی کرد کە یەکیەتی ژنان لە ھەل و مەرجی ئێستای ئێران دا ھەییەتی. بە دواي ئەم باسەدا بەشدارانی کۆبوونەووەکە را و سەرنجی خۆیان و پێشنیاری خۆیان دەربری.

لە لایەن سکریتی یەکیەتی ژنانەووە چەند وتەییەک سەبارەت بە وەزعی ژنان لە قوناعی ئێستای خەبات بۆ یەکیەتی و رۆل و پیکەیی ژنانی کورد و ریکخراوەکانی ژنان لە بەرەو پێشچو و نی ئەو خەباتە دا پێشکەش کرا. لە میانەیی باسەکەیی بەرپۆه سۆھەیلادا ئاماژەیی بەو

رۆژی یەکشەممە ۵ ی بەفرانباری ۱۳۸۹ ھەییەتیکی ژنانی دیموکراتی کوردستان کە پیک ھاتبوون لە بەرپۆه سۆھەیلادری سکریتی، فەریبا وەیی ئەندامی بەرپۆه بەری و ئەمام خوسرەووی ئەندامی یەکیەتی ژنانی دیموکراتی کوردستان سەردانی کۆمیتەیی سۆران لە دیانان باشووری کوردستانیان کرد. سەرەتای کۆبوونەووەکە بە چەند وتەیی بەرپۆه ئامینە پوورسەعید بەرپرسی کۆمیتەیی دیانان دەستی پێ کرد. پاشان

کۆبۆونهوهی ریکخراوه سنڤیهکان

ریکهوتی ۱۳۸۹/۸/۱۰ ی ههتاوی روژی شههمه له لایهن بونیادی پشتیوانی له ریکخراوه سنڤیهکانی حیزبی دیموکرات کۆبۆونهوهیهک بۆ ههر دوو سکرتیری یهکیهتی ژنان و یهکیهتی لاوانی دیموکراتی روژهلاتی کوردستان و بهرپرسی ئهنجومهنی بهرگری له زیندانیانی سیاسی روژهلاتی کوردستان پیک هات.

کۆبۆونهوهی ۳ مانگهی فیدراسیۆن

روژی سێ شههمه ریکهوتی ۱۳۸۹/۹/۱۶ ههیهتیکی یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان به سهربهستی سکرتیری ئه و ریکخراوه به بهشداریان کرد له کۆنفرانسی سالانهی کۆمیتهی ناوهندی ۳ یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان. ئه و کۆنفرانسه که سهههتا به چهند وته له بارهی رهوشی ئه مپۆی ژنانی ئێرانی له لایهن سوّه ییلا قادری سکرتیری یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان پێشکەش کرا. دواتر ده رگای گفتوگو بۆ بهشداریانی کۆنفرانسه که والا کرا و خاله لاواز و بههیزهکانی چالاکیهکانی ئه م ریکخراوهیه خرا نه بهر گفتوگو. له کۆتایی دا سهه له نوێ کۆمیتهی یهکی تازه بۆ کۆمیتهی ناوهندی ۳ هه لێژیردرا.

کۆبۆونهوهی هاوبهشی یهکیهتی ژنانی

دیموکرات و یهکیهتی ژنانی PKK

ریکهوتی ۲۰۱۰/۱۲/۴ کۆبۆونهوهیهک له نیوان ئه ندامانی کۆمیتهی یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان و به شیک له ئه ندامانی یهکیهتی ژنانی PKK له سو ران به ریوهچوو. له م کۆبۆونهوهیه دا باس له سهه ئازادی و مافهکانی ژنان له روژهلاتی ناوهراست و به تایبهت زهوت کردن مافی ژنان له ولاتی ئێران هاته بهرباس و لیکۆلینهوه و ههیهتی ههر دوولا له م بواره دا ئال و گو ر ی بیرو رپایان کرد. پێویسته بگو تر ئ ههیهتی یهکیهتی ژنان به ریز ئامین پوورسهید بهرپرسی کۆمیتهی سو رانی یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان سهه ر په رستی ده کرد. دوا ی ۴ کاتژمیر دانشته که کۆتایی پی هات.

ههیهتیکی یهکیهتی ژنان به شدارییان له ریورهسی هه لێژاردنهوهی مام جهلال به سهروک کۆماری عیراق دا کرد

روژی ۲۲ هه زه لوهری ۱۳۸۹ به با نگه یشتی ره سمی که له لایهن مه کته بی ر یکخستنی کۆ یه ریکخرا بو و، هه یه تیکی

یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان که پیکهاتبون له به ریزان، سووری پهیرهوان، نه سرین خزر ئاقایی، تامان محهمه د، مه هاباد مه عزور و سه فین قادری به شداریان کرد له ریوره سمیک که به بۆنه ی دووباره هه لێژاردنهوهی مام جهلال به سهروک کۆماری عیراق دا کرد. هه یه تی یهکیهتی ژنان دوا ی ده ربیرینی خو شحالی خو یان به و بۆنه وه په یامی یهکیهتی ژنانیان پێشکەش کرد.

به ریوهچوونی چه ند گروپ شو پیک له بنکه ی یهکیهتی ژنانی دیموکراتی کوردستان

روژی دووشه مه ۲۲ / ۹ / ۱۳۸۹ ی هه تاوی به هاوکاری ریکخراوی هاتلەند که ریکخراویکی مرۆبیه و بۆ چاره سه ر کردنی کیشهکانی ژنان کار دهکا له بنکه ی یهکیهتی ژنانی

دیموکراتی سێ گروپ شو پیک هینا که ههر گروپه ی پیک هاتبوو له ۸ کهس له ژنان پیاوانی یه کسانبخواری روژهلاتی کوردستان. ته وه ری باسه که له سهه ر کیشهکانی ژنان و هویهکانی چه وساندنه وه ی ژنان و چاره سه ر کردنیان بوو. پێویسته بگو تر ئ له م گروپ شو پانه ژنان پیاوان زور چالاکانه تیندا به شدار بوون و راو بو چوونهکانی خو یان ده ربیری، کاتژمیر ۹ ی سهه له به یانی دهستی پیکرد و تا کاتژمیر ۵ ی ئیواری خایاند.

ئۆكتوبرى
۲ . . .
پە سەند
كرا وە
پیداگری
دەكالا سەر
بە شدارى
ژنان لە
پرۆسەى

سىمىنارى يەكپەتەي ژنان لە ولاتى سوئىد

مەبەستى بە
هەلسەنگاندنى چالاكى
سىياسىي ژنى كورد لە
رۆژھەلاتى كوردستان
لە ماوەى ۳۱ سالى
رابردوودا، يەكپەتەي
ژنانى ديمۆكراتى
كوردستان كۆمىتەى
سوئىد، رۆژى شەممە
رېكەوتى ۱۵ خەزەلۆەر
لە شارى ستوكھۆلم
سىمىنارىكى پىكەھىنا
سىمىنارەكە بە
سرودى ئەى رەقىب و
خولەكىك پىدەنگى بۇ رىز
گرتن لە گيانى خەباتكارانى
يەكسانىخووزى دەستى
پى كرد.
گرىنگى و پىويستى

باسەكان خرايەروو.
بۇ بەشى پانىل
هەول درابوو ژنانى
چالاک كە ئىتتەما وپىرى
سىياسىي جياوازيان
هەيە بانگەهشت بکرىن،
تا لە روانگە خۆيانەو
هەلسەنگاندنى گرفتهكانى
سەر رىگەى جولانەو
سىياسىي ژنى كورد لە
رۆژھەلات كوردستان
بکەن.

بووژاندنەوہى ولاتانى
تووشى قەيران و
هەروەها لە سەر
دەستەبەر کردنى ئاشتى
و هيمنى لە ولاتانە دا.
لە بەشى دووہمدا
چۆنپەتەي گرفتهكانى ژنان
لە ولاتانى دواکەوتوو
و دواترىش هيمای
ژنانى چالاكى كورد لە
بوارە جوراجۆرەكان
بۇ کردنەوہى دەرگای

كۆبوونەوہى ژنانى سوئىال ئەنتەرناسیونال

لە بنكەى حیزبى سوئىالیستى فەرانسە پارىس

ژنان كە فەقیرترین بەشى
كۆمەلگان خراپتر دەكات
و رىژەى يارمەتیدان
بۇ دەستەبەر کردنى
يەكسانى چ لە كۆمەلگا
پىشكەوتوكان و چ
لە كۆمەلگە هەژارەكان
دادەبەزىنى، بەلام قەيران
لە ولاتانى جوراجۆر بە
پى وەزعى ئەو ولاتانە
تارىف دەكرىن و رەنگە
هەموومان لە سەر ئەو
بروايە نەبين كە گرینگترین
قەيران ئەورۆكە قەيرانى
ئابوورىيە بەلكوو
هەژارى، كىشەى ژىنگە،
توندووتىژى، بىكارى،
ئەمنىيەتى جىنسى،
ئەيدز، كىشە و شەر،
لەپەراویزخرانى ژنان،
تېرۆرىسم، توندئاژۆبى
ئىسلامى و هتد دەتوانى
لە ناوچەيەكى دىكە وەك
قەيرانى سەرەكى پىناسە
بکرى.

۲ رۆژ كۆبوونەوہدا
كۆمەلە باسكى
جوراجۆر سەبارەت
بە كارتىكەرى قەيرانى
كرا. گرینگترین پەيامى
هەموو ژنانى بەشدار
ئەو بوو كە ئەگەرچى
قەيرانى ئابوورى كە

ئابوورى لە سەر وەزعى
ژنان لە جیھاندا تاوتوى
ئەورۆ بەرۆكى جیھانى
گرتووہ راستەخۆ وەزعى

رۆژانى ۲۱ و ۲۲ ی
خەزەلۆەر كۆبوونەوہى
ژنانى سوئىال
ئەنتىرناسیونال لە مەقەرى
حیزبى سوئىالیستى
فەرانسە لە سولفىزىنو ی
پارىس بەرپۆەچوو
يەكپەتەي ژنانى
ديمۆكراتى كوردستان
لە لایەن سەرۆكى ئەو
رىكخراوہيە پيا لۆكاتىللى
بە فەرمى بانگەهشتى
ئەو كۆبوونەوہ كرابوو
و سارا موخەممەدى و
گولالە شەرەفكەندى وەك
نوينەر لە لایەن يەكپەتەي
ژنان كۆمىتەى دەرەوہى
ولات بەشدارىيان تىدا
كرد.
لە رەوتى بەرنامەكانى

۹ ژانوری

ژنان له یاریه کانی گوانگجودا

ناماده کړن : نازاد عه باسیان

۱۹ مه دال، سه ننگاپور ۱۰ مه دال.
لاؤس دانه.
مه غولستان ۹ دانه.
به گشتی له یاریانه دا ولاتی چین پله ی یه که م، کوره ی باشور پله ی دووه م و ژاپون پله ی سیته می به دست هینا.
له م یاریانه دا دهر که وت که له م سی ولاته دا ژنان له پیاوان چالا کتر بوون له کیکرکیکاندا.

له راکردن دا چین به و ده ده ستهینا نی ۳۶ مه دالاً پله ی یه که می به ده ستهینا که ۱۰ مه دالی زیږ بو ژنان بو.
له هر به شه دا هیندوستان که پله ی دووه می به ده ستهینا، له ۱۱ مه دال دا ۱۰ مه دالی بو ژنان بو.
به حرین که بوو به سیته می نه م رشته یه له ۹ مه داله که ی دا ۴۱ بو ژنان بو.

به شه داریبوو له م یاریانه دا توانیان ۲۰۶ مه دالی زیږ، ۲۰۶ مه دالی زیو، ۲۶۷ مه دالی برؤنز و ۷۹ مه دالی برؤنزی دیکه ش به شیوه ی هاوبه ش به دست بینن.
له به شی ژنان دا سه رکه تووترین ولات، ولاتی چین بوو که توانی ۱۱۳ میدالی زیو و ۴۱ میدالی برؤنز به دست بینن.
ژنانی ولاتی چین له ۳۸ به ش بوونه خاوه نی راکردن زورترین مه دالیان به ده دست هینا.
ژنانی چینی تایپه ۳۳ مه دال. ژنانی تایله ند ۳۲ مه دال. هونگ کونگ ۲۱ مه دال کوریای باکوور

به ده دست هینا.
له شازده ه مین خولی نه م یاریانه دا ژنانی ئیران توانیان نه م پله و مه دالانه به ده دست بینن.
مه دالی زیږ:
له رشته ی ووشو خه دیجه نازاد پور **مه دالی زیو:**
را حله ناسمانی و په ریسا فه رشیدی له تیکواندو. نیلا ه نه حه مدی، تیمی تفهنگی بایی له ۱۰ میتری، له تیرهاویشتن.
مه دالی برؤنز:
فاتمی چالاکی و سه میرا مه له ک پور له کاراته. سارا فکری، سووسه ن حاجی پور، سه مانه په ری له تیکواندو.
نیلا ه مه نسوریان له ووشو. روئینگی ۴

یاریانه که له دو حه ی قه تهر به ریوه چوو، ۲۶ ژنی ئیرانی به شدار بوون. له تیکواندو دوو مه دالی برؤز و له شه تره نج به شیوه ی گروپی مه دالیان

له کوتایی شازده یه مین خولی یاریه کانی ناسیا له گوانگجو، ۸۸ ژنی ئیرانی به شدار بوون. له م ۸۸ ژنه ئیرانی ۱۴ که سیان توانیان مه دال به ده دست بینن.
یاریانه نه م ریکه وتی ۲۱ خه زه لوهر تاکو ۶۱ سه رماز له گوانگجو چین به ریوه چوو.
ژنانی ئیران بو یه که م جار له سالی ۱۹۵۸ توانیان له م یاریانه دا به شدار بن که له توکیوی ژاپون به ریوه چوو. هر له و یاریانه دا بوو که بو یه که م جار توانیان پله به ده دست بینن و مه دال وهر بگرن. نه ویش له یاری والیبال دابو که به شیوه ی تیمی به ده ستیان هینا. له سالی ۱۹۶۶ له تایله ند و له پیته مین خولی نه م یاریانه دا تیمی ژنان توانیان پله ی سیته م به ده دست بینن.
له سالی ۱۹۷۴ له تاران، ژنانی ئیران به ریژه یه کی زیاتر به شدار بوون وله کتبه رکیکانی شه ره شمشیر و تیرهاویشتن توانیان دوو مه دالی زیو و برؤنز به ده دست بینن. هر وه ها له یاری شه ره شمشیردا به شیوه ی تیمی پله ی یه که یان به ده دست هینا.
له سالی ۲۰۰۲ که نه م یاریانه له بوسانی کوره به ریوه چوو، تیمی تیرهاویژی ده مانچه له ۱۰ میتری به شی ژنان، یه که مه دالی زیوی به ده دست هینا.
له سالی ۲۰۰۶ ی نه م

چۆراومچۆر

ديابيت Diabete

كار و فرمانى روژانه دا زور پيويستى به قەند ھەيە و بەشيكى تريش لە قەند دەگەریتەوھ نيو ماسوولكەكان دەگوریت بۆ نيشاستەى گيانەوھرى (گليكوژن) و لە كاتى بەرەوژووربوون دا ماسوولكەكان بەكارھيتانى گلوگوز و بۆ گورانى بۆ نيشاستەى گيانەوھرى رادەوھستت و تواناى ھەيە چەورى بگورې بۆ قەند جەرگيش تواناى دەردانى گلوگوزى ھەيە بۆ گورانى كەمىك لە نيشاستەى گيانەوھرى بۆ گلوگوز ئەوھش داببنكردى پيويستىھەكانى مېشك و شانە دەمارىھەكانى ترە.

رادەى قەند لە نيو خوین دا بە ھۆى چەند ھۆرمۆنىكەوھ ريك دەخرى:

۱- ئە نسۆ لين :
Insulin بریتى ھە ھۆرمۆنىك كە رژينى پەنكرياس و ماددەھەكى پرۆتینە لە شانەكانى بيتاى پەنكرياسەوھ دەپرژت. ئەنسۆلى يارمەتى دابەزینی خیرای رادەى گلوگوز لە نيو خویندا دەدا و بە تپپەپینی لە رەگەكانى خوینەوھ بۆ شانەكانى لەش وھكوو ماسوولكەكان و كۆئەندامى دەمار و گرنگترین ھاندەريش بۆ دەردانى ئەنسۆلین خواردنى شیرينیە.

۲- ھۆرمۆنى ئادرئالین:
Adrenaline ھۆرمۆنانەى كە لە ناوكى رژينى سەر گورچیلەوھ دەردەدرئ. كارى ھۆمۆنى ئادرئالین بە تەواوى دژى كارى ئەنسۆلینە واتە زیادبوونى ئەو ھۆرمۆنە لە ناو لەشى مرۆف دا دەبیتە ھۆى بەرزبوونەوھى خیرا لە رادەى گلوگوز لە نيو

ئامادەکردن: رحمان مەھموودى

خرابى نەخۆشى ھەكەدا گورانكارى چەورى و پرۆتستات نارېك دەبى و دەبیتە ھۆى زیادبوونى رادەى تەنەكانى كیتۆن و ترش لە خوین دا.

رژەى گلوگوز لە خویندا

رژەى سروسى پيش نان خواردن لە نيوان ۶۵- ۱۰۰ mg-dl ھە. پاش نان خواردنیش ئەو رژەيە بەرز دەبیتەوھ و دەگاتە ۱۲۰ mg/dl ۸۰- ھەركات رژەى قەند لە خویندا لە ۱۸۰ mg/dl زیاتر بى قەند لە نيو ميزدا ھەر دەكەوئیت پاشان دەست بە دابەزین دەكا و بەشيكى زورى قەندى خوین دەچى بۆ شانەكانى لەش و لەوانەش شانەكانى دەمارەكە لە

شەكرە دەردەكەوئ. ھۆكارى نەخۆشییە كەمى رادەى ئەنسۆلینى نيو خوینە واتا رژينى پەنكرياس تواناى داببنكردى پيويستى لەش لە ھۆرمۆنى ئەنسۆلین نى، كە پيويستە بۆ گورینى

نەخۆشییە قەندى خوین بە شيوەھەكى بەربلاو لە ھەموو جیھان دا ھەيە و رژەى تووشبووان بەو نەخۆشییە لە نيوان ۱۵ تا ۱۷٪ داھە. پياوانى تووش بوو ژمارەيان زیاترە لە ژنان و زانراویشە و بۆى ھەيە ھەموو مرۆفېك تووشى ئەو نەخۆشى ھەيە، بەلام ھۆكارەكان و دەركەوتنى نەخۆشى ھەكە زیاتر لە بە سال داچوواندا زیاترە لە گەنجان و كەسانى قەلەو بە تايبەتى ئەوانەى كە شیرينى زور دەخۆن تووش دەبن. مرۆف ھەر لە كۆنەوھ تووشى ئەو نەخۆشى ھەيە بوو، بەلام زانياريان لەسەر نەبوو، بۆیە پيى دەمردن. بە پيشكەوتى عيلم و زانست چەندین نەخۆشى دۆزرانەوھ، لەوانە نەخۆشى شەكرە، ھۆكارەكانى و چارەسەريشى. لە كۆنەوھ زور ناويان لەو نەخۆشییە ناوھ وەك ئەو نەخۆشییە كە گۆشت دەتوینتەوھ لە نيو ميزدا.

لە سالى ۱۸۸۹دا ھۆكارى ئەو نەخۆشییە زانرا و ئەو شانانەى (بافت) كە يارمەتى توانەوھى قەند لە نيو پەنكرياس دەدا باسى كرا و لەلايەن زانايەك بە ناوى لانگرھانس ناويان نا دوورگەكانى لانگرھانس. ئەو شانانەش كار دەكەن بۆ دەركردن ھۆرمۆنى ئەنسۆلین و ھەندى لەو شانانەش تووشى نەمان دەبن و نيشانەكانى

له قه بیله ی چامبوولی له گینه

وهرگیران: رۆژه عه زیزی

ژنان له ژيانی رۆژانه یان دا شتی سهیر و سه مه ره دهکن
 له م شوینه دا ژنان له چاو پیاوان وه زعیان باشه. به یانیان زوو له مال دینه در و ده چنه مه زرا و پیاوان له مالدا ده مینه وه و خه ریکی کاری ناو مال ده بن. مۆسیقا لی دهن و به گولی جوان ماله که ده رازینه وه تا ئه و کاته ی که ژنه کانیان له مه زرا ده گه رینه وه. سهیر ئه وه یه که ئه م ژنانه بایه خ به پیاوان نادهن و ئیهمالیان دهکن له بهر ئه وه ی که ئه م پیاوانه جیا له شه پرکردن و ئاژاوه نانه وه هیچ کاریکی دیکه یان نیه و زور هه ستیارن.
هیندوستان:

له وئ
 زهنگوله
 ده بی به
 جله کانیانه وه
 هه لواسن تاکوو له
 کاتی هاتووچو و
 کارکردن دا دهنگه
 دهنگی بیت، تاکه
 هۆکاری ئه وه یه
 که هه رکات دهنگه دهنگی زهنگوله کان نه هات ئه وه
 میرده کانیان ده زانن که ئه وه کار ناکهن و سزایان
 دهن.

سوور پیسته کانی نه مریکا

سهیر ئه وه یه کاتیک که
 ژنانی سوور پیست له ئه مریکای
 باشووردا مندالیان ده بی وهک
 هه ر مرۆفئیکی سه ر زهوی
 ده بی ئیستراحه ت بکا و بچیته
 ناو جیگه به پیچه وانه وه ئه وه
 پیاوه کانیان که ئیستراحه تی بۆ
 دهکن. هۆکاری ئه وه به دوور
 که وتنه وه ی رووچه ناپاکه کان
 ده زانن له ژنان.
نه ته وه ی باتاک:

ئه م نه ته وه یه له قوولایه کانی دورگه ی سوماترا
 ده ژین و به به یزی و به توانایی ناویانگیان هه یه.
 به لام ئه مه بۆ ژنان نهک بۆ پیاوان. پیاوه کانیان به کار
 نه کهر و ته مبه ل به ناویانگن. ژنانی ئه م دوورگه یه کاری
 سهخت و قورس دهکن و پیاوانیان له مالی داده نیشن
 و له سه ر یهک جگه ره ده کیشن و دهخۆن و دهخه ون.

خویندا.
 ۳- هۆرمۆنی گلوکۆزه کان: Glucagon
 ئه وه شیان رژیینی په نکریاس ده ری دها و یارمه تی
 به رزبوونه وه ی راده ی گلوکۆز له نیو خویندا دها به
 هۆی هه لوه شان وه ی گلایکۆجین له نیو جهرگ دا و
 یارمه تی ئازادبوونی گلوکۆز بۆ ناو خوین دها بۆ
 ئه وه ی بگاته ماسوولکه کان له حاله تی نااسایی دا.
 ۴- هۆرمۆنی کورتیزۆن: Cortisone
 ئه وه هۆرمۆنه
 له توئیکلی رژیینی سه ر گورچیه وه ده رده درئ. به
 کاره یسانی ئه وه هۆرمۆنه به به رده وامی به مه به سستی
 چاره سه رکردنی هیندیگ نه خووشی ده بیته هۆی مانه وه ی
 گلوکۆز له نیو خویندا و به رزبوونه وه ی.
 ۵- هۆرمۆنی گه شه کردن (گه وره بوون):
 Somatotrope
 ئه وه یان له به شی پیشه وه ی رژیینی
 ژیر میتشکه وه ده رده درئ و کاره که شی یارمه تی دانی
 مانه وه ی راده ی گلوکۆزه له نیو خویندا به به رزی و
 ئه وه ش دژی کاری ئه نسۆلینه، نا هیلی قه ند (شه کر) بۆ
 نیو شان ه کانی بچئ.

ئه و کاته ی ئاستی قه ند له راده ی سروشتی زیاتر له
 خویندا داده به زی پئی ده لین که می قه ند له نیو خویندا
 و اتا هیپو گلیسیمی (Hypoglycemia) به لام به رزبوونه وی
 ریژه ی قه ند له خویندا پئی ده گوترئ هیپرگلیسمی
 (Hypoglycemia) هۆکاری ئه وه به رزبوونه وه یه ش
 نارپیکی کاری هۆرمۆنه کانه به گشتی.
 نیشانه کانی دابه زینی قه ند له خوین (هیپوگلیسمی)
 برسی بوون، تووره بوون، ئاره قه کردن و ده ست
 له رزین له کاتی رۆژدا و له شه ودا ئاره قه کردن، خه وی
 ناخۆش، سه رئیشه، و پینه کردن و ئه گه ر زور دابه زی
 ده بیته هۆی له هۆش خوچوون و گه شکه.
 تیبینی: ئه و حاله تانه له کاتیک دا روو دهن ئه و
 که سانه ی ده رزی ئه نسۆلین یا زیاتر هه ب به کار بیئئ،
 له و راده یه ی که بۆی دیاری کراوه یا ده رمانی به
 کاره یناپی و ژمه خوار دنیکی له بیر کردبئ.
 نیشانه کانی به رزبوونه وه ی قه ند له خویندا
 (هیپرگلیسمی):

- ۱- زوو زوو میزکردن polauriea
- ۲- بوونی قه ند له نیو میزدا Glucose urea
- ۳- تینوویه تی زور
- ۴- دابه زینی کیش (وزن) به خیرا
- ۵- بی هیزی و بی تاقه تی
- ۶- زیادبوونی ئیشتیا بۆ خواردنه کان به تاییه تی شیرینی

- ۷- برسیه تی (زوو برسی بوون)
- ۸- هه لچوون و ده مارگیری خیرا
 سه رداوه:
 گو قاری ته ندروستی ژماه ۱۵-۲ کتیبی فه رانسه وی Guide
 prtique des MEDICAMENTS

- تیبینی
- ۱- دیابت (مرچ قند): نه خووشی شه کره، نه خووشی قه ندی خوین
 Diabete
  - ۲- لوزالمعه (پانکراس): په نکریاس، شیلک
 Pancreas
  - ۳- غده: گلاند، رژین، رژینه
 Gland

سووده‌گانی سیر

وهرگیران له فارسییه‌وه: فاتمه رحیمی

ناو ریخۆله‌کان خاویڤ ده‌کاته‌وه، به‌باشی ورد ده‌کرئ زۆرتترین به‌تایبته بۆ ئەو مندالانه‌ی که سوودی بۆ له‌ش ده‌بێ.

هیچ ریگیه‌ک نیه بۆ ئەوه‌ی دوا‌ی خواردنی سیر ناو ده‌می مرۆف بۆنی نه‌یه پیکه‌ینه‌ره گوگردییه‌گانی سیر دوا‌ی چونه‌ ناو له‌ش و خویڤی مرۆف له‌ ریگی پێست و (هه‌ناو) هوه ده‌فع ده‌بێ هیچ پیوه‌ندیه‌کی به‌ ده‌می مرۆقه‌وه نیه.

سیر له زۆر بواره‌وه بۆ مرۆف سوودبه‌خشه. دیاره کارناسانی بواری ده‌رمانسازی و پزشکی گرنگییه‌کی زۆر به سووده‌گانی سیر ده‌ده‌ن.

تایبته‌مه‌ندییه‌گانی سیر به‌ شیوه‌ی خواره‌وه‌ن:

۱. هیتانه خوارپی چه‌وری خویڤ که ده‌بیته هۆی به‌رگریکردن له ته‌نگ بوونه‌وه‌ی لووله خویڤبه‌ره‌گانی دل و به‌رگری له نه‌خۆشییه‌گانی دل، سه‌کته.

۲. هیتانه خواری کولسترۆلی خویڤ که‌ئه‌ویش هۆکاری دروستبوونی نه‌خۆشییه‌گانی دل و سه‌کته‌کردنه.

۳. خواردنی سیر به‌ شیوه‌یه‌کی که‌م شه‌کر داده‌به‌زینی و سوودیکی زۆری هه‌یه بۆ ئەو که‌سانه‌ی که ته‌مه‌نیان له سه‌رییه‌وه تووشی نه‌خۆشی شه‌کره بوون. ۴. سیر بۆ هیتانه خوارپی فشاری خویڤ به‌که‌لکه، دیاره به‌ کاره‌ینانی به‌رده‌وام ده‌توانی سوودیکی باشی هه‌بێ بۆ ئەو که‌سانه‌ی فشاری خویڤیان له سه‌رییه.

۵. (پیکه‌ینه‌ره‌گانی سیر) به‌رگری له پیکه‌وه نووسانی خرۆکه سپیه‌کان ده‌کا و سوودی هه‌یه بۆ خه‌ستنه‌بوونه‌وه‌ی خویڤ.

۶. سیر میکروپ و ویروسه زیانبه‌خشه‌گانی له‌ش له‌ به‌ین ده‌با به‌ تایبته‌وه کاتانه‌ی له‌شی مرۆف توانای به‌رگری کردنی نیه، به‌کاره‌ینانی سیر بۆ ئەو کاتانه‌ی له‌شی مرۆف تووشی چلک ده‌بێ، دیاره خواردنی سیر به‌ پیچه‌وانه‌ی هیندیک له‌ ده‌رمانه‌کان (انتی بیوتیک) هیچ زیانیکی نیه.

۷. سیر به‌شه‌گانی ژووره‌وه‌و

ته‌مه‌نیان له خوارپییه و تووشی نه‌خۆشی (انگل) بوون.

۸. سیر بۆ خا و یتکر د نه‌وه‌ی سینگ زۆر باشه و له هه‌مان کات به‌رگری له چلککردنی سینگ ده‌کا.

دیاره لای ئەو که‌سانه‌ی که سیر به‌ کار دینن ئەو پرسیاره‌ دیته‌ گورپی که‌ ئایا ده‌کرئ سیر به‌ ساغی قووت بدری بۆ ئەوه‌ی ناو ده‌م بۆنی نه‌یه و بتوانن به‌رده‌وام که‌لکی لێ وهر‌بگرن؟

ده‌بێ بگوترئ که هه‌موو ئەو تایبته‌مه‌ندییه‌ باشانه‌ی که له‌ ناو سیر دا هه‌یه، کاتیگ ده‌توانی بۆ له‌شی مرۆف به‌ سوود بێ که به‌ باشی ورد بکری.

ئەو کاته‌ی که سیر

ترئ باشتترین میوه بۆ دابه‌زینی کیشی له‌ش

کارناسانی خۆراک ده‌لین: ترئ باشتترین میوه‌یه بۆ ئەو که‌سانه‌ی که ده‌یانه‌وه‌ی کیشی له‌شیان دابه‌زی هه‌روه‌ها ترئ قازانجی ده‌رمانی زۆری هه‌یه، ئەو میوه‌یه خویڤ ده‌پالئوی و زۆریش به‌هیزه. له‌گه‌ل ئەوه‌ش دا سینگ و ریخۆله‌ خاویڤ ده‌کاته‌وه بۆ سکچوونی خویڤیش که‌لک له‌ ترئ وهر‌ده‌گیری.

ئا: «ژنان»

ئەو شتانهی که نابیی پیش نانخواردن و دوای نانخواردن بیانخوین

ئادەکردنی: سروە فەتاحی

هیندیك كهس عاده تیان وایه که خیرا دوای نانخواردن سیگار دهکیشن، یان چایی دهخۆنه وه. هیندیکیش له کاتی نانخواردن دا چهند لیوان ئاو دهخۆنه وه و هیندیکی دیکهش دوای نان سالاد دهخۆن یان ئەوهیکه میوه دهخۆن. به لām رهنگه زۆر کهس نه زانی چ شتیکی و له چ کاتیکی دا باشه، به لām له مبابه ته دا سه رنج دهدهینه سه ر ئەم چهند خاله:

خواردنه وهی چایی:

چایی به هۆی ئەوهیکه پیش له وه رگرتنی ئاسن له لهش دا دهگرئ، هه ر بۆیه ده بی ۲ - ۳ سهعات دوای نانخواردن، چایی بخۆینه وه. رهنگه له پیاوان دا که ئاسنی خوینیان له سه رییه خواردنی خیرای چایی دوای نانخواردن

هیچ کیشه یه کی نه بی به لām مندالان و ژنان ده بی تا چهند سهاعت دوای خوین له خواردنه وهی چایی بپاریزن.

خواردنه وهی ئاو:

باشتر وایه له کاتی نانخواردن دا که متر ئاو بخوریته وه واته یهک یان دوو سهاعت دوای نانخواردن ئاو بخوریته وه. چونکی خواردنه وهی ئاو دوای نانخواردن ده بیته هۆی

که مبهونه وهی ئەسیدی مه عیده وه هه زمکردنی خواردنه که وه درهنگی ده خا. به لām خواردنه وهی ئاو پیش نانخواردن زۆر باشه و ئیشتیا زۆر ده کا.

سیگار کیشان:

سیگار کیشان دوای نانخواردن، ده بیته هۆی ئەوهیکه خواردنه که له مه عیده وه بگه ریته وه ناو گه روو و ئەوهش له سالانی دا هاتو دا ده بیته هۆی سه ره تان.

خواردنی میوه:

به هۆی قورس بوونی مه عیده، خواردنی میوه دوای نانخواردن باش نیه. چونکی بۆ هه زم کردنی خواردنه که کیشه ساز ده کاو باشتر وایه یهک یان دوو سهعات دوای میوه بخورئ.

خواردنی میوه له نیوان ژمه کان دا ئیشتیا بۆ نان

خواردن کهم دهکاته وه و ئەوه بۆ کهسانی قه له و که هه ولی کز بو و نیان هه یه زۆر باشه، ههروه ها خواردنی میوه ماندوو بوونی زوو کهم ده کاته وه و ده بیته هۆی ئەوهیکه هیژی بیر کردنه وه زۆر بی و ههروه ها تووره بوونیش کهم دهکاته وه.

خواردنی سالاد:

باشتر وایه خواردنی سالاد پیش نانخواردن بی، چونکه پیشی زۆر خواردن دهگرئ و ههروه ها به هۆی ئەوهیکه فیبری زۆری هه یه بۆ دروست کار کردنی ریخۆله زۆر قازانجه. ئەگه ر سالاد خواردنه وهی بکه ویته دوای نانخواردن گه وره بوونه وهی مه عیده ی له پیشه. به خواردنی سالاد ده تانین ئەو ویتامینه ی که بۆ له شی مرۆف باشن به ده ستیان بیین. که سانیک

که له سالاد و سه وزی زۆر که لک وه رده گرئ، ویتامینه کانی خوینیان زیاتر له کهسانی دیکه یه.

بۆ به ده سته یانی ویتامینه کانی B1 و A و C و ئەسید فولیکی خوین ده تانین له میوه، سه وزی و سالاد که لک وه رگرین. سالاد به هۆی ئەوهیکه فیبریکی زۆری هه یه ده توانی له هه زمی زووتری گوشت که لکی هه بی.

قازانجه‌کانی چای زه‌عفهران

وهر بگرن به‌لام
باشترین کار ئه‌وه‌یه
که به جیی حه‌مام
بچنه ئاشپه‌زخانه!

وهرگیران له فارسییه‌وه: مینا سوتانزاده

قژی ئیوه به
شیوه‌ی سروشتی
مانگانه ۶ تا ۱۲ میلی میتر دریژ
دهبی و ئه‌ویش له‌و شته‌ی که
دهیخون به دهست دی نه‌وه‌ک ئه‌و
شامپوو نهرم که ره‌وه‌یه که ئیوه
که‌لکی لی وهرده‌گرن. بو ئه‌وه‌ی
که قژیکی جوان و دریژتان هه‌بی
روژانه که‌لک له‌و ۹ خوارده‌مه‌نیه
وهر بگرن.
۱- گوشتی ماسی ئومیگا ۳،
ویتامین B۱۲، ئاسنی تیدایه.
ئه‌وانه ههر سیکیان له‌و شته

مادده‌یه‌کی به‌ناوی کروسستین
تیدایه که فشاری خوین دینیتته

زه‌عفهران گیایه‌که که زوربه‌ی
خه‌لک به شیوه‌ی وشک کراو
وه‌ک ئه‌دویه و دم کراو که‌لکی
لی وهرده‌گرن.
قازانجه‌کانی زه‌عفهران:
که‌م کردنه‌وه‌ی ئازاری سوپی
مانگانه:

زه‌عفهران وه‌ک دهرمان بو
ئه‌و ژنانه‌ی که سوپی مانگانه‌یان
پاش و پیش دهبی که‌لکی
لی وهرده‌گیری و هه‌روه‌ها
ده‌مکراوی گیای زه‌عفهران بو
که‌مبوونه‌وه‌ی خوین ریژی
مندالدان و که‌مبوونه‌وه‌ی ئازاری
سوپی مانگانه به‌کار ده‌بری.
به‌لام نابی ئه‌و ژنانه‌ی دوو گیانن
که‌لکی لی وهرگرن چونکه له
هیندیک لیکولینه‌وه‌دا دهرکه‌وتوو

خواری ههر به‌و هویه زه‌عفهران
پیش له‌و چونه‌ سه‌ری فشاری
خوین ده‌گری.

قازانجه‌کانی دیکه: چایی
زه‌عفهران بو زور نه‌خوشتی
دیکه‌ی وه‌ک: ئاسم، کوکه، وشکی
پیست، گازی مه‌عه‌ده، بی‌خه‌وی
و زور نه‌خوشتی دیکه به‌کار دی.

چه‌ند ریگا بو بوونی قژیکی باش و به‌هیز

سه‌ره‌کیانن که ریشه‌ی قژی
ئیوه به‌هیز ده‌کن.
۲- سه‌وزیجات: وه‌ک ئه‌سه‌په‌ناخ
و که‌له‌م باشترین سه‌رچاوه‌ی
ویتامین A و C، جه‌سته‌ی ئیمه
بو دروستکردنی «سبوم» که‌لک
له‌و ویتامینانه وهرده‌گری سبوم
نهرم که ره‌وه‌یه‌کی سروشتیه.
۳- دانه‌ویله وه‌ک: لوبیا، نیسک
که پروتئین و ئاسنیان هه‌یه
ده‌بنه هوی باشتر دریژ بوونی
قژی. که‌م بوونی ویتامینی بیوتین
ده‌بیتته هوی شکانی قژه‌کانتان.

له‌وانه‌یه به‌ بر‌وای هه‌مووان
باشترین ریگا بو بوونی قژیکی
جوان و به‌هیز ئه‌وه بی که که‌لک
له شامپوی باش و نهرم که ره‌وه

که ده‌بیتته هوی له‌بار چوونی
منداله‌که.

چای زه‌عفهران دژی خه‌مؤکیه:
چای زه‌عفهران وه‌ک دهرمانی
خه‌مؤکیش که‌لکی لی وهرگیراوه.

بو سلامه‌تی دل:
به پی ئه‌و لیکولینه‌وانه‌ی
که کراوه چای زه‌عفهران پیش
له‌ کو‌بوونه‌وه‌ی کلسترول له
نیو دهماره‌کان ده‌گری و به‌و
شیوه‌یه پیش به نه‌خوشتیه‌کانی
دل ده‌گری.
هاتنه خواری فشاری خوین:
ده‌مکراوی زه‌عفهران

هه‌لدانه‌وهی لاپه‌رێک له ژبانی ژنێک

فرمیسک

بۆ لام من ده‌چووم
بۆ ده‌ری، ته‌نیا بیرم
له‌ کوچه‌ بوو. جارێکی
بۆن (عه‌تر) ی بۆ هینا
بووم، گوتی: فرمیسک
گیان ئەمه‌م بۆ تو
هیناوه، منیش گوتم من
بۆ چیمه‌؟ بیده‌ به‌ دایکم.
خوشکم که‌ ئاگای له‌مه
بوو گوتی: « جارێکی
دیکه‌ ئەگه‌ر دیاری
بۆ هینای، پێی بلی «
ده‌ست خوش»

۱۲ ساڵه‌ بووم
چومه‌ مالی
«به‌خت» ئەویش چ
ماله‌ می‌ردیک. هیچم
نه‌ده‌زانی، هه‌ر بۆ
مالی خۆمان و دایکم
ده‌گریام و ده‌مگوت:
ده‌رۆمه‌وه‌ بیرم دایکم
ده‌که‌م. سێ ساڵ بووله
مالی می‌ردبووم، به‌لام
مندالم نه‌بوو، (م)
زۆری دوکتور پێ
کردم، دوکتور نه‌زه‌ری
وابوو جارێ مندا له‌.

ته‌مه‌نم ۱۶ ساڵ بوو
سکم پر بوو
(م) گوتی: ده‌ته‌بم
بۆ شو‌مال، مالی
باوکیشم له‌وێ بوون.
له‌ شو‌مال کچیکی
بچوکی جوانمان
ناسی ناوی شه‌قایه‌ق
بوو، (م) زۆری خوش
ده‌ویست بۆیه‌ بریاری
دا که‌ کچمان ببی ناوی
بنی شه‌قایه‌ق. هه‌موو
جلوبه‌رگیکی پیش له
دایکبوونی بۆ کرێ.
تۆ مانگ و نۆرۆژم

لێ نه‌بوو، که‌ (م)
باوکمی رازی کردبوو
چونکه‌ (م) منی
خوش ده‌یویست. دواي
چونه‌وه‌ی مامم،
خویندنه‌که‌ی ته‌واو
بکا، بۆچی ناھیلی؟ (م)
گوتی: پێم خوش نیه
له‌ خویندن به‌رده‌وام
بێ. ئەمرۆ کاتێک به‌

مندالیکی ۱۲ ساڵان
بووم رۆژانه‌ دواي
چوونه‌ قوتابخانه
خه‌ریکی یاری کردن
له‌ گه‌ل مندالانی کۆلان

دواي دا چووم کوریک
پێی ده‌گوت. باوکیشم
گوتی: کچی من مندا له‌،
شتی وانازانی. خوشکم
که‌ له‌ من گه‌وره‌تر
بووو زۆریشی خوش
ده‌ویستم، گوتی: « بابه
که‌ ده‌زانی فرمیسک
منداله‌ بۆچی دات به
شوو؟ ». باوکم تووره
بوو گوتی تۆ حه‌قی
قسانت نیه‌.

من هه‌ر ده‌گریام،
خه‌می خویندنه‌که‌م زۆر
بوو. ئەگه‌ر (م) ده‌هات

باوکم منی فێر کرد
که‌ بلیم من شوو به‌ (م)
ده‌که‌م. به‌هه‌رحال
منیان دا به‌ (م) بێ
ئوه‌ی پرسیکم پێ
بکه‌ن به‌ دوازه‌ ساڵی
ماره‌ کرام. من که‌ پۆلی
پێنجه‌می سه‌ره‌تایی
بووم، تا یه‌ک مانگ
چوومه‌وه‌ بۆ خویندن،
دواتر (م) نه‌یه‌ه‌شت
بچمه‌وه‌ قوتابخانه‌.
باوکم ئەمه‌ی پێناخۆش
بوو گوتی: قه‌رارمان
وابوو ئەم ساڵ

بووم. رۆژیک کاتیک
له‌ قوتابخانه‌ گه‌رامه‌وه
مامم له‌ مالی ئیمه‌ بوو،
مامم گوتی: بووکی خۆم
وه‌ره‌ ماچیکم بده‌یه‌.
نانی شه‌وێ خوراو
مامم گوتی هاتووم بۆ
خوازیبێنی فرمیسک بۆ
(ر) ی کورم. باوکم
به‌مه‌ رازی نه‌بوو ده‌ی
گوت ده‌بێ شوو به‌ (م)
بکا. مامیشم ده‌ی -
گوت ده‌بێ هه‌رشوو به
(ر) بکا چونکه‌ ئەو
برا گه‌وره‌یه‌، من ئاگام

دلی دایه‌ن. توخوا قهت مه‌لین دایکمان به‌زه‌یی نه‌بوو جیی هیشتین، نه‌گهر مه‌جیوور نه‌بام ده‌بوومه‌ئو داره‌ی که به‌سوتانی، ده‌سته‌سار د و قه‌لشیوه‌که‌تان پی‌گهرم بکه‌نه‌وه و خوله‌میشه‌که‌شی بو به‌ر پیتان تا بو ریگای قوتابخانه دابه‌سهری دا برؤن.

خوینهری به‌ریزی گوشاری « ژنان » گوشه‌ی « هه‌لدانه‌وه‌ی لاپه‌ریک له ژیانی ژنیک » ته‌نھا به‌سهراتی راسته‌قینه‌ی تیدا بلاو ده‌بیته‌وه، واته رووداوی ناو بابه‌ته‌که راستیه‌و له زمانی په‌کیک ده‌گیردریته‌وه که به‌سهرخوی هاتبی یان به‌سهر په‌کیکی تر به‌و مهرجه‌ی زانیاری ته‌واوی له‌سهر هه‌بی. ئه‌م به‌سهرهاتانه ده‌کرئ له‌بوری کومه‌لاتی یان سیاسی دا بی.

داواکارین له ئیوه‌ی به‌ریز که هه‌ر به‌سهرهاتیکی له‌م بواره‌دا هه‌تانه بۆمان بنیرن. پیشه‌کی سوپاسی هاوکاری له‌ئیه‌وه له‌هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ ده‌که‌ین که تا ئیره‌ هاوکاریان کردوین.

« ژنان »

بوو. ورده‌ ورده‌ رووی له‌ ئیعتیاد کردو مالمان شیوا . هه‌رچه‌نده‌ دوا‌ی دوو سالی دیکه‌ کوریکیشم بوو، به‌لام ژیانی ئیمه‌ تازه‌ ویران ببوو. مالیک که بوونی تریاک و حه‌شیشی لی بی به‌ هیچ چاره‌ ناکرئ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی که من به‌زور درام به‌ شوو، تا ئه‌و کاته‌ی که کچه‌که‌مان ما بوو، (م) زور باش بوو له‌گه‌لم وژیانمان باش بوو. کیشه‌کان دوا‌ی نه‌مانی کچه‌که‌م رووتیکردنی ئه‌و له‌ تریاک ده‌ستی پی کرد. ناچار بووم دوا‌ی ته‌لاقی لیبکه‌م. دوو مندالی جوان و نازدار به‌ جی به‌یلیم. ژیانم ته‌واو گوړا. ئه‌وه‌ چه‌ند ساله‌ کورپه‌کانم جی هیشتوه، هه‌موو شه‌وئ خه‌ونیان پیوه‌ ده‌بینم، هه‌میشه‌ له‌یادمن، ئه‌و کاته‌ی که بزهم له‌سهر لیوه‌ شاد نیم، دلم داده‌خوړپئ، که پاییز دادی ده‌لیم کاتی قو تا بخانه‌یه‌ و ده‌سته‌ ناسکه‌کانیان به‌ بای پاییزی ده‌قه‌لشن. به‌ شه‌وانی سارد پیخه‌فه‌که‌یان لی ده‌بیته‌وه‌و که‌سی وانیه‌ پییان داداته‌وه‌. که‌س وه‌ک خۆم ناتوانی نازیان بکیشی. ئاخ کورپه‌کانم، نازپزانی دایه‌ چه‌ند سالیکه‌ رووخسارتانم نه‌دیوه‌، ئه‌رئ من ده‌ناسن؟ من باش ئیوه‌ ده‌ناسم، هه‌ر ئه‌و رووخساره‌تانم له‌ پیش چاوه‌ کاتی جیم هیشتن و بچووک بوون، به‌لام دلنیام ئیستا گه‌وره‌ بوون. ئیوه‌ هیزو هه‌ناسه‌ی دایه‌ن، ئیوه‌ خوین و

چوومه‌ ده‌رئ. که‌میگ دواتر باوکی به‌گریان هاته‌ ده‌رئ، گوتم چه‌؟ له‌به‌رئه‌وه‌ی حامیله‌ بووم هیچی پی - نه‌گووتم. باوکی به‌دووی مالی خوین دا چوو بی ئه‌وه‌ی من ئاگادار بم، که‌ بلئ شه‌قایق ده‌مرئ. من له‌ مال له‌لای مامه‌وه‌ تا باوکی ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌، له‌ نه‌کاو هه‌موو له‌شی سارد بوو ره‌نگی گوړا، من نه‌م ده‌زانی ئه‌مه‌ مانای چه‌یه‌، بویه‌ ته‌نیا ترسام و هاوارم کرد. به‌ ده‌نگی هاواری من جیرانه‌که‌م هات، کچه‌که‌م لاقی سارد بوون ئه‌و ده‌یزانی که‌ ده‌مرئ. چوو تا جیرانه‌کانی دیکه‌شی بانگ کرد. پی گوتم «فرمیسک گیان تا گل پرنه‌بی کۆش پرناپی». له‌ پرمه‌ی گریانم دا کچه‌ دوو سالانه‌که‌م هینایه‌ سهر کۆشم تا له‌ سهر کۆشی خۆم گیان بسپیئرئ. چاوه‌ هه‌رگیز رووناکی نه‌دیتوه‌وه‌کانی بو هه‌میشه‌ له‌ سهر په‌ک داناو له‌شی شل بوو، باوکی که‌ گه‌رایه‌وه‌و ئه‌و هه‌موو خه‌لکه‌ی دیت گوتی چ باسه‌؟ گوتم شه‌قایق مرد به‌و چاوانه‌ی که‌ هه‌رگیز توی نه‌دیت چاوه‌ری کردی که‌چی زوو نه‌هاتیوه‌. پاش مانگیگ کچیکم بوو ناومان لیتایه‌وه‌ شقایه‌ق، شوکور ئه‌و سلامه‌ت بوو چونکه‌ پیشتەر ده‌رزیمان له‌ خۆ دابوو. دوا‌ی ئه‌و جیی خۆمان نه‌گرته‌وه‌ چونکه‌ (م) هه‌رگیز نه‌هاته‌وه‌ هه‌وا‌ی جارانی و هه‌میشه‌ خه‌مناک

ته‌واو کرد، شه‌قایق هاته‌ دنیا. ئه‌ویش چ دونیایه‌ک، ئه‌و دنیایه‌ی که‌ ده‌زانی شه‌وو روژی هه‌یه‌. به‌لام دونیای شه‌قایق من هه‌مووی هه‌ر شه‌وو بوو، چونکه‌ چاوه‌ جوانه‌کانی نه‌ده‌دی. جووری خوینی من و میرده‌که‌م بو یه‌کتر نه‌ده‌بوو، چونکی ئیمه‌ ئاموزا بووین. (م) ده‌نگی نه‌کردبوو. پی و ابوو که‌ بزنام لی جیا ده‌بمه‌وه‌. دوا‌ی دوو حه‌وتوو کاتیک له‌ نه‌خۆشخانه‌ هاتمه‌ده‌رئ، دیتم که‌ دایکم و خوشکم و دیشه‌کانم ده‌گرین. زانیم که‌ کچه‌که‌م له‌ دونیای روون بیبه‌شه‌. هه‌میشه‌ له‌ دوکتور بووین تاریگا چاره‌یه‌ک بدوژینه‌وه‌و دنیای روون بو کچه‌که‌م بگه‌رینینه‌وه‌. له‌و روژه‌وه‌ روژی ره‌شی من ده‌ستی پیکرد، بردمان بو تاران، له‌وئ زانیان گوله‌که‌ی من دلشی کونه‌. ته‌نیا ده‌ره‌وه‌ی ولات مابوو بیبه‌ین. مالی مامم به‌ (م) یان ده‌گوت ته‌لاقی ده‌، مندالی به‌ سه‌قه‌تی ده‌بی. ژیانم جه‌ه‌نه‌م بوو هه‌ر ئه‌و ماله‌ منیان بو دوو کورپان خواست بوو. که‌چی ئیستا مندالی سه‌قه‌تم ده‌بی! شه‌قایق بوو به‌ دوو سال . باوکی زوری خۆش ده‌ویست. من دیسان حامیله‌ بوومه‌وه‌. سکم ۸ مانگه‌ بوو روژیک کچه‌که‌م زور نه‌خۆش بوو زوو رفاندمان بو‌لای دوکتور. دوکتور منی کرده‌ ده‌ره‌وه‌ گوتی که‌میگ کارم به‌ باوکی منداله‌که‌یه‌.

چەند ديمەتيك لە رۆپوسەمی سەری سالی زانیی

WOMEN

Democratic Women Union of Kurdistan

No: 28
Date :December2010

